

KAITSIE KOIDUL!

8. OKTOOBRIIL 1927.

Tallinna Krediit Pank A.-S.

Bilanss 31. augustil 1927. a.

Aktiva.

Passiva.

Kassa ja teistes pankades	Mk. 25.942.028.50	Aksiakapital	Mk. 120.000.000.—
Väärtpaberid	3.039.788.—	Tagavarakapital	30.000.000.—
Välismaa raha ja vekslid välis- valuutas	27.403.058.—	Amortisatsioonikapital	25.600.000.—
Laenud	633.980.246.—	Ametnikkude abiandmise kassa kapital	2.423.175.—
Korrespondendid:		Hoiusummad	484.971.725.50
„Loro“ Mk. 9.697.254.—		Korrespondendid:	
„Nostro“ 44.429.760.—	54.127.014.—	„Loro“ Mk. 97.411.125.50	
Osakonnad	10.420.729.50	„Nostro“ 25.310.628.—	122.721.753.50
Garantiid ja akreditiivid	197.349.365.—	Osakonnad	9.584.471.50
Kinnisvara	111.400.000.—	Aval. kreditorid	197.349.365.—
Teraskamber	3.000.000.—	Rediskont ja laenud teistes pankades	37.997.312.—
Makstud 0/00/0 ja komisjon	21.196.279.—	Saadud 0/00/0 ja komisjon	63.603.056.50
Kulud	11.597.022.—	Muud passivad	17.956.415.—
Muud aktivad	12.751.744.—		
	<u>Mk. 1.112.207.274.—</u>		<u>Mk. 1.112.207.274.—</u>

KINNITUS-AKTSIA-SELTS EESTI LLOID

Juhatus Tallinnas, Pikk tän. 11. Kõnetraadid: 6-24, 17-03.

Tule-, elu-, õnnetusjuh-
tumiste ja veokinnitus.

Kinnitage oma varandust ja elu, kuni veel aeg.

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKANDJA
ILMVB KAKS KORDA KVVJS

III AASTAKÄIK

Nr. 19

8. OKTOOBRIIL 1927

Väljaandja: Kaitseleidu staap.

Vastutav toimetaja: V. Neggo.

Tellimishind: aastas 600 mrk., poolaastas 300 mrk., veerandaastas 150 mrk., kuus 50 mrk.

Kuulutuste hinnad. 1/1 lehek. 4000 mrk., 1/2 lehek. 2000 mrk., 1/4 lehek. 1000 mrk. ja 1/8 lehek. 500 mrk. Esimese kaane sisekülj 50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Üksiknumber 30 mrk.

Toimetus Tallinnas, Kaarli tän. 8, Kaitseleidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äripäeval kella 1/2 9—10 h.

Talitus Tallinna Eesti Kirjastus-Ühiseuse kontoris, Tallinn, Pikk tän. 2, telef. 3-11.

Tänases numbris: Kaitseleidu ülema käskkiri. — Kaks aastat. „Kaitse Kodu!“ tagasi- ja edasivaade. V. Neggo. — Kaitseleidu õppetööst. Major A. Balder. — Kaitse firmasama võitlusvõimendi vastu. D. Buxhoeveden. — Pääsijad Narva laganf. — „Punane kaitseleht“ (Eesti „tõelisspordist“). — Soodustus noortele kaitsevõtteenistuse alal. — Kabepoolsete taktikaliste õppuste ettevalmistamisest. Major A. Balder. — „Kaitse Kodu!“ levitamisevõimluse tagajärjed. — „Lotta-Svärd“ ühingu kodukord. — Kardetav teekond. Jutt Eesti lähemast minevikust. V. Neggo. — Kaks möödunud nädalat. Eevalt Viskel. — Lugu, mida tuleb lugeda ja mäletada igaühel. — Kes võidab „Salamani Maija“? — Kaitseleidu elu. Sakalamaa maleva stigisesed taktikalised õppused. Ägedad lahingud Rootsi 1702. a. kaitseleidul. — Kefaline kasvatus. — „Kaitse Kodu!“ kirjakaast. — Naljad.

Kaitseleidu ülema käskkiri.

Sügise möödudes jõuab kätte käesoleva õppeaasta talvperiood. Sel ajajärgul algab intensiivsem õppetöö malevlaste ridades, sel perioodil astub kaitseleidu noorkodanikke, et saada sõjalist kasvatust ja ettevalmistust.

Hilissügis ja talv — see on nagu peatus hetkeks alati edasirühkivas elus, ta on nagu ajuti-seks puhkuseks pärast kihavat suvist tööd, mida malevlased heameelele, täie energiaga tahavad ära kasutada oma teadmiste värskendamiseks kodukaitse alal. Seda kodanikkude andi — ohverdada oma vaba aega kaitseleidu õppetöök — peavad kaitseleidu juhid oskama väärikselt hinnata ja kasutada. Kutsudes malevlasi kokku õppustele, peavad õppuste korraldajad pealikud ja instruktorid endile võtma vankumata juhtnööriks, et õp-

pus ei kujuneks ajaviiteks ja inimeste väsitamiseks, vaid et ta annaks kaitseleitudaste kõrgemal määral kasulikke oskusi ja kogemusi väljaõppeks, ärataks huvi kaitseleidu õppetöö vastu ja oleks ühtlasi vahelduseks malevlase igapäevases töös ja elus.

Need eesmärgid saavutame, kui iga õppus on hästi organiseeritud, kui õppuste juhataja ja ta abilised on õppusteks põhjalikult ette valmistatud, kui on üles seatud iga õppuse kohta eesmärk ja läbi kaalutud õppuste käik kuni eesmärgi saavutamiseni.

Peastaabi poolt on seatud kokku ja malevate pealikele saadetud üksikasjalised õppekavad ning juhendid, mis õppuste organiseerimise tööd kohapeal märksa kergendavad ja ühtlustavad. Nõuan maleva pealikutelt ja instruktoritelt, et õppusi korraldades:

1. Iga õppus oleks põhjalikult ette valmistatud;

2. kõik instruktorid ja õpetajad oskaksid eeskujulikult täita kõik nõuded ning võtted, mida nad näitavad õpilastele;

Kaaneplilt: Vaade kuulsale Värska „Saharale“ — mõnele noorele magusaks mälestuseks kibedatest speligatest ja palavatest päevadest, teistele armsaks eelaimuseks.

3. malevlaste kogumistel õppustele oleks õpperuum (plats) korrast ja kõik õppevahendid valmis pandud;

4. instruktoritel iga õppuse jaoks oleks kokku seatud konspekt, milles tähendatakse:

- a) õppuse eesmärk;
- b) õppuse aeg, koht ja vältus;
- c) meeskonna jaotus;
- d) õppevahendid, nende kohaletoomise kord ja
- e) õppuse sisu ning käik üldjoontes.

Õppustel ei tohi instruktor olla mitte ainult tehniline õppuse läbiviija, vaid elav eeskuju, kes malevlasi ergutab, kaasa tõmbab, neis võistlusindu ja huvi välja kutsub.

Kaitseliidu väikearvuline kaader ei suuda õppealal täita kõiki ülesandeid. Pealike ülimaks püüdeks olgu instruktoritele nende töös olla abiks. Loodan, et nooremad pealiked kohtade peal omal algatusel üldkava järele korraldavad õppusi, selleks juhtnööre ja näpunäiteid saades maleva pealikutelt ja instruktoritelt.

Kõigil õppuste korraldajatel võtta kindlaks juhtnööriks, et ajakaotus malevlaste koondumiseks ja laialiminekuks oleks minimaalne. Samuti peab aja õppustel ära kasutama täiel määral. Õppustel ei tohi olla asjata pealtvaatajaid või mitte midagi tegijaid. Suuremaid tagajärgi saavutama, kui kaugused õppusele koondumiseks minimaalsed ja õppused korraldatakse väiksemates üksustes. Maa malevates tuleb normaalseks õp-

peüksuseks lugeda ja gu, äärmisel juhul aga, kui kaugused koondumiseks pole suured ja kohapeal tarviline arv ettevalmistatud õpetajaid — rühm. Kompanii ja malevkondade õppused täies koosseisus leiavad aset peaaesjalikult sügisel, taktikalistel harjutustel ja kevadel — laagrikoostustel.

Pealikutel ja instruktoritel malevlastega ning eriti noorkaitseliitlastega õppusi korraldades meeletada, et instruktori kohuseid täites nad ka osa võtavad kodaniku ja kaitseliitlase kasvatuses. Ise laitmata eeskujuks olles peavad õpetajad oskama äratada ja kasvatada malevlastes kohuse- ja distsipliinitunnet, isamaarmastust, seaduse austamist ja kasutäitmist. Pöörda suurt tähelepanu, et noortes võrsuks austus ja lugupidamine meie riigi- ja rahvategelaste vastu, et neisse juba noores eas juurduks viisakas, julge, eneseteadlik väljanägemine ja esinemine ning et oma välimuse eest hoolitsemine muutuks neile armsaks harjumuseks.

Kaitseliidu väljaõppe alal on nii mõningaidki puudusi. Need olenevad peastaabist kuni malevlaseni. Tundes neid puudusi arenedes ja enese kallal töötades, üksteist nõu ja jõuga aidates jõuame julgel ja kindlal sammul edasi.

Jõudu, palju püsivust ja raugemata tahet eelolevaks tööks!

J. Roska,
kolonel, kaitseliidu ülem.

Talinnas, 4. oktoobril 1927. a.

Kaks aastat.

«Kaitse Kodu!» tagasi- ja edasivaade.

15. oktoobril 1925. aastal ilmus lugejaskonna ette esimene „Kaitse Kodu!“ number. Ei ole huvituse ta heita lühikest pilku tagasi meie hällilapse möödunud eluaastatele ning põhjustele, mis ta sündimise välja kutsusid.

1925. a. varakevadel juba tundus kaitseliidus äärmine vajadus oma häälekandja järgi. Kogu kaitseliidu tegevus tundus nagu poolikuna selle puudumisel. Puudus nagu üksikute kaitseliidu osade ja üksikute kaitseliitlaste ühendav lüli, rohkemgi veel: tundus, nagu puudus tihedam kontakt kaitseliidu ja seltskonna vahel.

Ma ei taha sellega öelda, et seltskond ei võtnud osa kaitseliidust, ta ülesannetest, tegevusest ja muredest küllalt suure huviga, — ei, vastuoksa, seltskond oli väga huvitatud sellest, mida teeb kaitseliit, missugused on ta püüded ja kavavad, ta rõõmud ja mured. Ma ütlen, ta oli sellest väga ning väga huvitatud. Ent tal puudus võimalus selle kohta lähemat ülevaadet saada, ei

olnud igal huvitatud isikul võimalust kokku puutuda kaitseliidu juhtidega ja neilt pärida teateid. Ei olnud ka kaitseliitlastel enestel teada, mis sündis teistes kaugemates üksustes, mis suunas kavatsetakse juhtida üldist kaitseliidu tegevust. Ei olnud ka võimalust avameelsemalt avaldada oma arvamisi, anda nõu, kritiseerida ja ettetulevatele puudustele kaitseliidu elus juhtida tähelepanu.

Mõistagi, jäi küll kõigeiks selleks vabaks ju veel ametlik tee. Kuid, teame ju kõik, et mitte igauks ei soovi talitada alati ametlikult, iga asja vaadelda vaid ametlikust seisukohast. Eriti veel siis, kus ju suurem hulk kaitseliitlasi ametliku teega oli vähe tuttav, seda varem ehk kunagi polnud tarvitanud.

Kõik need puudused võis kõrvaldada aga kaitseliidu häälekandja.

Selles selgusele jõudnud, ei viivitanud siis ka kaitseliidu juhtivad organid kauem ja valisid

1925. a. kevadel ajakirja „Sõduri“ kaitseliidu häälekandjaks, paludes „Sõduri“ toimetust kaitseliidusse puutuvate küsimuste käsitlemiseks reserveerida teatud osa „Sõduri“ kaustast.

„Sõduri“ toimetust tuli sellele palvele ka vastu ning oligi kaitseliidu häälekandja küsimus esialgu lahendatud.

Ent mitte kauaks. Peagi tundus kõigile, et need paar lehekülge, mis „Sõduri“ kaustast kaitseliidu jaoks eraldati, kaitseliitu enam ei suuda rahuldada. Kaitseliit oli organiseerimise ajajärgus, mil eriti palju põhjanevaid ja kaugeulatusega küsimusi nõudsid selgitamist, igakülget valgustamist ning selleks vajas ruumi, palju rohkem ruumi kui seda võis ka suurima vastutulelikkuse juures pakkuda „Sõdur“.

Ühtlasi jõuti arusaamisele, et kaitseliidu organisatsioon vajab alaliselt tegutsevat, elavat propagandat nii oma liikmete hulgas kui ka väljaspool kaitseliitu. Tuletati ka meele, et üheks kaitseliidu tähtsamaks ülesandeks on isamaaliste ideede levitamine, rahvustunde kasvatamine, Eesti kodanikus iseseisvuse ja vabaduse aadete levitamine.

Sõnaga „Sõduris“ ilmuvast „Kaitseliitlase“ osast ei jatkunud enam, ta raamid olid muutunud liig kitsasteks.

Tuli hakata mõtlema oma iseseisva häälekandja loomisele.

Ning nõnda sündiski „Kaitse Kodu!“

Nagu iga asja algus raske, olid ka „Kaitse Kodu!“ alguses rasked päevad. Ei ole võimalik kindlat lugejaskonda maa seest välja tampida. See nõuab aastaid kestvat järjekindlat tööd. Ning seepärast polnud ime, et esimestel aastatel tuli arvestada kaunis suurte puudujääkidega.

Ent sellest hakatakse aegamööda üle saama. Ma ei taha sellega öelda, et „Kaitse Kodu!“ juba töötab hoopis puudujäägita või, õigem, toetuseta. Ei, kuid see hakkab tagasi minema normaalsestesse piiridesse, ta ei ole enam n. ö. kohutav.

Rõõmustavaks nähtuseks sel alal on, et kaitseliitlased ise viimasel ajal on pannud käed külge „Kaitse Kodu!“ levitamisele ning sellega ta majandusliku elujärje parandamisele. Kasvagu ja tugevnegu see tahe aidata majanduslikult oma häälekandjat paremale järjele ikka edasi meie kaitseliitlaste peres, siis võib „Kaitse Kodu!“ rahulikul pilgul tulevikku vaadata.

Mis puutub „Kaitse Kodu!“ sisusse, siis on ka siin märgata tõusu- ja mõõnaajajärke. Algu- ses, kus „Kaitse Kodu!“ puudus kindel kaastööliste võrk, oli muidugi hea sisu eest hoolitsemine äärmiselt raske. Kuid kõigest lugupeetud vana ajakirjanik ning toleaeagne ajakirjanikkude liidu esimees härra P a u l O l a k, kes esimese „Kaitse Kodu!“ tegevtoimetajana „Kaitse Kodu!“ sisu eest hoolitsemise enda kätte võttis, jõudis

peagi anda ajakirjale soliidse ilme ja muretseda talle enam-vähem kindla kaastööliste võrgu. Ainuke osa, mis alguses vähe kehvalt oli esitatud, oli kaitseliidu õppeala. Kuid see polnud ka ime, kuna kaitseliidu peastaabis õppeosakonda vastava juhi puudumisel veel polnud, ning kui viimane lõpuks major H. Freibergi isikus leiti, ei suutnud ta alguses töökoormatuse tõttu osakonnas kuigi palju oma jõust pühendada „Kaitse Kodu!“le“.

Johan Jalk,

„Kaitse Kodu!“ senine toimetaja.

Sellest kõigest oleme nüüd juba üle saamas. Tegevtoimetaja härra J u h a n J a i g i ajal, kes 1. mail 1926. aastal hra Olaki selle välismaale matkamise puhul asendas ning kuni 20. septembrini s. a. seda tööd on jatkanud, jõudis õppeosakond end juba lõpulikult organiseerida ja jatkus nüüd ka ta juhil rohkem mahti „Kaitse Kodu!“ veergudel tegutsemiseks. Eriti mõeldud kevadest saadik, mil õppeosakond mitu head tööjõudu juure sai, ei või enam nuriseda õppeala mitteküllaldase käsitlemise üle „Kaitse Kodu!“s. Hoopis selle vastu, tihti näis juba, nagu tahaks see ala ajakirjas muutuda domineerivaks ning teised sootuks ära matta. Kuid see oli ainult näiliselt nii. Mõeldud suvel, kui kees elu Värskas laagris ning ajakirja kaust majandusliku kokkuhoiu tähe all ajutiselt pisut kokku suruti, oli see endastkimõistetavaks, et ilmusid kahe kuu jooksul

Kaitseliidu õppetööst.

Kaitseliidu õppetöö ühe tähtsama hooaja — sügiseste taktikaliste õppuste — puhul ja ühenduses uuen- dustega, mis praegu kaitseliidu õppetöö korraldamises, kavatsusel ja läbiviimisel, väärrib k.-l. pea- staabi õppe- ja spordipealiku kindr.-st. major A. Balderi alljärgnev ülevaatlik ja selgitav artikkel erilist tähelepanu.

Põhikirja järgi on kaitseliidu tähtsa- maks ülesandeks: anda oma liikmetele sõ- javäelist õppust ja kasvatust, süvendada kodanikkudest isamaalist ja rahvuslikku tunnet, kaasa aidata rahva kehaliseks kasvatusesks.

Need kolm tegevusharu moodusta- vadki kaitseliidu õppetöö.

Algusest peale on kaitseliidus välja- õppe alal olnud üheks mureks — saavu- tada ühtlust pealike ja malevlaste et- tevalmistuses. Siin on tulnud võidelda suurte raskustega. Kaitseliitu astusid kodanikud, kes mitmel ajal ja viisil olid saanud sõjalise ettevalmistuse või seda üldse ei olnud saanudki. Seati üles ees- märk: anda esmalt pealikele minimaal- seid teadmisi ja oskusi oma üksuste juh- timisel ja õpetamisel; õpetada malevlasi relvaga ümberkäimises, laskmises, anda neile teadmisi ja kogemusi vahiteenistu- ses ning õpetada tegutsemist lahingolu korras kui üksikvõitlejana nii ka võitle- jana üksuste koosseisus.

Ligi kolmeaastase töö järele on neil kaitseliitlastel, kes hoolega õppetööst osa võtnud, ühtlane ettevalmistuse tasapind enam-vähem saavutatud. Nüüd tekkis tarvidus liigitada malevlasi vastavalt

nende väljaõppe tasapinnale ja ülesanne- tele, mis neil mobilisatsiooni ja sõja kor- ral tuleb täita. Nende põhimõtete koha- selt ongi malevlased edaspidisteks õppus- teks jagatud kolme liiki:

1. Kaitseliidu I järgu malevla- sed: malevlased, kes sundusliku teenis- tusaja kaitseväes ära teeninud ja ei ole üle 40 aasta vanad; noortest need malev- lased, kes sooritanud katse kaitseväeteen- istuses 4-kuulise soodustuse programmi ulatuses.

2. Kaitseliidu II järgu malev- lased: kes mõnesugustel põhjustel te- gevkaitseväeteenistuses ei ole olnud ja mobilisatsiooni alla ei kuulu, ja kõik ma- levlased üle 40 aasta vanad, kui nad ise ei avalda soovi teha õppusi koos esimese liigiga.

3. Kaitseliidu noormalevlased: malevlased kuni kaitseväeteenistusse sündsuga teenima astumiseni, kui nad ei ole sooritanud katset 4-kuulise soodustuse programmi ulatuses.

Kaitseliidu I järgu malevlaste õppuste korraldamisel tuleks pearõhku panna ma- levlaste laskeosavuse ja taktikaliste os- kuste tõstmisele. Tuleb põhjalikult läbi võtta jao tegevus igasuguses olukorras ja

n. n. puht-„laagrinumbrid“. Eriti noored, laagrist osavõtjad, tahtsid proovida oma suleosavust ning ei võinud ju toimetaja neile ruumi keelda.

Tuli sügis, muutus kaitseliidu tegevus, ker- givad esiplaanile uued ülesanded, muutub sellele vastavalt ka „Kaitse Kodu!“ sisu. Elu surutakse aastaaaja ja ilmastiku mõjul väljalt katuse alla, inimene elab pimedatel sügis- ja talveõhtutel roh- kem perekonnale kui kunagi varem, ning „Kaitse Kodu!“ omandab automaatselt ka jälle rohkem perekonnalehe ilme.

Uus toimetuse töö juhtija härra Evald J a l a k (Viskeli nime all tuntud) tahab kogu oma jõuga püüda selle poole, et „Kaitse Kodu!“ kõigi oma otsekoheste, kaitseliidu aladesse puu- tivate ülesannete teostamise kõrval pakuku kiil- lalt huvitavat ja kaasakiskuvat lugemismaterjali kõigile seltskonna kihtidele, et „Kaitse Kodu!“

oleks ja jääks selleks, mis ta tahab olla, hea ning pikisilmi oodatud, ihaldatud sõber igas talus ja tares.

Ent selle kavatsuse läbiviimine nõuab tüse- dat kausta. Tüsedas kaustas võib „Kaitse Ko- du!“ aga ilmuda vaid suure lugejasringkonna juu- res. Suurt lugejasringkonda luua võib ainult kaitseliitlaste eneste armastus oma asja vastu, armastus, mis ühtki juhtu ei lase mööda libiseda ta levitamiseks.

Kõigeks selleks jõudu ja sitkust, armastust oma asja vastu, tahtmist ja visadust oma kavat- suste teostamiseks.

„Kaitse Kodu!“ algab uus eluaasta. Olgu ta selles kõigiti jõulisem kui eelmistes. Tungigu ta läbi ning pangu end vääriliselt maksma.

V. N e g g o.

siis ajajooksul võtta õppekavasse ained, mis tarvilised jaopealikutele. Nõnda peaksid suutma järgmise kolme aasta pärast praegused malevlased jagu juhtida.

Kaitseliidu II järgu malevlaste õppustel rõhutada samuti laskeosavuse tõstmist ja nende ülesannete põhjalikku tundmist ja täitmist, mis mobilisatsiooni ja sõja ajal on otstarbekohane nende peale panna. Need oleksid vahiteenistus riikliku asutuse, raudtee, raudteejaama, silla jne. valvaks ja kaitseks.

arvatud vaid sügisesed taktikalised õppused, mis selgitavad juhtidele rühma, kompanii väljaõppe häid ja nõrku külgi ja on ühtlasi juhtimise praktikaks.

Talvel anda ka malevlastele kogemusi vahiteenistuse alal, jätkata laskmisi, anda malevlastele teadmisi topograafiliste kaartide lugemise ja tarvitamise alal, korraldada sõjanduslikke üldteaduslikke loenguid.

Ei tohi laskmisest mööda minna ainult nimetamisega. Ta on üks tähtsam tege-

Mootorpaatides õppustele.

Pärnu malev algamas sõitu Audru manööveritele.

Talve jooksul ei luba ilmastiku tingimused malevlastega korraldada taktikalisi väliõppusi. Neid teha aga linna sees, külades ja asulates. Nimelt: 1) esemete ja asutuste, majade, sildade, raudteejaamade kaitseks organiseerimine ja kaitsmine, 2) vaenlase poolt vallutatud esemete luure, 3) vaenlase poolt vallutatud esemetele ja asutustele kallaletungimine ja nende vallutamine, 4) raudtee, sildade ja teede rikkumine vaenlase seljaga. Neid õppusi ei tule korraldada suuremasstaabilisi, rühma, kompanii tegevuse piirides, vaid piirduda jaoga. On õige, et suuremad õppused rahvast kokku tõmbavad, rohkem huvi äratavad, kuid nad ei anna väljaõppealal neid tagajärgi, mis vähemad õppused, ja seni, kui eeskujulikult korda ei lähe jao tegevus, tuleks loobuda suurejoonelistest õppustest, välja

vusharu väljaõppe alal. Laskmise alal pannakse lähemal ajal maksma uus malevlaste liigitus ja töötatakse välja uued lasketingimused. Kõik malevlased jagunevad kaheks suureks liigiks — kütid ja laskurid. Kütiks võib saada see, kes läbi teinud laskuri laskekooli ja täitnud laskuri lasketingimused. Kui kütid nii ka laskurid jagunevad kolme klassi: II, I ja esikütid (esilaskurid). Ühest klassist teise üleviimine sünnib siis, kui täidetud selle klassi kõik laskeharjutused ja veel teatud arv kontrollharjutusi. Lasketingimused kooskõlastatakse kaitseväega seevõrra, et kaitseväest reservi lastud sõduri pärast kontrollharjutuse täitmist võib viia üle kütide liiki.

Kõike seda lugedes, kui palju ja misuguseid õppusi malevlastega talve jooksul läbi võtta, tekib vaid mulje, et nende

õppuste peale kulub mitu ja mitu päeva. Lugu aga ei ole nõnda. Hea ettevalmistamise ja õppuste organiseerimise juures läheb selleks tarvis iga kahe kuu peale ainult seitse tundi. Malevlasi ei tule aga õppustele kokku kutsuda iga nädal või iga kahe nädala jooksul kaheks tunniks, mis tülitav ja tüütav, vaid kahe kuu peale üheks „kõvaks“ päevaks (maal on see läbiviidav) või jälle kahel päeval järgimööda. Õppuste aeg ja kava teha malevlastele vähemalt nädal enne õppusi teatavaks. Seesugusele õppepäevale (-päevadele) järgneks kahekuuline vaheaeg. Need õppused kujuneksid kodanikkudele kohtamisteks ja vahelduseks igapäevases elus. Suve jooksul korraldada 2—3-päevalised laagrid või nende asemel jälle õppepäevad, kus õppustena domineeriks taktikaline väljaõpe ja laskmised. Sügiseste õppuste peale kulub samuti 2—3 päeva. Kokku tuleks malevlastel oma ajast anda kaitseliidu õppustele aasta kestes ainult 8—10 päeva.

Noormalevlastega, kes alles kaitseliitu astuvad, tuleb intensiivsemalt õppusi korraldada. Nad on ju noored ja neilt võib rohkem nõuda.

Esimese aasta jooksul nendega läbi minna noorsõduri kahekuuline õppekava (kahekuulise soodustuse programm). Sellest talve jooksul peaks noormalevlane omandama kahekuulise soodustuse programmi ulatuses kaitseliitlase ja sõduri üldteadmised (Eesti ajalooline arenemine, kaitseliidu ja kaitseväge teenistus, distsipliin kaitseliidus ja kaitseväes). Samuti sisekorra ja sisemäärustiku, vahiteenistuse ja laskeasjanduse (relvatundmine, hoolkanne, elementaarne käsitamine) ja üksikmehe ning jao rividrilli alal küllalt tarvilised teadmised.

Lahingdrilli ja üksiku-mehe taktikalise väljaõppe alal vaid elementaarsemad tehnilised teadmised. Esimese aasta suvel ja sügisel oleks noormalevlastele üksiku mehe taktikaline väljaõpe ja laskmine. Teisel aastal oleks noormalevlaste õppekava noorsõduri järgmise kahe kuu programm. Kava läbivõtmiseks läheb tarvis noormalevlastel aega esimese talve jooksul 56 tundi, suvel ja sügisel — 100 tundi. Teisel aastal umbes sama palju. Ei tarvitse mõelda, et nende tundide jooksul kõik tarvilised teadmised kindlalt omandatakse. Selle ajaga jõuab vaid omandada kuidas ja mis moodi üks või teine võtte täita, kuna kodus peab ka veel treenerima.

Noormalevlane omandaks esimese aasta jooksul noorsõduri kahe kuu teadmised ja tal oleks võimaldatud pärast katse sooritamist kaitseväge teenistuses kahekuuline soodustus; teise aasta jooksul omandaks ta teadmised, mis tarvis I järgu kaitseliidu malevlastel ja tal oleks võimaldatud pärast katse sooritamist neljakuuline soodustus.

Ei tohi unustada noormalevlaste õppustel nende kasvatuslikku tähtsust. Kasutada kõikjal juhud, et noortes areneks välja distsipliini- ja kohusetunne, valmisolek käsutäitmiseks, armastus ja uhkus oma kodumaa vastu. Äratada neis seaduse austamist ja lugupidamist meie riigi- ja rahvategelaste vastu. Tuletada neile meele, et nad esinemises, ülalpidamises oleksid julged, kindlad, eneseteadlikud, vabad alandusetundest, hindaksid enda väärtust ja et enda välimuse eest hoolitsemine muutuks neile armsaks harjumuseks. Jätta neile meele, et noorkaitseliitlane oleks ümbruskonnas eeskujulik kodanik, keda teised noored võtavad oma ülalpidamises eeskujuks.

Iga malevlane peaks leidma aasta jooksul vaba aega kaitseliidu õppusteks:

1. jrg. mlvl.	2. jrg. mlvl.	Noormalevlane
9—10 päeva	8—9 päeva	20 päeva

Kui vähegi järele mõelda, siis on see ju otse äärmiselt vähe: I ja II järgu malevaselt ei nõua see kuus täit päevagi, noormalevaselt veidi üle 1½ päeva kuus.

Võrreldes Soomega, kus kaitseliidu väljaõpe ja laskeosavus kõrgel järjel, on toodud normid vähesed. Ka tarvitavad riigid, kus maksimas sunduslik eelteenituseajaline sõjaline ettevalmistus, selleks igal aastal 25—30 päeva.

Eelpool toodud ajaarvestusest on jätud välja sportimine. See peab sündima vahetpidamata ja selleks kasutada vabu silmapilke. Põhjusi on selleks küllalt, sest on ju liikumine sama tähtis kui igapäevane leib. Kui meie linnarahvas, kes veedab oma aja istudes kinnises ruumis, ei taha noorelt kiduraks jääda, siis on selle vastu üheks arstirohuks sportimine. Talve sisevõimlemine, rühmängud, suusatamine ja jääsport. Suvel kergejõustik, veesport, rühmängud vabas looduses. Kriipsutan alla rühmspordi sõjalist ja kasvatuslikku tähtsust. Tõstes kehakultuuri kasvatab ta usaldust ja usku üksteise vas-

Gaasisõda, mürggaasid — uuema sõjatehnika mõjuvama ja hädaohtlikum leidis, mis ei heida armu ühegi elusolevuse, ei laste ega isegi rinnalaste peale, kui teda vaenlane tarvitab frondi seljataguse hävitamiseks. Kuidas aga on võimalik temagi eest leida kaitset, seda käsitab käesolev kaitseministeeriumi gaasiasjanduse osakonna juhataja Dietrich Buxhoevdeni tähelepandav artikkel.

„Kaitse Kodu!“ nr. 6 puudutasin juba seda küsimust ja avaldasin soovi, et ka hüdrotehnikud ja lendurid avaldaksid oma arvamisi. Linnade ja tööstuste kaitse lennukite vastu on meil eluküsimus ja seepärast tuleb imestada, et selle küsimuse kohta tuntakse nii vähe huvi.

Kui hakkaksime alles sõja puhul selle üle mõtlema, kuidas end kaitsta, siis on juba hilja. Ja kui korraldame oma kaitset, pole sellega veel öeldud, et soovime sõda.

Välismaa kirjanduses leidub rohkesti mõtteid, kuidas linnade elanikke ja töölisi gaaside vastu kaitsta. Tuleviku sõjas ei saa enam öelda, et see linn asub sõjategevuse piirkonnas, teine mitte — seal satuvad kõik linnad sõjategevuse piirkonda. Kõik, mis seni elanikkude kaitseks tehti ja kavatakse teha tulevikus sõjategevuse rajoonides, tuleb nüüd maksta panna kõikide linnade kohta.

tu, annab harjumuse ühiseks solidaarseks koostööks. Sellega on seletatav, miks Anglo-saksi rahvad iseäralist tähelepanu pööravad kollektiivspordile ja näevad selles head pedagoogilist abinõu noortes ühiskondliku solidaarsustunde kasvatamiseks.

Käsitasin üldjoontes malevlaste väljaõppe põhimõtteid, mis osalt teostatud ja ootavad teostamist. Ei ole siin puudutanud pealikute ja kaitseväe eriüksuste (ratsa, kuulip., suurtükiväe, jalgratturite) väljaõpet, mida ei luba artikli kitsas ruum.

Maailmasõjas tekkis uus võitlusvahend — sõjagaas. Selle vastu tuli sõjaväge varustada isesuguste kaitsevahenditega. Samade kaitsevahenditega tuleks tuleviku sõja puhuks varustada mitte ainult sõjaväed, vaid kõik kodanikud, eesotsas linnade ja tööstuskeskkohtade elanikud.

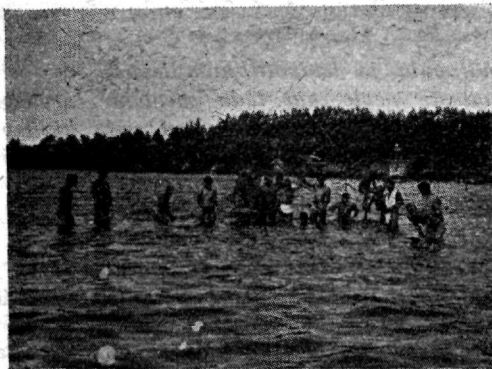
Küsimus iseenesest aga ei ole lihtne. Esiteks on elanikke väga rohkesti, teiseks on tänini valmistatud maskid tarvitavad ainult täiskasvanutele. Kuhu aga jätta melapsed? Ei või ju me neid lasta gaasides surra! Mida teeme rinnalastega? Kas nad, mannetukesed, üldse suudavad läbi maski hingata?

Prantsuse määrustik näeb ette, et vaja on varustada kõik elanikud gaasimaskidega ja 10% maskidest anda elanikkudele harjutamiseks. Teised jääksid tagavaraks. Veel on ette nähtud ehitada gaasitihedad ruumid, kus linna elanikud varju leiaksid gaasirünnaku ajal. Nagu ka Inglismaal kavatakse linna gaasipommitamise ajal kasutada elanikkude pelgupaigaks linna maaluseid tunnelid.

Arvan, et ainukese võimaluse laste ja rinnalaste päästmiseks annavad gaasitihedad ruumid. Niisuguste ehitamist ja üldse gaasikaitse organiseerimist linnades ja tööstustes on võimatu nõuda ainult riigivalitsuselt. Välismaal on ette nähtud, et seda tuleks teha linnavalitsustel tööstuste omanikkude, elanikkude ja eraasutuste abiga. Kas poleks siin hea tööpõld Punasele Ristile ja kaitseväele, võttes oma peale organiseerimise?

Gaasikindlate ruumide ehitamise kohta on N. Venemaal M. N. Pavlov teinud mitu ettepane-

kut. Tal on kaks põhimõtet puhta õhu saamiseks gaasitihedasse ruumi. Esimene on filtri abil — sama printsiip, mis ette nähtud sõjaväe ühiskaitstes. Värske õhu saamiseks varustatakse filter elektrimootoriga, mis ajab välise õhu läbi filtri ja puhastab teda gaasidest. Teine printsiip — pumbata õhk gaasitihedasse ruumi kihtidest, kuhu gaas ei pääse või kus ta on seevõrra hõrendatud, et enam ei ole hädaohtlik. Selleks ta soovitab tööstuste juures kasutada kõrgeid korstnaid. Esimese printsiibi puhul tuleb kasutada maja all olevaid keldreid. Need annavad elanikkudele varju ka brisantpommide vastu. Muidugi tuleksid keldriruumid siis isesuguselt sisse seada: ukсед, aknad täiesti

Mälestusi Värskast.

5. lennu malevlasi suplemas.

õhukindlalt sisse seada ja lagi varustada paksu raudbetoon-kattega. Sissepääs keldrisse peab olema hõlpus kõikide korterite suhtes, keldri mahutavus vastav maja elanikkude arvule. Keldrid varustada elektrimootoriga, kompressoriga, filtriga ja ventilatsioonitoruga, mida mööda rikutud õhk ruumist lahkub. Viimasena võiks kasutada maja korstnaid.

Edasi soovitab Pavlov kasutada gaasitiheda ruumina trepikoda. Ta põhjendab seda järgmiselt: 1. Sinna võivad pääseda kõikide korterite elanikud. 2. Iga elanik jääb oma korteri ja varanduse lähedale. 3. Püsiva gaasitamise puhul võib korterist toitu ja vett muretseda. 4. Trepikojas puuduvad ventilatsiooni avaused, mille kaudu gaas võiks sisse tungida. 5. Trepikoda on kõige lihtsam ehitada gaasitihedaks ruumiks.

Osalt on see kõik õige, ainult viimase punktiga ei tahaks nõus olla, sest trepikoda on kõrge, kitsas ruum, mis ulatub kuni katuse alla. See aga ja lagi ei paku mingit kaitset kõrgelt kukkuvat pommi vastu. Pomm läbib tingimata katuse ja lae ja mis sel puhul saab, võib igauks endale ette kujutada: kõik majaelanikud oleksid korruga gaasilõksus! Selle ärahoidmiseks tuleks ehitada trepikojale lae asemele tugev raudbetoo-

nist võlv, mis vähemalt vastu peaks gaasipommi kukkumisele.

Keegi ei või ette ütelda, kas vaenlase õhulaevastik kavatseb maha heita gaasi- või brisantpomme. Kuna trepikoda brisantpommide vastu ei anna varju, siis juba parem jääme keldriruumide juure, mis annavad kindlama varju ka brisantpommide vastu. Kelder leidub ju peaaegu igas majas ja ta ruumide ümberehitamine gaasikambriks ei tule maksma nii palju, et suurema maja omanik ei suudaks seda kulu kanda. Tuleks sisse seada elektrimootor ja filter, muretseda ja pidada tagavaraks filterainet. Linnavalitsus aga peaks elektriijaama nii hästi kaitsma, et ta igas hädaohus saaks töötada, sest kui elektrivool on katkestatud, siis inimesed kaua keldriruumis ka ei ela.

Kerkib küsimus, kuidas seda teha? Arvan, et praegust Tallinna elektriijaama ei saa niivõrd kindlustada, et ta suudaks rasketele brisantpommidele vastu panna. Ehitada tuleks uus ja nimelt tagavarajaam Toompea kantsi alla!

Välismaa kirjandusest loeme, et seal tahetakse gaasikaitse suhtes kasutada maa-aluseid tunneleid. Need annaksid ka kaitset brisantpommide vastu. Välismaa suurlinnades on peaaegu kogu maapõhi õõnsaks tehtud, meie piirduksime võrdlemisi väikese õõnsusega Toompea all. Ei tahaks uskuda, et see oleks liig julge mõte, mis oleks käesolevate tehniliste abinõudega võimatu läbi viia.

Lähen üle tööstuse kaitse küsimusele. Pavlov soovitab tööstuse piirkonnas gaasitihedat ruumi, mis samuti varustatakse elektrimootoriga ja kompressoriga, kuid ilma filtrita. Puhast õhk pumbatakse kõrge korstna kaudu ruumi. Sõjagaas on õhust raskem ja ta lasub hädaohtlikus tiheduses maapinnal. Kõrgemates õhukihtides, ütleme 60—120 m. kõrgusel, on gaas juba väga hõre, nii et ta selles kõrguses inimesele kahju ei tee. Kui gaasitamise ajal läbi kõrge korstna õhku laseme ruumi voolata, siis saame täitsa puhast õhku. Arvan aga, et siiski oleks parem ka see ruum varustada filtriga. Kui inimene kauemat aega ka hõrendatud mürki sisse hingab, võib see osutada hädaohtlikuks.

Pavlovi järele tuleksid tööstuse ruumid teha gaasitihedaks ja varustada paksema raudbetoonvõlviga, mis ei laseks gaasipommi ruumi kukkuda.

Linnas kohtadel, kus alati suur liikumine, soovitab Pavlov üheski majas sisse seada tagavara gaasitiheda ruumi, kus võiksid gaaside eest varju leida isikud, kes oma korterist kaugel asuvad. Sellekohasest kirjandusest teame, et igas riigis kavatsetakse linna elanikke kaitsta gaaside vastu. Kui juba suured, tugeva õhulaevastikuga riigid mõtleavad selle peale, siis meie küll ei tohiks käed tasku pistes jääda ootama.

Mis siis meil tuleks sel alal teha? 1. Muretseda aegamööda kõikidele elanikkudele gaasimaskid, eesotsas linna elanikkudele. Jõukamad inimesed muretsesu need oma kulul, töölisi varustagu tööstuse omanikud. Maskid tuleksid hoida tagavaras, teatud hulk antagu elanikkudele tutvumiseks välja. Vaestele elanikkudele muretsesu neid linnavalitsus, seltskond, Punane Rist jne. Selleks võib korraldada korjandusi, loteriisid jne. Neid korraldatakse meil Eestis väga tihti, võiks ju veel ühe juure võtta, mis oleks otstarbekohasem kui paljud teised. 2. Varustada majad gaasitiheda maa-aluse ruumiga, mis varustatud vastavate abinõudega õhu värskendamiseks. 3. Muretseda selle eest, et linna pommitamisel lennukitest elektrivoolu ei katkestataks. 4. Korraldada, et gaasipommitamisel mahapillutud mürk lin-

na ja tööstuse kohal võimalikult kiiresti hävitatakse. Viimane on väga tähtis, sest mitu päeva keldris viibimine on võimatu. 5. Kaitseliit ja Punane Rist peaksid hoolitsema gaasiinstruktorite eest, kes asjaga kursis ja oskaksid õpetada maskide käsitamist. Linnade kaitseks soovitatakse veel kogu linna suitsu alla katta. Vaenlase lennukid sel juhul ei näe oma pommi täpselt märgi pihta heita. Seda on maailmasõjas juba tehtud ja annud väga rahuldavaid tagajärgi. Ka seda peaksime silmas pidama.

Iga algus on raske, see on väga tõeline sõna, ja iseäranis selles küsimuses peaksime hoogu võtma, et rajada endile teed julgemaks eluks isamaa pinnal.

D. Buxhoevden.

Päästjad Narva tagant.

Eelläinud nädalal läbistas kodu- ja välismaa ajakirjanduse teade, et Nõukogude Venes formeerib kominterni Balti osakonna ülesandel endine Vene kindralstaabi polkovnik ja omaaegne punavägede ülemjuhataja lätlane Vazetis Eesti ja Läti „rahvuslikke punaseid leegione kodumaa päästmiseks“. Neid formeeritavat nii lahing- kui propagandaüksustena, vorm tuletavat meele Eesti sõjaväe vormi ning olevat parem, kui teiste enamliste väeosade riietus. „Natsionalnõi krasno-estonskij legion spassenija rodirõ“ punase lipu paremasse nurka, samuti müsimärgi keskele, olevat asetatud Eesti rahvusvärvid tähtedega ЭСР (Estonkaja Sotsialistitscheskaja Respublika). Hiljem dementeeris SSSR-i ametlik telegraafiagentuur seda teadet. Nagu on nii tihti dementeerinud paljusid teateid, mis võivad kuidagi olla kahjulikud SSSR-le, olgu need siis tõde või vale.

Agaga ometi on kindlasti teada, et neid „päästeleegionidesse“ kuuluvaid punaväelasi on nähtud Jamburis ja et SSSR-s asuvas Eesti asundustes on leegioni rakukeste alus pandud juba k. a. juulis. Ja et neid arendatakse edasi, kuigi salaja ja — võib olla — isegi mitteametlikult, sest nende organiseerijaks on ju komintern, aga mitte SSSR-i sõjakomissariaat... Peipsitagune nõiakatel on ju niisuguste keeruliste, küll mitte vaimurikaste, aga teatavas mõttes väga otstarbekohaste kombinatsioonide maa.

Lühikene ajaleheteade oli ainult teade, naelutas kinni fakti kui niisuguse, seletamata pike-malt, mis siht võib neil „päästeleegionidel“ olla, mille nimetuski küll juba ütleb kõik.

Selle maa, kus nüüdki jälle valmistatakse või vähemalt provotseeritakse mingisugust „päästmist“, jalustrabavaks iseäralduseks on olnud alati, et ta kipub päästma — teisi maid ja, kui hoog eriti suurestestilise, kogu maailma. Tuletatagu ainult meele kas või Dostojevski letargilisi kuulutusi Venemaa lunastaja-osast. Kõnelemata teiste, slavofiilsete — küll vähem vaimukamate, aga oma lihtsameelsuses seda avalikumate — Vene isevalitsuse õitseaja kirjanikkude prohvetiseerimisi. Oma pimeduses ja vägivalda nürimeelsuses ripuv Vene tahtis olla ja lubas ja püüdis olla maailma parandavaks Messiasseks riikide ja rahvaste kooris. Sest seda ülesannet või Vene rahva taevaalku missiooni mitte üksi kanneldasid ta kirjanikud-vagabundid, vaid propageeris ja seadis endale ülesandeks ka riik ise.

Lääs nägi ja kuulis seda osalt ironiseerides, osalt kartes ja osalt jagades mükse. Ja kui siis tuli see suur päästmine, maailmasõda, suri see suur pääste-elevant oma patoloogilistesse valudesse enne kui oleks jõudnud sünnitada kirpugi. See kokkulangemine polnud iseenestest ei koomiline, ei hale ega ka lõbus kaasa elada. Agaga olime seda sunnitud tegema, kuni suutsime end temast lahti kiskuda.

Vaevalt aga jõudis ta krampides keha saada uued peremehed, kui algas see „päästmine“ uuesti. Ja korraga kogu maailmas. Öonestuste ja mässuõhutuste ja ka otsekohe pealelangemise läbi, mida mäletame veel hästi.

Agaga see jätkus, ja ka meie vastu, veel hiljemgi. Ja nüüd on selleks siis organiseeritud leegionid.

Iga kodanik, iga malevlane mõistab, mida selle „päästmise“ all mõistetakse. Et Pikale Hermannile tõmmataks punane lipp ja Tartus, Rakveres, Valgas, Kabalas jätkataks seda päästetööd, mis jäi 1919. aasta alul pooleli näiteks Tartu krediitpanga keldris... Tallinnas Pärnus, Kurasaares jne., kus aga seda veel ei tunta, tuleks otsast peale hakata.

*

Paljud kodanikud vist ei tea, milliseid hirmu- ja õudusjutte puhuvad kominterni rahadega Peterburis väljaantavad „Edasi“ ja „Klassivõitlus“ meie kodumaast. Ei tea vististi ka, et juba mitu aastat ilutseb „Edasi“ esimesel veerul ter-

Aasia kõrves, Ukraina steppides, Minski soodes, aga just eriti sõjatrauult Peterburi kubermangus, s. t. Eesti piiri lähedamal. Sellega ühenduses korraldati kuuma agitatsiooni, kihutustööd nii manöövrivägedele enestele kui ka kohalikkudele elanikkudele. On seletatud, et Eesti ja teiste piiri-riikide ainsaks ja ihaldatavamaks sooviks on alustada Nõuk. Vene vastu sõda. Punaväelastele määratud broschüürikestes, nagu seda teatatud juba varem, öeldakse Eestist, et see olevat röövriik, ebaõigusliku korruga, kus valitsemas õiglus ja kes kavatsevat vaenulikkude väljaastumist Venes vastu, kes soovivat talle ainult head.

Siia juure arvata veel see kogu rahva sõjaline ettevalmistus, mis Nõuk. maal praegu läbi

Kaitseliidu jalgpall: Võru ja Petseri malevate jalgpallimeeskonnad. Kohtasid 11. IX. 27 Võrus — võrukeste võiduga.

roristi-õonestaja Viktor Kingissepa pilt üleskutsega Eesti asunikkudele — annetada rahasummasid lahinglennuki „Viktor Kingissepa“ ehitamiseks. Ja et neis üleskutsetes kutsutakse asunikke samuti Eestit „päästma“, nii otsekohe kui ka annetustega, sest kui lahinglennuk „Viktor Kingissepp“ ükskord algab oma pärislende...

Nüüd on „Viktor Kingissepale“ lisaks tulnud veel „punased leegionid Eesti päästmiseks“. Varsiti tuleb ehk ka soomusrong „Jaan Sihver“, tank „Jaan Anvelt“ jne.?

*

Peterburi sõjaväeringkonna ülemaks on eestlane, „punane kindral“ Kork. Tema staabis on hulk teisigi punaestlasi. Ja tema sõjaväeringkonnas on nüüd siis ka „punased leegionid Eesti päästmiseks“.

Kas ütlevad need faktid midagi?

Nõukogudemaa on praegu suurimas militari-seerumishoos. Tänavusügiseseid manöövrid olid suuremad kui kunagi varem. Neid peeti nii Kesk-

viiakse. Igal juhusel peetakse sõjalisi „selgituskõnesid“, propageeritakse lennuasjandust, gaasisõda jne. Isegi nii kaugele on juba jõutud, et igasse apteeki asetatakse osalt riigi, osalt kohalikkude sõjaliste organisatsioonide poolt gaasimaskide tagavarad.

*

Vana Venemaa püsis ainult nii kaua, kui ta kasvas. Aga igal kasvamisel on ka oma piirid. Ja kui „püha Venemaa“ jõudis oma kasvamise piirideni, siis pahvatas ta lõhki, nii et ei jäänud järele midagi pühadusest.

Nüüsguseid riike on olemas, kes püüvad ainult nii kaua, kui nad kasvavad, neelavad ja imevad teisi rahvaid ja riike. Oma olemuses, oma põhi-läbilõikes, oma kandepinnas ja — mis kõige tähtsam — oma rahva tasapinnas ja orgaanilises konstruktsioonis pole nad iial tugevad. Nende ainuke jõud, nende ainuke hingeõhk on nende kasvamine, teiste üleujutamine ja kas või lõpuks kogu maailma „päästmine“.

„Punane kaitseliit“.

Töölisspordiliikumise hädaohtlik suund ja ebaselged sihid.

Läti „punaste pataljonide“ eeskujul asutati meil Eestiski suve lõpul „Töölisspordiliit“, kelle esimestel pidustustel Lätiist sõitnud külalised kõnelesid kodanlusele „rusika nina alla panemisest“. Avaldame siin Eesti ühe tunnustatuma spordi- ja avaliku elu tegelase arvamusel selle organisatsiooni hädaohtlikkuse ja kahemõttelisuse kohta.

Meil jätkab praegu arenemist ja kujuvõtmist üks õige noor organisatsioon, mille puhul aga siiski on üldises ajakirjanduses juba mitmel korral sõna võetud, ja õige teravalt sõna võetud. See on hiljuti ellukutsutud töölisspordiliit.

Selle ümber on kogunud teatud udune ja raskelt läbinähtav õhkkond, nii et organisatsiooni ellukutsujad isegi ta olemise ja eesmärgi üle arvatavasti täies selguses ei ole.

Algul pidi see organisatsioon olema puhtsportlik, mõningaid lahkuminevaid spordivorme senisest üldspordiliikumisest siiski taotledes ja hoidudes sportlikkudest äärmustest — rekordide püüdmisest, mis meil seni konservatiivsete ringkondade poolt on olnud sagedamaks etteheiteks üldspordiliikumisele. Töölisspordiliit ei pidanud rekordipüüdmisele mingit pinda oma juures andma. Kuid juba esimesed töölisspordiliidu võistlused lükkasid selle tähise ümber: vaatamata saavutuste üldisele nigelusele loitis seal rekordikiring ometigi heledamalt kui ühelgi teisel meil varem nähtud võistlusel.

Ka muu ebaselgus ja peataolek tuli töölisspordiliidu esimestel sammudel ilmsiks. Liidu tähtsamad tegelased väljendusid uskumapanevalt, et töölissporditahab Eesti üldspordiliikumise lahutamatuks osaks jääda, püüdes spordiliikumisele ainult uusi masse uute organisatsioo-

nide loomisega juure tõmmata. Esimeste võistluste puhul peeti aga kohe miiting, kus mustati üldspordiliikumist vängesõnalise lopsakusega ja, rääkimata ühisest tööst, isegi seniste sporditegelaste ja sportlastega kohtamist spordiväljal peeti võimatuks. Selgus aga kohe paradoksaalselt, et miitingule järgnevatele võistlustele oli kohtunikudeks palutud terve rida meie seniseid sporditegelasi. Ning veel imelikumad nähtused tulid ilmsiks järgnevatel päevadel, kus selle asemel, et uusi masse spordi juure tõmmata, sportlikku uudismaad harida, hakati püüdma senise spordiliikumise väljapaistvamaid jõude mitmesuguste lubadustega töölisspordiliitu meelitada.

Nii tõsteti töölisspordiliidu juhtide poolt üles terve rida lipuloosungeid, et sama ruttu neid ise maha kiskuda ja lõpuks tühja varrast õhku seisma jätta. Näib, et uue liikumise juhtide ideoloogia juba esimeste päevadega pankrotti jooksis. Oma jõul ei tahtnud asi enam kuidagi edasi nihkuda.

Kuid siis tuli abi. See tuli v ä l j a s t. Oieti oli liikumise initsiatiivgi väljast tulnud, kuid ta tabas meil siiski mõningaid sellekohaseid meeleolusid ja veendumusi ja need tundusid võõra ergutuse mõjul millegi soodsa ja elujõulise andmiseks nagu küpsed olevat. Asja huupi ja pealis-

Vana Venemaa oli niisugune. Ta oli suur, nii oma ulatuses, massis, oma rahva pimeduses, valitseva bürokraatia rõhumises ja enese isus ning maailma päästmise poole komberdavas tormijooksus. Kui jõudis selles jooksus vastu seinale, siis lõppes ta suure tohuva-bohuga, millest kasvas välja uus sotsialistlik-püha Sarmaatia. Ja see tunneb end jälle „Messiasena sõjamundris“.

On aga ka teine liik riiki, kelle tugevus on rajatud nende sisemisele heakorrale ja oma rahva käekäigu parandamisele, sihikindlale arengule, püüdele luua paremust oma piirides, mitte tungida neist üle. Ainult püsida, elada ja võidelda parema tuleviku poole töös ja loomises.

Niisugune oleme ka meie.

Aga kahjuks oleme saatuse poolt asetatud ühe „maailmapäästja“ naabriks. Ja see asutab juba erileegione meie päästmiseks... Nagu asutati omal ajal mõõgaordusid üksikute maade ja rahvaste „päästmiseks“ — keskaegsete rüütlite, kirikuvürstide ja Peetruse tooli söödamaaks. Ühe niisuguse ka eriti meie päästmiseks.

Vahe on ainult see, et seekord tuldi Düüna jõe suust üle Koiva — nüüd tahetakse tulla Neeva äärest, üle Narva jõe, ja et esimestel oli lipul ja riietel märgiks rist, praegustel aga viisnurk.

Seekord muutus Eesti Maarjamaaks, nüüd ei pea ta aga muutuma ŽCP-iks!

V.

kaudne võtmine löi aga, nagu nägime, algatusel jalad alt ja sisendas tegelastele saamatustunde, mis oli küps täielikuks alistumiseks võrale initsiatiivile.

Omapäraste vormide otsimiste ebaõnnestumine jättis töölisspordiliidu tegelastele järele ainult teiste sellekohaste organisatsioonide jälgendamisvõimaluse ja nii näeme meie neid tegelasi täiel aurul L ä t i n. n. t ö ö l i s k a i t s e l i i d u k o p e e r i m i s e l e s ö ö s t v a t, kõrvade kumisedes sealse „punakaitseliidu“ kuulsatest hooplemistest ja selle juhi Bruno Kalnini rusikapõrutustest, mis nii ahvatlevalt pidavat tooma võimu ja väge, kuulsust ja au. Teadagi pidi nii meelitav perspektiiv mõnegi noormehe pea võtma pöörlema ja andma unistuse ootavast õnnest.

Sellest momendist peale ei ole meie töölisspordiliikumise eesmärk enam sport, vaid poliitiline võim, mitte enam sportlikud saavutused, vaid riiklikult valitsev seisukoht (loogiline järeldus — diktatuuri unistus); töölisspordiliit ei ole enam sportlik organisatsioon, vaid „tööliskaitseliit“, mille niuetel sport ripub veel vaid viigilehena.

Seda on täiesti avalikult väljendatud ja kui seda ikka ja jälle eitatakse, siis teeb see olukorra ainult kirjumaks. On täielikult omaks võetud juba Läti „punaste pataljonide“ põhikiri ja selle eeskujul meil seni iseseisvalt tegutsenud töölisspordiseltse hakatud ümber muutma rühmadeks ja roodudeks.

Sarnane poliitiline mäng oleks kahtlemata mõnelegi noormehele, kes seni mingit hakkamist pole leidnud, kenaks ajaviiteks — kui ta eneses ei sisaldaks ka riiklikku hädaohtu. Kuulutades oma organisatsiooni töölisspordiliiduks, on meie sotsialistid, need on ta algatajad, seda ainult oma erakonna monopolina kavatsevad harrastada ja riiklikult legaalsel pinnal hoida. Muu, tumedam pahempoolne element sildi „tööline“ taga — tõsi — ei ole neil tervitatud külalised. Kuid lahkkelid monopolioiguse kohta on juba esimesest silmapilgust seal tekkinud ja organisatsiooni juure on mõistnud end poetada oma sihtides kahtlane element. Töölisspordiliidu olukorra lähemal vaatlemisel selgub, et kui tal mingit arenemisvõimalust, juurekasvu peaks olema, siis võib see sündida nähtavasti ainult edasiigi riigikahtlase elemendi juurevooluga, kuna tegevspordlastel seal enam midagi

otsida ei ole ja tegelikud sotsialistid ei ole meil seni näidanud, et nad palju hooliksid füüsilisest vaevast või dresseeringust. Pakkudes nüüd võimalust spordigi viigilehe taha koonduda äärmistel ollustel, võtab terve see epopöe ühel ilusal päeval seniste kogemuste kaudu tuntud pööride — asutajad ise lasevad sealt hädaldades jalga (rahvalikult öeldult), jättes järele bande, mille likvideerimisega siis siigib küllaldaselt raskusi.

Või kas ei ole Lätiski lugu sama? Bruno Kalnini sõnade järele on Läti punastes pataljonides 4000 meest, kuid sotsiaaldemokraate kõigest 200. Ja teised? Need, kes seal endil hea tunnevad olla. Ja omeltigi on Lätis sotsiaaldemokraadigi mõiste palju avaram kui meil, see venib kuni liitumisihani Venemaaga. Need pataljonid võivad Lätile veel mõruda pilli valmistada!

Tean, meie sotsialistide poolt võidakse väita, ja ongi väidetud, et nende poolt loodav kaitseliit olevat vastukaal „faschistlikule“ kaitseliidule ja punase kaitseliidu suhe spordiga on sama mis „kodanliku spordiliidu“ suhe „faschistliku kaitseliiduga“. Kuid ka see on ekslik. Erakondlikku kaitseliitu ei ole meil seni tuntud ja ka sotsialistid on ise meie kaitseliidu loomisest osa võtnud. Spordiliitude suhe kaitseliiduga on ainult puhtsportlik, laiemate sportimisvõimaluste soetamine massidele ja rahva sportlik kasvatus. Ühelegi sportlasele ei ole sunduseks tehtud kaitseliitu astuda relvade tarvitamise oskuse õppimiseks ja isegi kaitseliidus on sarnaseid sportlasi-passiivliikmeid, kes ei ole harrastanud sõjalist õppust.

Töölisspordlastel (Lätis) on aga sunnitud nim. pataljonidesse astuma.

Nii on meie kaitseliit kodanikkude kasvataja, ta suhe spordiorganisatsioonidega vaba, inimese vabadust austav, kus intelligents ja kodanikuhuste mõistmine teatud sammud dikteerib või mitte, kuna nim. punane kaitseliit on talle vastandiks, kes kuidagi tema küüsi sattunud inimesed viib sunniviisil relvade juure, teeb võimuahnitsejate elementide tööriistadeks.

Ja millised elemendid ihkavad seda võimu, ning milleks nad seda kasutaksid — on selge seletamatagi.

Siin on see vahe. Eesti ei vaja sarnast mängu tulega! **Virus.**

Soodustus noortele

kaitseväeteenistuse alal.

Värskla laagris katseid sooritanud noored saavad soodustuse täiel määral.

Viimasel ajal tekkisid kuuldused, et noored kaitseliitlased, kes suvel Värskla noorte laagris viibides seal vastavaid katseid sooritades sõjaväeteenistusaja lühendamise soodustuse vääriliseks tunnustati, oma soodustuse õigused kaotaksid kaitseväeteenistusaja kavandatava lühendamise puhul ühe aastani. Vahepeal on aga lõplikult selgunud, et kõik Värsklas soodustuse väärilisteks tunnustatud noored ilma erandita neile lubatud soodustust täiel määral kasutada võivad, s. o. 4 või 2 kuud, sellele vastavalt, kuidas katsealused oma katsed sooritasid.

Noored esinegu sõjalise ettevalmistuse saamiseks vastava maleva pealikule hiljemalt 1. novembr. s. a.

Noored kaitseliitlased, kes lähemas tulevikus (1928. ja 1929. aastate jooksul) soovivad saada soodustust sõjaväeteenistusaja lühendamise alal, esinegu hiljemalt 1. nov. s. a. vastava maleva pealikule sooviavaldusega sõjalise ettevalmistuse saamiseks, sest käesoleva aasta novembris algab kaitseliidu osades uute noorte ettevalmistus. Kuna uusi noori tuleb ette valmistada juba soodustuse saamiseks üheaastase kaitseväeteenistusaja juu-

Kogu auhindadest, mille pärast heideldi Võru-Valga-Petseri malevatevahelistel spordivõistlustel.

Kaitseliidus ettevalmistatud noortele antakse ka tulevikus soodustusi.

On täiesti kindel, et ka tulevikus kaitseliidus ettevalmistatud noortele kaitseväeteenistusaja lühendamise soodustusi antakse. Praegu töötatakse noorte sõjalise ettevalmistuse juthnööride kallal ning juba lähemal ajal esitatakse vastav ettepanek vabariigile. On kavatsus noortele anda kuni 3—4-kuulist soodustust isegi kaitseväeteenistusaja lühendamise puhul ühe aastani.

res, siis võivad soodustuskatsetele pääseda ainult need noored, kes sõjalist ettevalmistust kaitseliidus on saanud täies ulatuses, mis pärast ka pärast 1. novembrit uusi noori ettevalmistusõppustele malevates enam vastu ei võeta. Ettekannetes malevate pealikutele olgu ka tähendatud, missuguse ettevalmistuse noor seni on saanud, mitu õppetundi tal on olnud ning mis laadi õppustest noor seni osa on võtnud.

Kahepoolsete taktikaliste õppuste ettevalmistamisest.

„Kaitse Kodu!“ kirjutanud k.-l. peastaabi õppe- ja spordipealik kindralstaabi major A. Balder.

Kahepoolsete taktikaliste õppuste organiseerimist on käsitatud „Kaitse Kodu!“ nr. 17, kuid et see küsimus kaitseliidu sügiseste õppuste ajajärgul on aktuaalne, ei ole üleliigne nende juures veel peatuda.

Õppuste hea kordaminek oleneb tunduvalt nende ettevalmistamisest. See on algtõde, mida iga õppuste korraldaja peab silmas pidama. Õppuste ettevalmistamise all on siin mõeldud peamiselt:

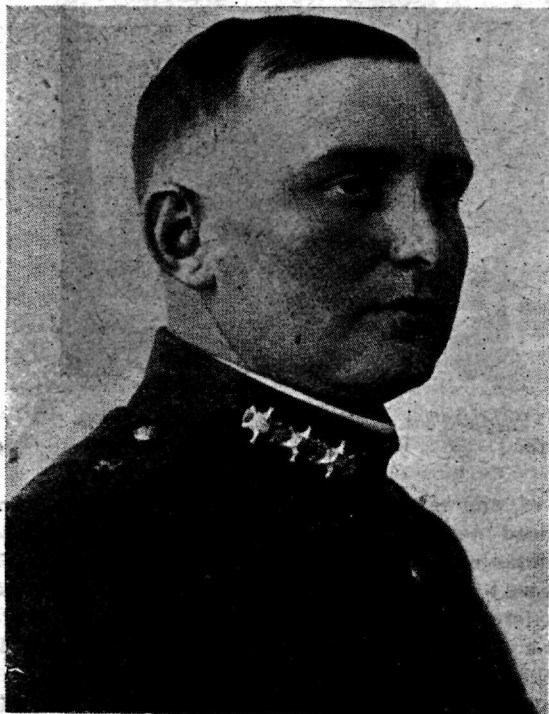
1. Eesmärgi ülesseadmist.
2. Osavõtjate üksuste äramääramist.
3. Õppuste aja ja koha valikut.
4. Üld- ja eriolukorra kokkuseadmist.
5. Tegevuskava kokkuseadmist.
6. Õppuste juhataja poolt ülesande lahendamist ühes poolte juhtidega.
7. Pealikute informeerimist õppuste tegevuskavaga ja nende läbiviimisega.

1. Eesmärgi ülesseadmine.

Taktikalisi õppusi korraldatakse peamiselt kahe eesmärgiga: a) kontrollida juhi otsustamisvõimet, juhtimistehnikat ja üksuste tegevust ühes või teises lahingolukorras, andes sellega ühtlasi juhtidele ja üksustele harjumusi ja kogemusi tegutsemiseks; b) näidata juhtidele ja kõigile õppustest osavõtjatele, kuidas sünnib tegevus ja kuidas toimivad üksused ühel või teisel lahingufaasil teatud ülesande lahendamisele, andes ühtlasi kogemusi tegutsemiseks kui juhtidele nii ka kõigile osavõtjatele.

Kaitseliidu õppuste eesmärk ei ole mitte kontrollida kaitseliitlasi, vaid anda neile võimalikult rohkem kasulikke kogemusi ja harjumusi, anda pilte, kuidas peab sündima lahingutegevus ühes või teises olukorras. Seepärast ei tohi ülesannet, õppusteks valitud aega ja kohta poolte

„Kaitse Kodu!“ levitamise võistluse tagajärjed.

Võitja härra Ed. Arnover.

Möödunud suvel kaitseliidu suvilaagrites korraldatud „Kaitse Kodu!“ levitamise võistlused

andsid mitmel pool õige häid tagajärgi. On kogutud juure isegi kuni kolmkümmend uut tellijat ühe laagri kohta. Mõnes paigas on aga olnud ka äärmiselt loid ning pole suudetud koguda ei ühtki tellimist. Mõistagi, et vastavad pealikud sellest ka vastavaid järeldusi teevad ning tulevikus propaganda ja „Kaitse Kodu!“ levitamise alal tegutsevateks pealikuteks enam samu isikuid ei nimeta, vaid uusi otsivad, kes paremini oma ülesannetega toime saavad.

Käesoleval võistlusel sai võidupalmi osaliseks M ä r j a m a suvilaagri propaganda pealik hra Ed. Arnover, kes iga laagrisoleva viie mehe kohta kokku võitis ühe „Kaitse Kodu!“ aastatellimise, ning omandas seega väljakuulutatud võidu — pileti lennukil Helsingisse ja tagasi või soovikorral selle asemel 5000 marka sularahas.

Tahame loota, et hra Arnoveri eeskuju, kellega soovime õnne ta võidu saavutamise puhul, kihutab taga iga kaitseliitlast, kes tulevikus sarnastest võistlustest tahab osa võtta, kõige jõu ja oskusega võidupalmi omandamiseks kaasa võistleva. Võidu materjaalsest kasust olgu alati tähtsam veel see moraalne rahuldustunne, mis täidab iga ausa võistleja ja võitja hinge!

„Kaitse Kodu!“ toimetis.

juhtide ja osavõtjate pealike eest hoida salajas, vaid neid varakult sellest informeerida.

2. Õppustest osavõtjate üksuste äramääramine. Aja ja koha valik.

Kaitseliidu õppused ei tohi kujuneda koormavaks ja segada malevlaste kiireid põllutöid, seepärast arvestagu juhid kohalikkude tingimustega. Õppuste korraldajad instruktorid astugu aegsasti kontakti kohalikkude pealikutega, kes

3. Olukorra ja tegevuskava kokkuseadmine.

Tähtsamaid tingimusi õppuse produktiivsuse saavutamiseks on nende lihtsus. Olukord ja ülesanne peavad olema lihtsad ja selged, nõnda et nooremad pealikud, ka malevlased, teaksid, kus asub tegevuse alul tegutsev üksus ja allosa ja missugune on tema ülesanne.

Olukord koosneb kahest osast: üldolukord ja eriolukord. Viimane seatagu kokku siis, kui maastik õppusteks läbi uuritud. Eriolukord

VÕIDULOOSIMINE

I võit	jahipüss
II võit	jalgratas
III võit	raadioaparaat
IV võit	väikesekaliibriline vintpüss
V võit	„Kaitse Kodu!“ 1927. a aastakäik ilukõites
VI võit	„Kaitse Kodu!“ 1927. aasta aastakäik harilikus kõites.

„KAITSE KODU!“
1928. aasta tellijate vahel, kes hiljemalt 1. jaanuariks 1928. a. on tellinud „Kaitse Kodu!“ ja talitusele, Tallinn, Kaarli tänav 8, kõnetr. 3-70, täielikult on tasunud „Kaitse Kodu!“ 1928. a. aastakäigu, pannakse toime „Kaitse Kodu!“ talituse ruumides 5. jaanuaril 1927. aastal kell 10 e. l.

oma malevlasi ja olukorda kõige paremini tunnevad. Kuulaku ära nende arvamsi õppuste aja ja koha suhtes. Senised kogemused näitavad, et äripäevadel kaitseliitlased on kinni sügiseste kiirete põllutöödega ja et vaevalt õppusteks aega jätkub. Samuti on aegaviitev üle 10—12 kilomeetri kauguselt õppustele kogumine. Eelistatav on korraldada õppusi vähemate üksustega ja pühapäevadel. Kui aga kaitseliitlased enamuses soovivad õppust äripäeval, mis väiksemate üksuste (rühma, ka kompanii) koosseisus on läbi viidav, loomulikult ei ole siis selleks takistusi. Määratakse õppus kohaliku maleva pealiku poolt äripäeva peale, koondatakse selleks ka kaugemaid üksusi, siis peaksid malevlased sellest vähemalt nädal varem teate saama. Malevlased teadku, et see on erakorraliste oludega seotud ja ei tohi olla põhjust neilt puudumiseks.

peab sisaldama kõrgema üksuse (kompanii õppuse juures patüli) operatiivkäsu. Selle vastu eksitakse tihti ja väljendatakse eriolukord samuti üldlausetes nagu üldolukordki.

Õppuste kordaminek oleneb samuti tegevuskavast.

Tegevuskavas peavad leidma lahendust järgmised küsimused:

- õppust nimetus, koht ja kuupäev;
- osavõtjate üksuste nimed ja jagunemine poolteks;
- missugused üksused liituvad õppustel ja moodustavad uue üksuse; eriüksused: jalgratturid, kuulipildurid, ratsanikud, sidurid;
- vahekohtunikud ja missuguste üksuste juure nad määratud;

- f) kogumispunktid ja kellajaad kogumiseks;
 - h) mis peab olema kaitseliitlastel kaasa võetud (varustus, riietus, relvad, lipud, söögi- ja joogiabinõud);
 - g) õppuste juures tarvitavate üldiste signaalide ja märkide (lipud, tähised) kirjeldused ja nende tähendused;
 - i) kes ja kus antakse sanitaarabi;
 - k) kus ja kelle korraldusel valmistatakse söök;
 - l) õppuste algus (aeg ja koht);
 - m) õppuste lõpp: arutamiskoht, arutamise vältus, söögiaeg ja -koht;
 - n) mitmesugused märkused, mis siin ei ole loetletud.
- Olukord ja tegevuskava peavad olema kir-

vaatlus ja varjamise võimalused; c) automaatrelvade ešeloneerimise võimalused; d) tule ja liikumise kombineerimise võimalused.

5) Aeg tegevuseks.

6) Otsus: a) otsus tema tervikus (tegevuse idee, tegevuse raskuspunkt, lähtealused pealetungiks, kallaletungiks, rünnakuks, märgid vallutamiseks; kaitsel — positsioonide jaotus; b) jõudude jaotus (julgustusosad, esijärk, teine järk, varud); c) jõudude kasutamiskava.

5. Pealikute informeerimine õppuste läbiviimisega.

On õppuste juhataja ülesande läbi arutanud ja otsuse vastu võtnud, siis kogub ta pealikud

Kaitseliidu jalgpall: „strateegiline“ moment Valga ja Petseri malevate jalgpallivõistlusest 10. IX. 27. Võrus.

jalikult kokku seatud ja välja saadetud kuni rühma pealikuni.

4. Õppuste ülesande lahendamine.

On õppuste korraldaja ülesande kokku seadnud, siis peab ta läbi lugema määrustiku ja allikad, mis käsitavad selle ülesande lahendamist. Pärast seda lahendab ta maastikul ühes poolte juhtidega sama ülesande.

Ülesande lahendamisel valgustada:

- 1) Ülesande analüüs: a) õppeüksuse tegevus vaenlase suhtes; b) ülesande konkreetsete piirid ajas ja ruumis; c) õppeüksuse osa üldülesandes; d) kuidas saab täita ülesande.
- 2) Oma jõud: a) käsutuses olevad üksused ja relvad (kuulip., täägid); b) õppeüksuse valmisolek ülesande täitmiseks.
- 3) Vaenlane: a) vastasoleva vaenlase tegevuse iseloom; b) tema jõu suurus; c) kontakt vaenlasega; d) vaenlase tegevuse võimalused.
- 4) Maastik: a) üldülevaade ja reljeef; b)

(kuni rühmapealikuni) ja vahekohtunikud, tutvustab neid olukorraga ja ülesandega, lühidalt määrustiku nõuetega ja terminoloogiaga, mis käsitavad seda lahingtegevust, ning enese otsusega. On pealikud õppuseks valitud koha läheduses, siis kogub instruktor nad mõni päev enne õppust kokku, uurib nendega ühes maastiku läbi. Pärast maastiku uurimist järgneb ülesande lahendamine maastikul või jälle suurel skeemil. On pealikud kaugemal ja puudub neil aeg, siis võib neid kokku kutsuda õppuste päeval mõni tund enne õppuste algust.

Siin on vaid loetletud üks osa maleva pealiku ja instruktoriga tööst kahepoolsete taktikaliste õppuste organiseerimisel. Siiski selgub, kui palju selleks tööd tarvis. Seda tööd ei jõua instruktor ühe päevaga ära teha. Tarvis kuni kaks nädalat enne õppepäeva kohal olla, ülesanne, olukord kokku seada ja siis asuda tegevuskava kokkuseadmisele. Enne õppepäeva tuleb veel instruktoril paar päeva kohal olla ja pealikutega õppekoht läbi uurida, neid olukorra ja ülesandega ning otsusega tutvustada.

„Lotta-Svärd“ ühingu kodukord.

(Lisamäärused ja selgitused põhikirjale).

Üldised põhimõtted.

„Lotta-Svärd“ ühingu kuuluvad ülesanded on kindlaks määratud ühingu põhikirjas, jaoskondade määrustes ja jaoskondade töökavas. Kuna „Lotta-Svärdi“ töö oma mitmekesisiste vormide poolest on nii uus asi, et tema tegutsemisviisid pole veel jõudnud kindlaks kujuneda ja pole veel neid kõiki seaduste varal ära määrata jõutud, siis on peetud tarvilikuks anda ülalnimetatud põhimäärustele lisaks need järgnevad lisajuhatused. Muidugi ei ole mõeldud, et nen-

Juhtimine ja tööjaotus.

Juhtimine. Ühingu tegevust juhivad ja selle eest vastutavad määruste põhjal ühingu aastakoosolekutel valitud juhatused, kes hoolt kannavad kõikide ühingusse puutuvate asjade eest; neid tuleb pidada ka ühingu täidesaatvateks organiteks. — Need juhatused peavad nõudma ka oma alla kuuluvatelt lottadelt teateid, kas nad on saanud oma tööga valmis või on pidanud jätma selle täitmata, kui selleks on vabandavaid põhjusi.

„Lota Svärd“ ühingu tänavuaastane juhatus. — Seismas (vasakult): H. Pohjanpalo, F. Luukainen, T. Brummer ja F. Munck. Istumas: H. Riipinen, S. Björkenheim, H. Arneberg-Pentti, V. Rikala ja R. Munck.

dest sõnasõnaliselt kinni peetakse, vaid ühingu juhatustele jääb õigus osalt neist kõrvalgei kalduda, kui näit. käepärast olevate jõududega arvestades, või ühingu kohaliku juhatuse koosseisu tõttu ja muil mõjuvaid põhjusil seda tingimata tarviliseks ja „Lotta-Svärd“ ühingu kasulikuks leitakse. Kõrvalekaldumistest tuleb siiski otsekohe vastavale maleva juhatusele teatada, kes omakord, tarviduse korral, kui näit. lahkuminekul on isearanis silmapaistvad, asja ühingu keskjuhatusele edasi võib anda järelekaalumiseks ja otsustamiseks. Liig kaugele minevaid ja põhjendamata kõrvalekaldumisi ei ole siiski vaja teha, sest see rikuks töö ühtlust. On juba seletamatagi selge, et otsekohe seadusevastane teguviis ei võit tulla üldse kõne alla.

Juhatuse ja liikmete valimine. Kõikide juhatuste suhtes peab aastakoosolek valimisi toimetades silmas pidama, kes kandidaatidest on kõlbulikud jaopealiku kohale; juhatused, omavahel jaopealiku kohti jagades, peavad niipalju kui võimalik silmas pidama aastakoosoleku soove.

Keskjuhatuse koosseisu moodustamisel on peale selle töö kergendamiseks tarvis silmas pidada, et jaopealikul temas valitaks kas Helsingist või selle lähemast ümbrusest, kuna keskjuhatuse muid liikmeid valides peetakse silmas maakondade huvisid.

Juhataja. Juhataja ei juhata mitte ainult koosolekutel kõnesid, vaid tal tuleb juhatada ka ühingu (resp. osakonna) ja selle juhatuse tegevust. Ta on õieti tegevuse juht, kes kogu masina käima paneb, ja valvab, et kõik

täidaksid oma ülesandeid. Väljaspool on juhataja oma osakonna loomulik edustaja ja täidab kogu välisläbikäimise tööd.

Sekretär. Sekretäri valides tuleb silmas pidada, et ametisse saadaks isik, kus suudab pidada asjalikult ja korralikult ning vormipuhalt protokolle, kirjavahetust jne.. Sekretär on juhatuse ees kantseleitööde eest vastutav.

Jaopealikud. Maleva — (piiri-) juhatuse jaopealikud peavad, niipalju kui see võimalik, manöövritel kaasas olema, samuti laagripäevadel j. m. ning ka muidu, nii kuidas olud lubavad, maleva piirides ringi rändama või muul kombel püüdma ühendust pidada kohalikkude (kompaniide) osakondade jaopealikutega ja sel moel jälgima oma jaoskonna tegevust maleva piirides.

Kohalikkude (kompanii) osakondade vastavad pealikud kogunevad maleva juhatuse ja jaopealiku kutsel ühistele nõupidamistele maleva juhatuse otsuse põhjal. Jaopealikutel tegevuseks on juhtida ja korraldada tööd ning pidada harjutusi oma jaoskonda kuuluvatele liikmetele, samuti hoolitseda, et jaoskonna rühmades, niipalju kui see on võimalik, peetakse töö-lauaraamatut, millest kergesti selgusele võib saada iga lotta poolt tehtud tööst. Jaopealik peab juhatajale aru andma jaoskonna tegevusest. Erinõudmised jaoskonna tegev-lottadele määratakse kohalikus (kompanii-) juhatuses jaopealiku ettepaneku põhjal, niipalju kui neist kohe juba räägitud jaoskonna juhtmäärustes. Jaopealik peab enda alla kuuluvatele lottadele selgitama ametikoolituse tähtsust ning hoolitsema, et lottad ei oleks ilma tegevuseta ning nii palju kui võimalik võtaksid osa igasugustest peastaabi pool heakskiidetud kava järele peetavatest kursustest.

Tööjaotuses nõutakse ühetasasust, nii et mitte ainult mõned rühmad või isikud ei oleks alatasa tegevuses, vaid et kõigile kordamööda jagataks ülesandeid.

Jaoskonna rühmitus. Suuremates osakondades on tööjaotuse hõlbustamiseks jaoskonnad jaotatud veel rühmadesse, milledest igaüks on kaheksa- (8) liikmeline, kuna üheksandaks liikmeks on rühmapealik. Maal moodustatakse need rühmitused enamasti lähema ümbruse järele. — Kui osakonna jaoskonnad on jagatud rühmadesse, mida jaopealiku valve all juhatavad rühmapealikud, siis moodustavad need rühmapealikud või osa neist kohaliku (kompanii-) osakonna jaopealikul abiks nõukogu ja valitakse keegi nõukogu liikmeist abijaopealikuks. — Rühmapealik peab tutvunema tema rühmasse kuuluvate lottade töövõimetega ja eeldustega antud tööd täita (sooritada), samuti on ta vastutav rühmale antud tööde täpse täitmise eest. — Rühmapealik on vastutav, et käsud ja teadaanded, iseäranis kiiremad ja tähtsamad, saade-

taks kiiresti ja kõrvalistele isikutele teada saatmata päralt. (Mõni juhtumine võiks seda illustreerida? rühma lottad on määratud teatud järjekorda, misjuures esimesel ja viimasel on telefonid. Kui lottad selles järjekorras üksteisele teate edasi on saatnud, võib viimane lotta rühmapealikul kolistada: „olen saanud teate“. Sellejärele võib rühmapealik ja tema kaudu ka jaopealik ning osakonnajuhataja kindel olla, et teade on kõigile päralt jõudnud).

Koosolekud, õmblusõhtud ja peod.

Üldised märkused. Koosolekuid korraldades, olgu nii suuremaid või vähemaid, tuleb silmas pidada, et neist enne kõigile asjaosalistele oleks aegsasti teada antud ja et koosoleku päevakord oleks kaadutult ja täpselt kokku seatud enne koosoleku algust; koosoleku algus peab ka sündima, nii palju kui see võimalik, täpselt väljakuulutatud ajal. On tähtis, et juhataja juba varem kõne alla tulevates küsimustes kodunenud oleks, kuna tal muidu nende käsitamist koosolekul raske oleks juhtida ning koosoleku eel valmistaks koosoleku päevakorra kava, kuhu on üles märgitud, mis asjad tulevad harutusele ja missuguses järjekorras. Enne koosoleku algust tuleb järele vaadata, kas koosolek otusevõimeline. Kui otsusi tehakse, peab juhataja valvama selle järele, et need juba koosolekul endal nii selgel kujul välja oleksid öeldud, et nende suhtes tagantjärele ei sünniks valesti tõlgitsemisi. Protokollis, mis peab olema asjalik, selge ja lühike, märgitakse ära koosoleku nimi (kas juhatuse, osakonna, ühingu jne.), aeg ja paik, juhataja ja sekretäri ning koosolekul viibivate juhatuse liikmete nimed. Protokoll kirjutatakse punktide viisi ja vaadatakse hiljem läbi ning kinnitatakse kas järgmisel koosolekul või selleks valitud revidentide läbi.

Juhatuste koosolekud. Keskjuhatuse juhataja hoolitseb selle eest, et keskjuhatuse tervena koguneb tarbekorral (harilikult kord kuus) nõu pidama kogu ühingu tegevusesse puutuvais asjus. Vähem tähtsaid ning ainult jaoskondi puudutavaid asju võib juhataja ise otsustada vastavate jaopealikutel ja Helsingis ning lähemas ümbruses asuvate elavate keskjuhatuse liikmetega nõu pidades.

Maleva juhatuse juhataja kutsub maleva juhatuse liikmed kokku (näit. iga kahe kuu tagant) maleva tegevusesse puutuvates asjades nõu pidama. Kui keskjuhatusele saabunud ringkirjad sisaldavad tähtsaid asju, on möödapääsmatult tarvilik, et maleva juhataja viibimata annaks neist aru maleva juhatuse liikmetele ja peaks nendega vastavalt nõu nende täitmise üle. Väga rutulistel juhtudel võib seda teha ka telefoni kaudu rääkides.

Kohaliku (kompanii-) juhatuse juhataja hoolitseb selle eest, et kohalik (kompanii-) juhatus kutsutaks tarviduse korral kokku nõu pidama osakonna tegevuse üle ja et juhatuse liikmetele antaks teada saabunud ringkirjade sisu. Kui ringkirjad sisaldavad tähtsaid teadaandeid või kui on küsimuses rahakogumine või suuremad väljaminekud, kutsutakse terve osakonna lottad kokku asja otsustama, kuna juhatus üksi ei ole õigustatud seesugustes küsimustes lõplikke otsusi tegema.

Aastakoosolekud. Kuna, peale määrustes loetletud, aastakoosolekuil käsitatavate kü-

Juhataja peab juba aasta jooksul tähele panema aastaaruande jaoks tarvisminevaid üksikasju. Mis puutub aastaaruande sisusse, oleks soovitatav, et see oleks lühike, asjalik ja selgejooneline. Suuremates osakondades tehakse aastaaruanne jaoskondade kaupa. Kohalikud (kompanii) ja maleva juhatused on kohustatud aastaaruannete kokkuseadmise töö kergendamiseks vastama neile küsimustele, mis neist kõrgemal seisvad juhatused neile annavad. Küsimusleht peab täidetama võimalikult täpselt.

Õmblusõhtud. Lottade harilikumaid koosviibimisi on õmblusõhtud, milledesse oleks sa-

Tagasi „Sagara sõjakälgult“.

Pärnu maleva V lennu soodustussaadajad noored tagasijõudmisel Pärnu Värskla laagrist.

simuste tuleb harilikult ette ka muid asju, on hea, et ka aastakoosolekute jaoks seatakse kokku päevakorra kava. Aastakoosoleku ettevalmistatavaist töist on tähtsamad aastaaruanne ning seaduspärase sissetulekute ja väljaminekute eelarve kokkuseadmine, mille juures viimasest peab selguma, missuguste kavatsuste piirides mõeldakse edaspidi tegutseda. Peale ametlike asjade käsitamist peaks aastakoosolekutel olema veel eeskavas vahelduvat ja meeleolu ülendavat kõnede, ettekannete, laulu ja muusika näol, mis elustaks ja innustaks ja annaks uut jõudu tööks.

Ühingu märtsikuul peetavale aastakoosolekule on malevatel õigus peale oma ametliku edustaja saata kuulajaks veel maleva juhatuse juhataja, kui see pole ise edustajaks valitud, vastasel korral mõne teise maleva juhatuse liikme, ja neile võib aastakoosolek anda kõneõiguse.

Aastaaruande tähtsamad osad.

muti tarvilik sisse põimida mõnesuguseid eeskavanumbreid, et need ei muutuks lihtsateks kohviõhtuteks, milledelt lottad lähevad tagasi koju ilma mingisuguse vaimlise värskendusega. Kui pole muud eeskavasse saada, siis võib vähemalt ette lugeda midagi paremat isamaalisest kirjandusest või lugeda mõnd lottade jaoks kokkuseatud ettekannet ja laulda ühel häälel isamaalisi laule. Ühise laulu elustavat ja ühendavat mõju ei pea unustama.

Peod. Lottade ja kaitseliitlaste omavahe-
liste kinniste perekonnaõhtute või publikule korraldatud avalikkude pidustuste puhul tuleb nende suhtes alati meeles pidada, et eeskava peab olema hea ja väärtuslik ning kooskõlas nende kõrgete isamaaliste ja vaimliste sihtidega, mille heaks organ satsioon töötab. Maskeraade ega muid samalaadilisi kergeid olenguid ei sobi lottadel korraldada.

Keskjuhatus juhataja ja liikmete reisid. — Instruktorid ja rändavad kõnelejad.

Keskjuhatus juhataja teeb reise malevatesse keskjuhatus ja malevate vahelise koostöö kõvendamiseks. Neil reisidel peab juhatajale korraldatama võimalusi kokku saada maleva juhatus liikmetega ning maleva lottadega.

Keskjuhatus muud liikmed teevad reise, kui selleks tarvidust on, erikokkulepete põhjal. Reisikulud tasutakse keskjuhatus, maleva ja kohalikkude (kompanii) juhatus vaheliste kokkulepete põhjal. — Keskjuhatus poolt palgatud jaoskonna instruktorid toimivad õpetajatena oma jaoskondades, tarviduse korral ka muil juhtudel ettekannetega esinedes. — Keskjuhatus instruktorid peavad nende poolt korraldatud kursuste üle aru andma keskjuhatus kursustel tehtud tööst. — Keskjuhatus võtab oma teenistusse, kui seda rahalised olud lubavad, rändavaid kõnelejaid.

Juhatus suhted üksteisele.

Keskjuhatus. Keskjuhatus juhatab maleva juhatus kaudu ühingu tegevust kohalikkudes osakondades, milles peasjaliselt sünnibki olulisem lottade töö.

Kohalikud (kompanii) osakonnad ei ole järelikult mitte otsekoheseks kokkupuutumises keskjuhatus, vaid kõik vastastikune läbikäimine kohalikkude (kompanii) osakondade ja keskjuhatus vahel sünnib maleva juhatus vahetalituse kaudu, näit. kirjavahetus, tellimised, muud talitused j. m. Kuna niiviisi keskjuhatus kirjavahetus sünnib mitme instantsi kaudu, on tarviline, et niihästi keskjuhatus kui ka malevate, kohalikkude (kompanii) ning külaosakondade juhatused hoolitseksid selle eest, et kirjavahetus sünniks viivitamata ja täpselt. — Keskjuhatus peab teatama malevate majanduslikku seisukorda. See sünnib näit. järgmiselt, et antakse välja iga aasta soome- ja rootsikeelne jõulujakiri, mille sissetulekust antakse aastakoosolekul määratud suuruses osade kaupa toetust igale soovi avaldanud maleva juhatus, kohalikkude (kompanii) osakondadega järgmiseks. — Keskjuhatus muretseb iga kuu malevatele nende kantseleikuludeks minema summa, aastakoosolekul äramääratud suuruses.

Maleva juhatus. Maleva juhatus muretseb keskjuhatus aastakoosolekul igakord kindlaksmääratud suuruses liikmemaksusid oma malevasse kuuluvate liikmete arvule vastavalt, see maks kogutakse kokku kohalikkudes (kompanii) osakondades. — Maleva juhatus peab valvama kohalikkude (kompanii) osakondade tegevuse ja tööviiside järele. Eriti tuleb valvet pidada pidusissetulekute ja rahvakogumiste üle. Samuti on maleva juhatusel õigus kohustada oma alla kuuluvaid (kompanii-) osakondi tööle ja saa-

da osakonna (kompanii-) vara endale tarvitamiseks. Alamjuhatus peab teatama ülemale juhatus, kui antud töö on sooritatud. — Maleva juhatus peab tingimata tähtjaks vastama sissetulnud järelepärimiste ja kirjade peale.

Kohalik (kompanii-) juhatus. Kohalikul (kompanii-) juhatusel on samasugused õigused külaosakondade suhtes, mis maleva juhatusel kohalikkude (kompanii-) osakondadega suhtes.

Külaosakonnad. Külaosakonnad on vastutavad oma tegevuses kohalikkudele (kompanii-) juhatus ja võtavad oma liikmete arvule vastavalt osa ühistest kuludest.

Külaosakonna juhatus. Kui külaosakonna liikmete arv on suurem kui 25—30 liiget, on selle kohaliku (kompanii-) juhatus nõusolekul õigus valida endale juhatus ühes jaopealikkuga, mis on sama suur kui kohaliku (kompanii-) osakonna juhatus.

Külaosakonna iseseisvaks üksuseks tunnistamine. Kui asjaolud tingimata seda nõuavad, võib külaosakond muutuda iseseisvaks kohalikuks osakonnaks (kompaniiks); sellekohane soovivaldus, millele on muretsetud kohaliku (kompanii-) juhatus ja kaitseliidu kohaliku staabi (kompanii), samuti ka maleva juhatus ning kaitseliidu maleva staabi nõusolekul, tuleb saata keskjuhatus otsustamiseks.

Üldised juhtmõtted. Iga juhatus on kohustatud oma otsekohesele ülemale juhatus teatama kavatsetavaist koosolekuist, milledel käsitatakse viimase poolt neile esitatud küsimusi ja asju. — Kõrgema juhatus liikmel on õigus tarbekorral alama juhatus koosolekuist osa võtta. Seesugusel liikmel on seal koosolekul kõneõigus, kuid mitte hälleõigus. Juhul, kui, kõrgem juhatus on annud mõne ülesande täita alamale juhatus, peab viimane teatama, millal töö on täidetud ja mil kombel. — Juhatus võib tarbekorral oma koosolekutele kutsuda muid osakonna lihtliikmeid nõuandva kõneõigusega. Seesugusel nõuandval liikmel puudub koosolekul õigus osa võtta hääletamisest. — Kogu organisatsiooni ja selle liikmeid ühtlaselt puudutavad ettevõtted, nagu näit. need, mis lottade üldisesse tegevusesse ja varustusesse puutuvad, alluvad tingimata keskjuhatus ja võimalikult ka keskjuhatus kaudu ühingu üldise aastakoosoleku arutusele, enne kui malevad mingisuguseid samme võivad astuda nende teostamiseks.

Malevatevaheline vastastikune läbikäimine. Malevatevaheline vastastikune läbikäimine on organisatsiooni tööle väga tarviline, kuid praktilistel põhjustel on paratamatult tarviline, et iga malev, kes teise malevaga vahelkordadesse astub, teeks seda asjaomase maleva juhatus kaudu, kuna on tulnud ette arusaamatusi ja raskusi selle läbi, et näit. mõnele poole osa-

kondadesse saadetakse suurel hulgal müügile trükitöid, võiduloosipileteid j. m. s., ilma et saatjal oleks teadmisi, mil määral osakonnad suudavad neid ära müüa.

Ühingu ja kaitseliidu vaheliste ühiste toimingute praktiline korraldamine.

Kui kaitseliidu ametnikkude poolt esitatakse „Lotta-Svärd“ ühingu küsimusi ja palveid, tuleb neile teatada koosolekutest, kus asi harutusele võetakse; ja kaitseliidu staabil on siis õigus kas ise või oma voliniku kaudu koosolekust osa võtta kõneõigusega, ilma hääleõiguseta.

Kui kaitseliitide peastaap pöörab keskjuhatusse poole palvega mingisuguse määratud töö äratemiseks, mille väljaminekud peastaap enda kanda võtab, kui ise ära teha ei jaks, oma äranägemise järele selle mõnele või mitmele malevale teha anda. Lisaseletuste andmiseks on siis keskjuhatusel õigus, kui seda tarvilikuks peetakse, sellest maleva juhatusse koosolekust kõneõigusega osa võtta, kus asi käsitusele tuleb; seepärast peab maleva juhatus keskjuhatusse selle koosoleku aja ja paiga teada andma.

Kui kaitseliidu maleva staap vastaval juhul maleva juhatusse poole pöörab, võib maleva juhatus üht või mitut kohalikku (kompanii-) osakonda tööd enda teha võtma kohustada. Maleva juhatusel on jällegi õigus oma esitajat kohaliku (kompanii-) juhatusse koosolekule saata, kus asi harutusele tuleb, mille tõttu ka kohaliku (kompanii-) juhatusse koosoleku aeg ja paik maleva juhatusse teatavaks tuleb teha. — Kui kaitseliidu maleva staap tahab miskis asjas mõne kohaliku (kompanii-) osakonna poole pöörduda, peab ta seda kirjalikult tegema vastava maleva juhatusse kaudu.

Kaitseliidu poolt esitatud palved tulevad sisse anda alati ühingu juhataja nimele, ainult väga kiiretel juhtudel, kui juhatajat käepärast pole, võib palve esitada ka jaopealikule, kes aga siis asjasse puutuva teadaande viibimata juhatajale edasi peab toimetama.

Millal kaitseliidu maleva staap soovib, et lottad võtaksid osa manöövritest, laagripäevadest j. m., peab maleva juhatus, kui ta lottade osavõtu otstarbekohaseks tunnustab ja maleva staabilt kirjalised teadaanded osavõttusse puutuvais küsimustes kätte on saanud, viibimata asja täideviimisele asuma. Kuna vastavad kirjalised teadaanded talle kätte on jõudnud, annab maleva juhatus kohalikule (kompanii-) juhatusse kättesid välja. Rutulisematel juhtudel võivad maleva staap ja maleva juhatus ettekirjutusi telefoni kaudu anda, kinnitades neid tagantjärele kirjalikult.

Mitmeid kohalikke (kompanii-) osakondi puudutavate manöövrite, laagripäevade j. m. jaoks määrab maleva juhatus kellegi lotta, kes maleva

juhatusse juhtnööri järele korraldustööde eest hoolitseb.

On soovitatav, et „Lotta-Svärd“ ühingu juhatused ka omalt poolt esitaksid vastavatele kaitseliidu staapidele soove ja arvamisi töö otstarbekohasema korraldamise asjus ja annaksid kõik oma kavatsused, mis kaitseliidusse puutuvad, vastava kaitseliidu staabi kätte läbi harutada.

(Järgneb.)

Kel on pilte miilitsa, omakaitse ja kaitseliidu alalt?

Kaitseliidu peastaabis töötatakse praegu kaitseliidu ajaloo kallal, mida kavatakse välja anda vabariigi 10. aastapäevaks. Kuna kavatakse väljaantavat ajalugu illustreerida võimalikult kaitseliidusse ja ta eelkäijatesse (miilitsa, omakaitse, Bürgerwehr) puutuva pildimaterjaliga, seda aga, eriti ajajärgu kohta Vene revolutsioonist kuni 1. detsembrini 1924. a., vähe leida, siis palume kõiki kaaskodanikke, kel ehk juhtub mainitud ajajärgu kohta mõni ülesvõtte säilinud olema, neid lahkesti ajutiselt kaitseliidu peastaabile kasutada anda. Pildi materjal tuleks saata oktoobrikuu jooksul peastaabile Tallinna, Kaarli 8, telef. 3-70 ja 688. Kaitseliidu peastaap võtab enda peale garantii, et kõik temale kasutada antud pildimaterjal rikkumatult hiljemalt käesoleva aasta detsembril lõpuks omanikule tagasi saadetakse ühes saatekulude tagasiga.

Avaldame lootust, et meie seltskond kõigiti kaasa tahab aidata meie kaitseliidu ja ta eelkäijate ajaloo väljaandmise kaunimaks ja tuumakamaks muutmiseks ja palume lahkeid kodanikke, kes meile oma kaasabi ei keela, juba ette vastu võtta meie südamlik tänu ja lugupidamisavaldus.

Kaitseliidu peastaap.

1. oktoobril 1927. a.

Eksitav trükiviga.

„Kaitse Kodu!“ 17-das nr-is lhk. 656 asuva pildi allkiri „Kunda alevivanem J. Liiv tervitab k.-m. Reeki“, tuleb lugeda järgmiselt: „Kunda l a a g r i v a n e m J. Liiv tervitab jne.“

Kas nägite

teadaannet „Kaitse Kodu!“ võiduloosimise kohta 721-1 leheküljel?

Meilt

Vasakul ülal:
Isegi kalmu all
rite su

Vasakul keskel:
Lendurite hauad

Vasakul all:
„Vaba aja“ kas
saajate noorte
ees kändu juuri
ülem major Ma

Paremal ülal:
Võru-Valga-Pets
käigu

Paremal keskel:
Sõjast osavõtnud
Pariisis. „Amer
Savage, kindral
võtmas

Paremal all:
Tannenbergi lah
mispäeval. Mäl
line ja asub koh
denburgi juhata

mujalt.

s ridades... — Osa sõdu-
a Tallinnas.

inna sõdurite surnuaial.

ne Värskas. Soodustus-
l Värskas laagris baraki
Tagapool k.-l. peastaabi
laagripealik kpt. Parts.

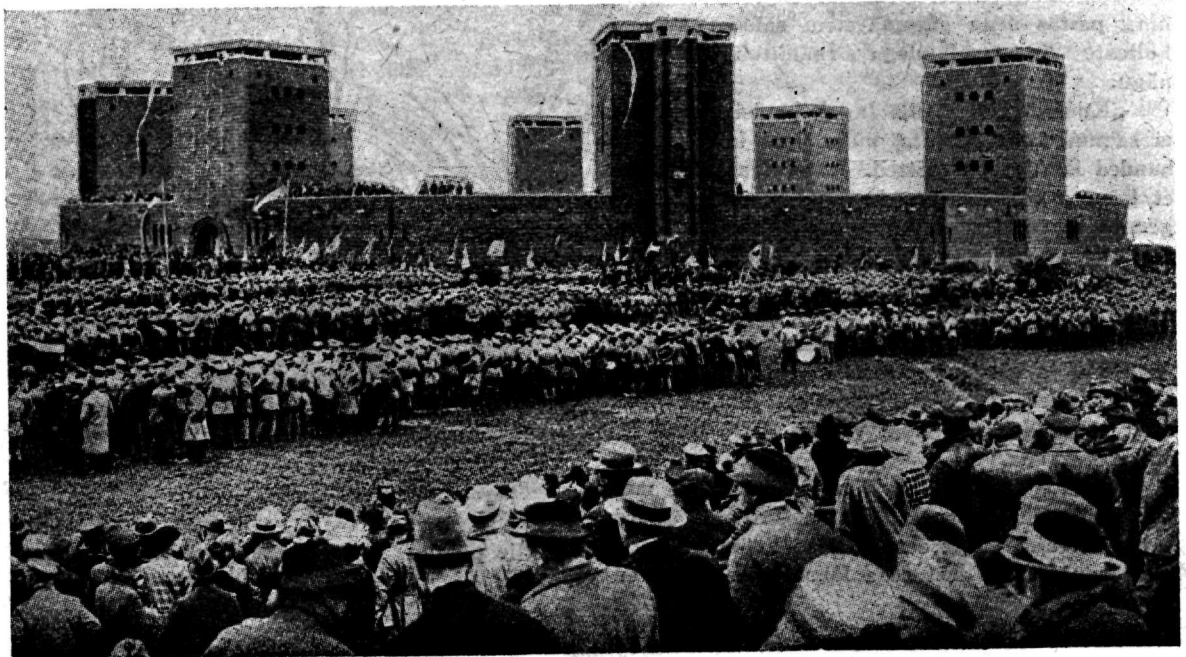
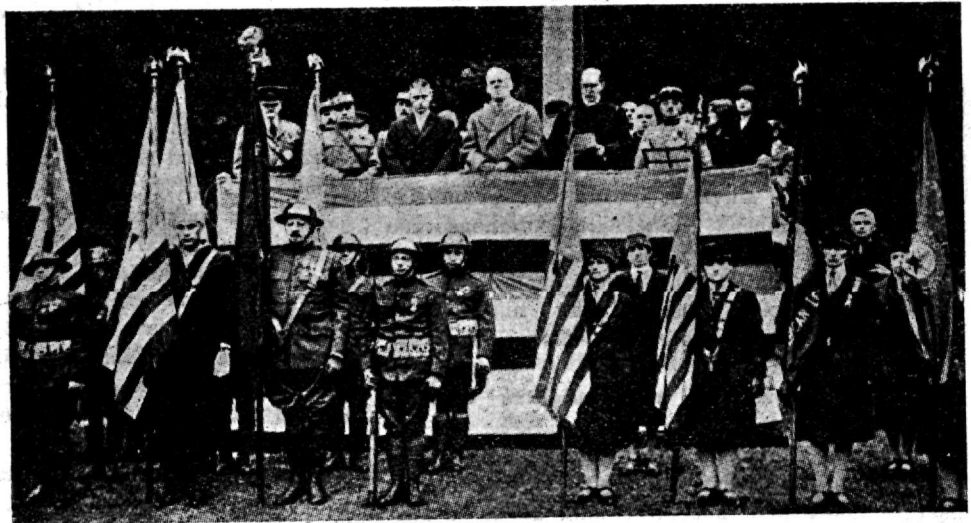
alevate sportlased rongi-
s 11. IX. 27.

0 ameeriklase külaskäik
Legion'i" ülemjuhataja
ng ja marssal Foch vastu
äärde paraadi.

mälestussammas ta ava-
mmas on kantsi kaju-
s 1914. a. sakslased Hin-
purustasid Vene armee.

Vasakul:

Feldmarssal Hin-
denburg, Tannen-
bergi lahingu võit-
ja, praegune Sak-
sa president, sai
neil päevil 80-
aastaseks.

Kardetav teekond.

Jutt Eesti lähemast minevikust
D. Neggo.

Kes soovib tutvuneda käesoleva jutu kangelaste endiste üleelamustega, lugegu „Kaitse Kodu!“ nr. 12, 1926. a. ilmunud juttu „Ära andja“. Kõnesolevas jutus käsitatakse aega 1917. a. lõpul, pärast Maapäeva laialiajamist ja Saaremaa okkupatsiooni.

I.

Julge ettevõte.

„Jah, lapsed,“ arvas vana Mõisaküla Mere talu peremees Jaak, „seisukord on tõesti täbaraks muutunud. Kordonist mööda minnes kuulsin, kuidas seal asuvad Vene madrused isekeskis nõu pidasid, et vaja on Mõisakülas läbiotsimine ette võtta, sest seal olevat kolm salakuulajat peidus. Oodati ainult peamehe, ahjukütja Popovi tagasijõudmist Haapsalust, et tööle asuda. Salakuulajad, kellest seal jutt oli, olete muidugi teie, mu lapsed, sest muid võõraid minu teades Mõisakülas ei asu.“

„Päris kindel, et mõeldakse just meid,“ vastas vanamehele sihvaka kasvuga ja avameelse näoilmega umbes kaheksateistkümnendaastane noormees. „Või oled sa teisel arvamisel, Kaarel?“ pööris ta pisut vanema noormehe poole, kes enne vaikides pealt oli kuulunud ning nüüd kulme kortsutades ja kõrget otsaesist käele vajutades mõtetesse oli vajunud.

Kaarel ei vastanud, vaid mölgutas endiselt oma mõtteid.

„Millele mõtled, armas Kaarel?“ kõlas nüüd akna all istuva, umbes kuue-seitsmeteistkümnendaastase noore neiu hõbeselge hääl üldisesse vaikusse. „Kas sa ei kuulnud, mis Alek küsis?“

Aeglaselt tõstis noormees oma pea kätelt ning paitas õrna pilguga neiu saledat keha ja kullaste juustesalkudega raamitud imeilusat nägu.

„Kuulsin küll, kallis Ingel, kuulsin küll. Kuid ei saanud kohe vastata, kuna peas keerlesid tuhanded isesugused mõtted. Kahtlemata on selge, et keegi madrustest on kuulnud meie kolme põgeneja siinviibimisest ning nüüd arvavad nad muidugi, et neil on tegemist salakuulajatega.“

„Aga ehk on Vööلمان meie jälile sattunud?“ arvas Alek. „Olen kindel, et ta kõik rattad käima pani, et meid, ägedamaid enamlaste vastaseid ja Eesti enesemääramise õiguse poolehoidjaid, keda ta pealegi veel nii kõigest südamest juba lapsest saadik vihkab, jälle oma võimusesse saada.“

„Seda küll, vend Alek, kuid siis poleks meie lahke peremees sarnast juttu kordoni juures kuulnud, vaid uksest astuks sisse Vööلمان ise, et meid vangistada, sest seda lõbu ei laseks ta en-

dalt mingil tingimisel riisuda. Äärmisel juhtumisel, kui ta ehk oleks kartnud meie põgenemist enne ta enda päralejõudmist, siis oleks ta madrustele annud kindla käsu meid valvata ning siis teaksid ju viimased väga hästi, kellega neil meie isikus tegemist on ning kus meie asume. Ei, madruste kõrvu on sattunud vaid mingid kuuldused ning nad kavatsevad oma südamate rahustamiseks korraldada väikest läbiotsimist külas. Vööلمانiga pole meil sel korral tegemist. — Kuid ka see seisukord on täbar, kuigi mitte nii täbar, kui asja taga seisaks Vööلمان.“

„Ehk saame nad kuhugi ära peita, Jaak,“ arvas nüüd seni vaikides ahju suu ees askeldanud eideke.

„Kuhu nad peita? Vahest on sul mõni kindel peidupaik, Mari?“

„Kui peidake nad õieti karjalauta heinte sisse, mis sa sellest arvad, mees?“

Jaak raputas vangutades pead. „Ei, see ei kõlba. Egas nad laudas otsimata ei jäta. Siis jääme juba parem selle juure, et nad on sinu surnud õe lapsed, kes pühadeks meid Tallinnast külastama tulid.“

„Ei, see ka ei lähe,“ arvas nüüd Alek, „Inglil ei ole ju isikutunnistust, nad võiksid teda kimbutama hakata.“

Üle põldude ja laante läks tee ikka rohkem pimenevasse õhtusse.

Kaarel, kes vahepeal uuesti mõttesse oli vajunud, tõstis nüüd otsustava ilmega näos pea.

„Jah, tõepoolest, see ei lähe. Siia me igatahes jääda ei või.“

„Aga kuhu siis, vennas?“ küsis Alek.

„Me jääme oma endise kavatsuse juure ning põgeneme koju, Saaremaale.“

„Aga me olime ju sellest mõttest päriselt juba loobunud, kuna see osutus palju raskemaks kui Tallinnast põgenedes endile ette kujutasime ning praegugi olen arvamisel, et selle plaani teostamine on lihtsalt läbiviimatu. Parem põgeneme kuhugi naaberkiilla.“

„Kus meid mõne päeva pärast jällegi võrasta ära tuntakse ning hakatakse kimbutama. Ei, me läheme koju, Saaremaale. Seal oleme oma inimesed. See on palju ohutum kui siia jääda.“

„Aga kui satume sakslaste kuuksi?“ kahtles Alek jällegi.

„Siis on see ikkagi parem kui olla Vöölmanni vang. Sa tunned ju tema erilist iha Ingli järele,“ lisas ta poolpomisedes juure.

Aleki pilk langes Inglile, kes viimaseid Kaarli sõnu kuuldes üleni punastas ja näo aknale pööris. Neilt rändas ta pilk vennale, kelle silmis põles otsustav säde. Pilk vajus pilgusse ning nägematud, kuulmatud keeled sosistasid neite teise safajasemaid mõtteid. Nad tundsid instinktiivselt, et mõlemad täie andumusega kuuluvad noorele akna juures istuvale neiuale, kelle nad üheskoos olid päästnud nende vihavaenlase, naabri taluperemehe poja Vöölmanni, häbistavaist küüsisid. Ehmatud oli suur. Vendadest olid saanud võistlejad. Kuid ühtlasi vandusid nad üksteisele südames, mitte takistuseks olla venna armastusele ning saatust ise lasta otsustada, kellele pidi kuuluma nii ihaldatav neid. Nii mõõtmatu suur oli nende vennaarmastus.

Otsustavalt end sirgu ajades ja sädelevat pilku uuesti neiuale pöördes, hüüdis nüüd ka Alek: „Jah, Saaremaale, me läheme Saaremaale. Ingel ei tohi uuesti sattuda Vöölmanni kuuksi.“

„Kõik, mis sa tahad, nõua minult, armas Taevane Isa, kuid päästa mind ainult sellest häbistavast ohust,“ palvetas Ingel ärdasti aknast läbi pilku taeva poole pöördes. Siis pööris ta taasviibijate poole ja lausus kindlal häälel:

„Kaarliil on õigus, me peame Saaremaale põgenema, olgu see kui tahes raske, sest ennem surra kui olla Vöölmanni meelevalla all.“

„Aga kuidas mõtlete oma ettevõtet teostada?“ segas end nüüd vana Jaak jälle jutusse.

„Päris lihtsalt,“ vastas Kaarel, „mõtlesin kogu aja selle üle järele. Meil on vennaga uisud kaasas. Teie, peremees, laenate meile oma kelgu. Sellele meisterdame tugeva korja külge. Kui jõuame kaldale, mis ju siit pole kaugel ning

kuhu öö kätte all loodan jõuda madruste tähele panemata, ei pea nad ju kuigi kindlat vahti, nõnda siis, kui jõuame kaldale, tõmbame Alekiga uisud alla, asetame Ingli kelku ning mäsime ta soojalt riietesse, et tal külm ei hakkaks, üks veab kõiega eest, teine tõukab tagant korjast ning pea olemegi Saaremaal.“

„Muhumaal, tahtsid sa vist küll ütelda,“ arvas vana Jaak.

„Ei, Saaremaal. Muhus on raske maanduda, Muhu kallast valvatakse sakslaste poolt erilise hoolega, sest kõik salaja Saaremaale minejad lähevad harilikult Muhumaalt läbi. Aga Saaremaa põhjakaldal, Jaani kihelkonna piirides, on valve kindlasti palju nõrgem ning maandumine seepärast palju ohutum. Ka loodan ma tublisti selle peale, et homme on sakslastel jõululaupäev, ning jõuluööl tahab ju igaüks särava jõulukuuse all istuda, pole siis ju kellelgi aega vahti pidada.“

Hämmastunult vahtisid teised talle otsa.

„Kas me täna siis teele ei lähegi? Aga, kui õhtul madrused läbi otsima tulevad?“ küsis Alek.

„Muidugi läheme täna teele. Niipea kui pimenema hakkab. Vahepeal meisterdame kelgu korja valmis. Perenaine laenab meile ehk kolm voodilina, neist teeme endale riiete peale tõmmatavad katted, et meid lumisel väljal nii kergesti ära ei tuntaks.“

„Aga sa tahtsid ju alles jõuluööl Saaremaal maanduda, kuidas sa seda siis tahad teostada, kui täna juba teele asume.“

„Loodan homme hommikuni Keinaste saareni jõuda. Keinastes on elanikke, kuid loodan, ei, olen peaaegu kindel, et seal Saksa vahiposti ei asu, sest sellel poleks suuremat mõtet, asub ju Keinaste samal kohal Muhu ja Saaremaa vahelises Väikeses Väinas, kust sakslastel mingit ohtu pole karta. Keinaste kalameeste juures varjame end homse päeva ning järgmisel öö hiilime sealt lähedasse Saaremaa randa.“

„Aga kui te ööpimeduses teelt eksite?“ lausus kurva häälega hulljulge plaani üle ehmunud vanaeit ahju eest.

„Mul on taskukompass kaasas ning Muhu ja Saaremaa randu tunneme Alekiga hästi: Oleme küllalt seal jalgsi suvevaheagadel ringi kolanud ning paari aasta eest olin suvel madruseks ühel Hiiu purjekal, mis sõitis Rohuküla ja Taaliku vahet Saaremaal asuvatele Vene vägedele varustust vedades. Ära karda, emake, küll me juba õnnelikult päralt jõuame,“ lisas ta rahustades juure kurvvalt vaataja perenaise palet silitades, millel veeresid mõned kaastundmuse pisarad.

Otsusele jõudnud, hakkas peremees ühes noormeestega kelku seadma, perenaine ja Ingel seadsid linad korda ning panid leivakoti valmis.

Peagi oli kõik valmis teeleminekuks. Vaja oli ainult oodata pimenemist, et Vene rannalvest nägemata merele pääseda.

II.

Ohtlikule teeale.

Oli juba kaunis pime, kui meie hulljulge reiseltskond teeale asus. Vana Jaak oli nõuks võtnud oma külalisi, kes mitu nädalat ta lahke katuse all mööda olid saatnud, kuhu nad, külmanud ja poolnäljased, ühel hilisel õhtul Haapsalust tulles olid jõudnud, kuni rannani saata, sest, nagu ta ise tähendas, tundvat ta siin ümbruskonnas iga kivi ja kändu, mis varju võiks anda ohtlikul silmapilgul. Ükski meie sõprade vastuvaidlemine ei suutnud ta kindlat otsust muuta.

Õrnalt silitas perenaine Ingli palgeid, keda ta nende nädalate jooksul nagu oma tüdruki oli hakanud armastama. Önnistades tõstis ta oma käe vaeselapse pea kohale ja palus talle Kõigevägevama toetust ja kaitset ta ohtlikul teekonnal. Ka noormehi saatis ta önnistav käsi. Pisarsilmil seisis ta veel kaua uksealvel ning vahtis pimedusse, mis oma hõlma oli matnud väikese seltskonna. Ohates pühkis ta viimaks pisarad laugeilt, astus tuppa ning istus nukralt laua ääre. Vähe aja pärast tõusis ta jälle üles, otsis nurgarituult piibli, lõi selle lahti ja hakkas lugema:

„Miks oled sa nii kurb, mu hing, ning oled minus nii rahutu? Looda Jumala peale...“

Vahepeal liikus meie väike seltskond ettevaatlikult kaldale poole. Vana Jaak oli ette läinud, et oma hoolealuseid aegsasti hoiatada, kui neid mingi oht peaks varitsema. Noormehed olid Ingli kelku asetanud ja vedasid teda edasi. Üle põldude ja laante läks tee ikka rohkem pimenevasse õhtusse.

Viimaks jõuti kaldani. Siin peatuti. Uisud asetati jalga, lina võeti ümber. Vanal Jaagul veel viimast korda tänulikult kätt surudes hakkasid vennad kelku kaldalt alla jääle juhtima.

Vaevalt aga olid nad jõudnud siledale pinna, kui äkki kaldalt kostis hüüe:

„Stoi!“

„Täiel aurul edasi!“ kõlas Kaarli hääl poolosinal Alekile, ning köit oma kätte võttes hakkas ta kiiresti kelku edasi vedama. Alek, kes hoidis kelgu seljatuge, tõukas kõigest jõust edasi ning nagu nool lendas kerge kelk oma kerge koormaga kahe tugeva noormehe poolt juhitud üle libeda jää.

„Stoi!“ kõlas veel kord ähvardav hüüe nende selja taga, kuid peatumatult lendas kelk edasi. Nüüd kuuludus kuuli vihisemist, millele järgnes kerge karjatus neiu huulilt ning püssipauk kaldalt.

Edasi lendas kerge sõiduriist.

Veel mõned paugud kõlasid nende selja taga, veel mõni kuul vingus neist mööda, siis oli kõik

ümberringi vait, ainult uisud liikusid sahisedes üle jää.

Kui nõnda vaikides umbes veerand tundi edasi oli liigutud ning hädaoht kaugele seljataha oli jäänud, hüüdis Alek Kaarlile, et ta seisma peaks jääma.

„Egas sa ometi veel ole väsinud,“ hüüdis Kaarel imestunud häälele, sest ta ei mõistnud endale nii peatse peatumise põhjust seletada.

„Ei, aga Ingel on haavatud,“ lausus Alek valusalt.

„Ingel haavatud? Mu Jumal, kas raskesti?“

„Ma ei tea, ta on minestunud.“

„Aga millal, millal see juhtus?“

„Kohe esimene kuul tabas teda.“

„Aga miks ei peatanud sa mind ennem?“

„Kartsin teist tabamist, kuulid vingusid alles liig lähedalt mööda. Kuid vaatame nüüd jälle, kuhu teda tabati. Ma valgustan hõlma all oma taskulampi, sa võta tal pealmised riided seljast.“

Seesmiselt äärmiselt ärritatuna, kuid rahulikult käel hakkas Kaarel venna lambivalguses Ingli paljut lahti nõõpima. Niipea kui ta Ingli vasakut kätt käiksest tahtis vabastada, libises surnukahvatu neiu huulilt kerge oige ning ta avas silmad.

„Ingel, Ingel, ütle, kas oled raskesti haavatud?“ hüüdis Kaarel südantõhestaval häälel.

„Ei tea, Kaarel, kuid tunnen teravat valu vasakus õlas.“

Ettevaatlikult vabastas noormees Ingli käe nüüd käisest. Neiu pluus oli vasaku õla kohalt üleni verine. Pisaraid alla neelates ja äärmise jõupingutusega end rahulikult sundides avas noormees õrnal käel neiu pluusi ja vabastas ta pahema õla. Siis kummardas ta lähemale ning otsis uurival pilgul haava.

„Jumalale tänu,“ sosistasid ta kahvatud huuled, „kuul on õla kohalt riivanud ainult vasakut käsivart.“

Siis pesi ta puhta lumega haava puhtaks, millest enam külma tõttu verd ei nirisenud, rebis oma lina küljest mõned siilud ära ja sidus haava kinni. Ettevaatlikult nõõpis ta jälle pluusi kinni ja tõmbas neiu palitu selga. Siis aetas ta haavatu õrna käega pikali kelgule, kattis ta suure villase rätiga kinni ja pööris siis kelgu ümber.

„Miks sa kelgu ümber pöörsid?“ küsis neiu nõrga häälega.

„Seepärast, et peame tagasi minema,“ vastas Kaarel.

„Ei,“ vastas neid, „ei, tagasi me ei lähe, palun sind kõigest südamest teed jätkata, sest parem surra kui —“

Siin katkestas ta oma sõnad, kuid Kaarel ja Alek näisid mõistvat, mida ta veel tahtis ütelda. Sõnalasumata surusid nad üksteise kätt, pöör-

sid kelgu uuesti tümber ja algasid uuesti liikumist endises suunas.

Vuhisedes liikusid uiskude üle jää. Kiiresti liikusid noormehed oma kalli koormaga edasi.

Tund tunni järele liikusid nad otse lääne. Vahepeal peatusid nad, et pärida Inglilt, kuidas ta end tunneb. Neiu vastas alati, et end hästi tunneb, viimaks oli ta uinunud magama.

Võis olla umbes kella üheteistkümnepaiku õhtul, kui midagi nende vasakul käel läbi ööpiimeduse hakkas mustama. Kohe peatusid nad edasiliikumises.

„See on vististi Muhu kallas,“ ütles Alek, „sest umbes nii kaugele peaksime juba jõudnud olema.“

oleks valmistanud. Teiselt poolt olid nad aga jällegi õnnelikud, et haav oli võrdlemisi kerge ning et Ingel lamas kosutavas unes, hästi kaitsitud külma eest villase räti ja nende pallitute all.

Suuna muutes, hakkas neile külm tuuleõhk vastu puhuma, mis kord-korralt muutus ikka tugevamaks. Ka polnud edasiliikumine enam nii kiire, kuna seni libedat jääd kattis lumi, mis ikka sügavamaks muutus, mida kaugemale nad edela poole jõudsid. Mõned päevad oli nähtavasti puhunud kõva lääne- või loodetuul, mis kogu tuiskava lume Muhu ja Saaremaa vahelisse soppi kokku oli puhunud.

Suure vaevaga liikusid nad veel uiskudel edasi. Viimaks oli lumi juba sedavõrd sügav, et uiskudel edasiliikumine muutus võimatuks.

10. IX. 27. Võrus võistlustel kohanud Petseri ja Valga malevate jalgpallimeeskonnad.

„Mitte vististi, vaid päris kindlasti,“ vastas Kaarel. „Nüüd peame end samas kauguses maast eemale hoidma, kuni jõuame Pallasmaa ninani. Sellest mööda jõudnud, liigume veel mõne aja samas suunas, et maast kaugemale jõuda, ning siis võtame kursi otse edelasse. Suurem osa teest on meil juba selja taga. Veel mõni tund, ning olemegi juba Keinastes.“

Jälle liikusid noormehed edasi. Umbes poole tunni pärast kadus maa uuesti nende silmapiirilt ning ümberringi polnud muud näha kui pimedusse kaduvat avarat jäävälja.

Nüüd muutis Kaarel liikumise suuna ning sõit jätkus otse edelasse.

III.

Võitlus elu ja surma peale.

Seni oli kõik õnnelikult läinud. Kui poleks olnud Ingli haava, oleksid noormehed rõõmuhõiskega südames edasi tormanud koduranna poole. Kuid see asjaolu ei lasknud neid kiiresti edasijõudmisest seda lõbu tunda, mis see neile muidu

Polnud midagi parata. Uisud võeti maha ja asetati kelgule. Raskel sammul sügavas lumes liikus meie väike seltskond edasi.

Vahepeal oli tuul muutunud tormiks ja pilvud tuiskavat lund reisijatele otse näkku. Muutus läbilõikavalt külmaks. Kartusega südames mõtlesid noormehed kelgul lamava haavatu neiu peale ning soovisid, et neil oleks veel midagi talle peale katta. Aeg-ajalt peatusid nad ning korraldasid neidu kaitsvaid katteid.

Ingel oli ärganud. Ehmunud pani ta tähele, et noormehed olid palja kuue väel, kuna palitud katsid teda ennast.

„Kaarel, Alek, te külmate ju ära, ajage palitud selga,“ hüüdis ta oma kaaslastele.

Kelk peatus. Noormehed astusid ta juure ja küsisid murelikult haavatult, kuidas ta end tunneb.

„Tunnen endal väga hea olevat, aga teie peate palitud selga ajama, muidu külmate ära,“ vastas neid.

„Pole viga,“ lausus Alek, „oleme kõvasti

ametis edasimarssimisega, egas meil külm ei saa hakatagi. Ennem tuleb karta, et nahk liig soojaks muutub. Näe, kui pühin higi otsaesistelt.“

Nüüd alles märkas neid, et nad polnud enam ükskudel.

„Miks siis uisud maha võtsite, me liikusime ju neil palju kiiremini ja kergemini edasi?“ küsis ta noormeestelt.

„Lumi muutus liig sügavaks. Kuid pole viiga. Oleme juba üle paarikümne kilomeetri maha joosnud. Vaevalt kümme kilomeetrit on meil veel Keinasteni. Kolme, nelja tunniga jõuame ikkagi sinna.“

Neid muutus rahutuks. „Te tapate end ära minu pärast. Minuta oleksite palju kergemini ja kiiremini edasi jõudnud. Mu Jumal, millega see kõik veel lõpeb?“

„Ole mureta,“ rahustas teda Alek, „sa kuulsid ju, — pole enam kümnetki kilomeetrit Keinasteni. Ning kui asi liig hulluks muutub, eks me muuda siis suuna ja lähe Muhusse. Kas me siis seal ka just otse sakslaste küüsi peame sattuma? Sarnase mölluga, nagu nüüd näib algavat, pole kellegi aega meid tähele panna, kui maale läheneme.“

„Alekil on õigus. Tarbekorral võime ka Muhusse minna, kuigi ma parema meelega jatkaksin endist suuna, sest Muhust Saaremaale pääsemisega võiksid meile uued raskused tekkida. Nii siis, jatkame aga esialgu rahulikult endist teed.“

End uuesti kelgu ette rakendades hakkas ta seda Aleki tõukamise toetusel jälle edasi tasima.

Ent, kui äärmiselt aeglane oli see edasiliikumine nende endise lennuga võrreldes. Tampides põlvini sügavas lumes, tassides kelku hangest hange jõudsid nad ainult samm-sammult edasi. Tormi jääkülma õhk muutis nende higi otsaesisel jääks, lõikas neil läbi kergete kuubede ja pani nende vere tarretama. Ainuke pääsimine näis seisvat vaid vahetpidamatus liikumises ikka edasi ning edasi.

Ka Ingel külmetas juba, kuid tahtejõuliselt hambaid kokku pigistades ei lasknud ta ühtki kaebeheli üle huulte libiseda. Ta teadis nüüd, et võitlus käis elu ja surma peale ja et ta ei tohtinud oma kaebamistega noormeestelt riisuda nende viimast jõudu.

Tund järgnes tunnile, kuid ikka veel polnud näha maad. Torm aga ei vähendanud jõudu, vaid puhus endise ägedusega edasi. Mehaaniliselt liikusid vennad edasi, nad ei tunnud enam oma käsi, oma jalgu, nad tundsid vaid, et nad on muutunud mehaaniliselt liikuvaks jääpurikaiks. Ainuke mõte, mis neid veel edasi sundis, oli teadmine, et nad veavad kallist koormat, mille eest nad sõna lausumata annavad oma elu.

Neile polnud enam tähtis, kas nad ise pääsevad sest möllust, tähtis oli ainult see — Ingel ei tohi surra, Ingli peavad nad päästma.

Ning jälle liikusid nad edasi — samm-sammult, hangest hange, neelates jääkülma tormipuhangut oma jäätunud kõrri.

Äkki tundis Kaarel, et kelk on muutunud raskemaks, et ta vaevalt suudab teda veel edasi tassida. Ta peatus sammu. Kelgu juure tagasi astudes leidis ta Aleki ühe käega kelgust kinni hoides maas lamavat. Noormehe jõud oli otsa lõppenud. Sõna lausumatult oli ta töötanud viimase pingutuseni, sõna lausumatult oli ta maha varisenud.

Kaarel tõstis venna istukile. Alek avas silmad. Kuid nende vaade oli tardunud, elutu. Kaarel hakkas lumega hõõruma ta palet, ta käsi, kiskus vennal saapad jalast ja hõõrus lumega ta jalgu. Aegamööda hakkas elu jälle tagasi tulema, pilk muutus jälle arusaajaks.

„Alek, kas kuuled mind, me peame Ingli päästma,“ sosistas Kaarel vennale kõrva. Ning nagu oleks see sõna olnud elustav eleksiir, võitis Alek oma rammetuse, ajas saapad jälle jalga ning tõusis üles.

„Jah, me päästame ta,“ sosistasid palavikuhoelt ta huuled ning uuesti haaris ta kelgu seljatoest kinni, et jatkata oma rändamist vastu jääsele tormile.

Kaarel astus neiu juure. Ingel oli uuesti silmad sulgenud ja lamas vaikselt nagu uinudes kelgul. Ainult vahete-vahel raputas külmavärin ta keha. Õrnalt ta palet silitades kohendas noormees teda katvaid katteid. Ingel lõi silmad lahti ja vaatas talle valusalt naeratades otsa. „Vaesed poisid, minu pärast peate surema. Jätke mind siia paika ja katsuge end üksinda päästa. Ilma selle raske koormata läheb see ehk teile ennemini korda.“ Vaene laps, ta ei teadnud ju veel, et ainult mure tema enda elu pärast noormehi veel suutis jalul hoida. Temata oleksid nad juba ammugi pehmele lumele heitnud puhkama ja valge lumevaip oleks nad katnud igaveseks uneks.

„Ei, Ingel, oleme alles jalul, ning senikaua kui jalul oleme, pole midagi karta, eks ole Alek?“ püüdis ta ka venda julgustada.

„Üsna õige, olen alles päris värske,“ vastas Alek kaunis rõõmsal häälel, sest pärast lumega hõõrumist oli tal tõepoolest päris värske tundmus asunud liikmeisse. „Kui ainult Ingel meil tee peal ära ei külma?“ lisas ta murelikul häälel venna poole pöördes juure.

„Mul on päris soe,“ vastas venna asemel Ingel, kes ta sõnu oli kuulnud, mind soojendab teadmine, et viibin nii tublide, ennastsalgavate sõprade hoole all. Tõesti, mul on päris soe.“ Ning nagu tahaks ta vendi panna uskuma ta sõ-

nade tõsidusse ajas ta end poolistukile ja vaatas neile naeratades näkku.

„Kas me ei peaks ehk suuna muutma ning Muhu poole sammuma? Me saaksime tuule küljelt ning edasilükkumine muutuks kergemaks,“ arvas nüüd Alek venna poole pöördes.

„Ei, sellel pole enam mõtet. Oleme juba üsna Keinaste läheduses. Kõige rohkem veel paar kilomeetrit ning olemegi juba seal. Muhuni oleks aga vähemalt veel viis kuni kuus kilomeetrit käia. Pealegi oleks lumi seda sügavam, mida lähemale me Muhu rannale jõuaksime. See pärast peame jätkama endist teed.“

„Noh, siis asugem aga uuesti tööle,“ oli Aleki lühike vastus.

Samm-sammult sügavas lumes tampides, raskest jõupingutusest ähkides jätkasid vennad oma teed vastu järele tormile, silmipimestavale lumemõllule.

Veerand tundi, pool tundi... Ning ikka veel polnud näha maad.

Nüüd varises Kaarel lumme.

Alek ruttas ta juure ja alustas samu elustamiskatseid, mis poole tunni eest tema enda kallal prooviti. Ka nüüd andsid nad tagajärje ning jällegi eriti lause: „Me peame Inglise päästma!“

Edasi, ikka edasi.

Jälle viis, kümme, viisteistkümmend minutit...

Seal, mis see on? — Midagi tumeneb nende ees...

„Kaarel! Ingel! Maa!“ hõiskab Alek, ületades tormi ulgumist.

„Maa, maa!“ hõiskab ka Kaarel vastu.

Ning kahekordse jõuga liigub kelk edasi lumehangedel.

Mõne minuti pärast ongi nad kalda ääres. Kuid kallas on sel kohal, kuigi mitte just kõrge, siiski järsk. Kalda all aga sügav tuisklumi, millesse nad võõni sisse vajuvad. Äärmiste jõupingutustega läheb Kaarlit ometi viimaks korda kalda servale ronida, kuhu Alek talle kõieotsa järele heidab. Kelk oma koormaga libiseb üles. Kõieotsa alla heites leiab nüüd ka Alek tuge ja seisab peagi teiste juures kaldal.

„Päästetud!“ hõiskab süda igaihe rinnus, „päästetud!“

IV.

Uued ohud.

Esimesest röömutuhinast toibudes kergib küsimus päevakorra, — kus pool asuvad inimeste eluhood, sest soojust on vaja, äärmiselt vaja.

„Keinaste saare elanikud asuvad saare läänekaldal,“ tähendab Kaarel, „nii peame siis teed jätkama umbes samas suunas, mil siia jõudsim.“

See küsimus lahendatud, jätkavad kaaslased

uuesti teed, kuid nüüd juba märksa paremates oludes kui seni. Kivid ja puud takistavad tormi määratsemist sarnase jõuga, millega ta neile jääväljal lund silmi tuiskas. Ka ei ole lumi enam nii sügav ja liikumist takistav, ehk kuigi ta on pea sama sügav, siis ei ole ta nii pudev ja tuis-kav, vaid märksa kindlam, kompaktsem ning ei lase tuge otsivat jalga nii sügavasse vajuda.

Metsa alla jõudes tundub meie kolmele sõbrale nagu oleksid nad sattunud sooja tuppa. Ühest suust kiidavad nad vana rahvasõna õigeks, et mets on vaesemehe kasukas. Märksa paremas meeolus ning palju elavamate liigutustega sammuvad nad edasi edelasse, ikka edelasse.

Paarikümneminutilise rändamise järele kergivad äkki nende ette mingid hooned. Nad on vist ihaldatud sihile jõudnud.

Kaarlit Inglise varjavate puude alla jättes läheb Alek uurimistekonnale.

Ettevaatlikult läheneb ta hoonetele. Kõik on vaikne ja elutu. Ainult tuul vingub katusealku klöbistades.

Alek hiilib ühe akna alla ning vahib tuppa. Toas valitseb pilkane pimedus — midagi pole näha.

Juba tõstab noormees käe, et akna pihta koputada ja majaanikke äratada, — kui ta pilk ja käsi tarduvad...

Parajasti sel hetkel, kui ta aknate tahtis koputada, vilksatab momendiks toas tuluke. Keegi voodislama süütas oma piibu põlema. Kuid mitte see ei ehmatanud Alekit, et keegi piipu põlema süütas, vaid see, et sel lühikesel tulevalgustusel voodi jalutsis üks mundrikuub talle silmi paistis.

„Sakslased,“ sähvas tal mõte peast läbi. „Sakslased on siiski siin, kuigi Kaarel oletas, et neid siin ei ole. Ohust ohtu, — küll on meil aga vähe õnne.“

Kiiresti akna juurest taganedes ja maja nurga varju seisma jäädes hakkas Alek otsima väljapääseteed muutunud olukorrast.

Üks asi oli selge. Nad pidid viibimata mingit ulualust leidma, muidu külmaksid nad ära. Samuti nõudis Inglise haav ümbersidumist ja väsinud kehad puhkust. Aga mis teha, kuhu minna? Kas anda end vabatahtlikult sakslastele vangiks? Kui paremat abinõu ei leidu, peab seda tegema, sest elu on armsam kui vabadus.

Aga, ehk leidub midagi muud pääseteed, sest vabadus on armsam kui vangistus.

Mõtiskledes libiseb Aleki pilk üle hoonete. Ait, kuur, karjalaut, hindab ta hoonete välimust. Karjalaut. Ettevaatlikult hiilib ta karjalauda poole ja katsub ust. Uks on lahti. Milleks peaks-ki ta siin väljelas mahajäetud saarel olema suletud? „Alek astub lauta ja süütab taskulambi põlema. Kaks lehma, kaks hobust, mõni seapõrsas ja lammas. Hobused äratavad erilisel ta

huvi. Üks neist on väike Muhu-Saaremaa tõugu tööloom. Teine aga on uhke sõjaratsu. Vaata, seal seinapraosse pekstud vaial ripubki ilusadul ja valjad. — Sakslased on siin, — pole enam mingit kahtlust.

Nüüd langeb Aleki pilk laudapealsele viivale redelile. Ettevaatlikult läheneb ta sellele ja ronib igal nagiseval pulgal peatudes ja hinge tagasi hoides kuulatades üles. Luugini jõudnud, tõstab ta ettevaatlikult pea sellest läbi ja kuulatab uuesti. Ei tühtki magaja sügavat hingamist, ei mingit häält. Nüüd julgeb ta juba taskulampi uuesti süüdata ja pisut ringi vaadata. Lauda pealne on pooleni heintega täidetud. Teine pool on tühi.

Kõik kolm hiilisid ettevaatlikult lauta ning redelit mööda selle laele.

„Jah, see juba läheb,“ mõtiskeleb Alek endamisi. „Siin ongi see otsitud pelgupaik. Peaks meid leitama, siis pole meie seisukord halvem kui otseteed end lastes vangistada; kui meid aga ei märgata, noh, seda parem, muud me ei soovigi.“

Otsusele jõudnud, ronib Alek kiiresti jälle alla ja hiilib oma kaaslaste juure, kes teda juba kannatamatusega ootavad.

„Kuhu jäid nii kaua? Külma tahab meid juba päriselt ära võtta,“ noomib Kaarel tulijat.

„Sakslased, pai vennas, sakslased on siin,“ vastab ta tasakesi.

„Mis, sakslased? Ning mina olin nii kindel, et neid siin ei ole,“ pahandab Kaarel endaga.

„Võib olla, et neid alaliselt ka siin ei asu. Kuid praegu on nad igatahes siin,“ ning kiiresti jutustab ta teistele, mida ta näinud ja tähele pannud.

„Aga, mis me siis nüüd teeme?“ küsib vii-

maks Kaarel nukral häälel. „Pole vist muud kui peame end laskma vangistada.“

„Ei, pole vaja. Leidsin ühe koha, kus võime end ühe päeva peidus hoida. Kui me ise liig ettevaatamatud ei ole, ei või ükski hing sellele tulla, et siin võiksime viibida. Lauda peal on veel hulk heina, kuhu end peita võime. Ning soojust on seal meie jaoks ka küllalt. Toidumoonaga meil on, vett viime ka üles, nägin laudas mitu ämbrit ja toobi, kes võib selle peale tulla, kui homme toopi ei leita, et see meie käes ülal heintesse asub.“

See plaan meeldis kohe ning kiiresti asuti teostamisele. Kõik kolm hiilisid ettevaatlikult lauta ning redelit mööda selle laele. Kelk tõsteti kõitpidi ka üles ja peideti kaugele heinte taha. Alek lõi laudast toobi üle ja sulatas sellesse senikaua lund kuni see ääreni vett täis oli. Kaevuni ei söandanud ta minna, sest juba hakkas koitma ning teda võis toast kergesti silmata.

Ingli haav vaadati järele. Seepolnud muutunud pahemaks, ainult haava ääred punetasid pisut rohkem kui pärast haavamist. Haav seoti uuesti ja korralikult kinni ning nüüd hakkasid kõik kolm endale heintesse pesa valmistama, et puhkama heita. Pesad valmis, otsiti toidumoon välja ja söödi kiiresti ja isuga.

Einetamise ajal kadus Alek äkki saladusliku näoga redelilt alla. Pisut aja pärast ilmus ta uuesti üles üht pange kaasa vedades. Kelmika naeratusena Ingli ette astudes pakkus ta sellele pangist juua. Neid võttis pangi ja arvates, et Alek soovib hoida nende veetagavara toobis ning seepärast on otsekoheseks tarvitamiseks vett juure toonud, tõstis selle suu ääre. Oma suuremaks imestuseks leidis ta aga pangis vee asemel piima, kena sooja vastlõpsetud piima.

„Oi, oi, sa varas,“ ähvardas ta sõrme vibutades poolhabelikult poolkelmikalt naeratavat noormeest, tõstis siis aga pange suu ääre ja jõi talle pakutud kosutavat, soojendavat märga.

Ka Kaarel ja Alek said oma osa, ning siis viis viimane pange jälle kiiresti alla oma endisele kohale.

Ent Alekil oli ikka alles sekeldamist, kui ju teised puhkama olid heitnud. Virnast heinu võttes toppis Alek sõimed ilusasti heinu täis, — „et kellelgi põhjust poleks siia üles ronida,“ nagu ta rõõmsalt naeratades endamisi pomises.

Siis ronis ka tema oma pessa ning peagi olid kõik kolm soojes heintes sügavasse unne vajunud. Väsinud kehad nõudsid oma osa, ning keskpäev oli ammu juba möödas, kui meie kolm sõpra ikka alles magasid ning magasid.

V.

Keinaste peremees.

„Tohoo, kurat, mis see siis on?“ kõlas äkki läbi une Aleki kõrva üks võõras hää, ning keegi

rebis teda tugevasti jalgupidi. „Meie heintele on ju jalad alla sündinud.“

Alek rabeles oma jalad lahti ja puges heintest välja. Ta ees seisis pikk lõuahabemega mees ning silmitses teda uudishimulikult.

„Noh, pagan võtku, kust sina siis siia said?“ küsis ta viimaks pool hämmastunult, pool naerusuul Aleki heinakõrtega palistatud salgus juukseid ja tolmuga kaetud nägu vaadeldes. „Kes oled ja kust tuled, ning mis sa siin minu heintes püherdad?“

„Oo, see on pikk jutt, peremees,“ vastas Alek avameelselt ta ees seisvale mehele vastu naeratades. „Kuid, öelge mulle kõigepealt, kas sakslased alles siin viibivad või on nad juba minema läinud. Kardan neid nimelt kui tuld,“ lisas ta seletuseks juure.

„Soo, või kardad neid kui tuld. Noh, siis on mulle selge, miks heintesse pugesid,“ vastas mees häält tasandades. „Aga kust sa tuled ja kes oled, see pole mulle ikkagi veel selge, samuti ka mitte, miks neid kardad?“

„Jaa, vaadake, ütlesin juba, et see on pikk jutt ja raske on vastata teie küsimistele paari sõnaga. Kuid teie tasandatud häälest märkan juba, et sakslased alles siin viibivad. Seepärast peame ettevaatlikud olema, et nad mind siin ei märkaks. Minge alla ja vaadake, kas õhk on puhas, ning kui te seda sakslastest tähele panemata teha võite, siis tulge uuesti üles, siis jutustan teile kõik, mis soovite. Aga ärge te enne mind ära andke, kui minu pihtimise kuulnud olete, lisas ta poolpaludes ja näpuga kalameest poolnaljakalt ähvardades juure.

„Ära karda, pojuke, egas ma mõni äraandja ole; kui sa ainult aus poiss oled, siis tahan meeldi sind sakslaste eest varjata. Aga sul on õigus, vaja järele vaadata, kus need Saksa Mihklid praegu on ja mis nad teevad. Kui selle üle selgusele olen jõudnud ja midagi karta pole, siis tulen tagasi sinu pihtimisele.“ Ning heasüdamlikult endamisi naerdes ronis ta redelit mööda alla.

Nüüd ronisid ka Ingel ja Kaarel, kes jutukõminast üles olid ärganud, heintest välja. Küsivalt Alekile otsa vaadates pärisid nad talt seletust juhtunud sündmuse kohta.

„Kas oleme tabatud?“ küsis Ingel südamesse tekkivat hirmu meelekindlalt tagasi surudes.

„Ära karda midagi, Ingel, see, kes mu heintest välja tiris, oli nähtavasti Keinaste peremees ise. Ta näis õige risti mees olevat, lubas järele vaadata, kus sakslased on ning siis, kui ohtu pole karta, siia tagasi tulla. Temalt meil midagi karta pole, tema ju sama eestlane nagu meiegi.“

Ei kestnudki kaua, kui uuesti nagisesid redeli pulgad ja kalamehe habemes nägu aegamööda läbi luugi avause üles kerkis.

Kuid hämmastunult peatus ta viimasel rede-

lipulgal, kui äkki ühe võõra asemel, tervelt kolm enda ees nägi, kelledest üks oli pealegi veel noor tütarlaps.

„Tohoo, tuhat ja tuline, vaata, nüüd on mul juba kolm heinalist ühe asemel. Kas teid veel palju seal heintes pühardab? Kui nii, siis tulge aga kohe kõik korraga välja, et teaksin, mitmema mul siin siis õieti tegemist on.“

„Ei, rohkem meid enam ei ole, oleme juba kõik kohal,“ vastas Alek naeratades. „Aga kuidas on lugu sakslastega, egas nad meile äkki kaela ei tule?“

„Ei, praegu pole neid karta,“ vastas kalamees. „Mehed läksid kõik metsa jõulukuuske otsima, ning ohvitser istub toas, loeb eile saadud värsked lehti. Noh, mu lapsed, kuidas siis pihtimisega lugu on? Pean tunnistama, et meeldite mulle, kuigi teist veel midagi ei tea, aga teil on nii otsekohesed näod ees, et kuidagi ei saa teid kelmideks pädada. Otse uudishimuliseks teeb mind aga küsimus, kuidas siia sattusite. Noh, hakake siis aga peale.“

Kõik neli istusid heintesse ning Alek, kui kõige väledama keelega neist, hakkas jutustama, kuidas ta Tallinnas kogemata kombel „Kiire“ majja enamlaste koosolekule oli sattunud, kaasõppur Vöölman, nende naabri peremehe poeg ning vihamees, teda koosolekul ära oli tunnud, kuidas ta sealt oli põgenenud, kuidas nad Maapäeva juhatast enamlaste sepitsuste eest hoiatanud, kuidas Maapäev laiali oli aetud, Kaarel Vöölmani küüsi oli sattunud, vangis olles seal Ingli eest oli leidnud, kuidas ta nad mõlemad oli vabastanud ning missuguste üleelamuste järele nad kolmekesi siia olid sattunud. Samuti tutvustas ta auväärt kalameest nende edaspidiste kavatsuste ja plaanidega ja palus teda neile nende teostamisel abiks olla. Sellega oli peremees, kes ikka suurema hõviga Aleki elavat jutustust oli jälginud, kohe nõus.

„Olete tublid poisid, mu pojad, ning oled tubli tüdruk, mu vaene laps, miks ei peaks ma teid aitama,“ sõnas ta lihtsameelselt ja sõbralikult. „Olge aga nüüd rahulikult siin, kuni tagasi tulen ning teile sooja toitu toon. Samuti toon ka ühe vaiba meie haavatule, muidu hakkab tal jällegi külm. Ka on mul veel natuke karbolivett ja mõni narts haavasidumiseks. Küll ma kõik selle juba sakslaste nägemata siia toimetan. Oma eidele ei ütle ma midagi, ta ärritaks end ainult ilmaaegu, ning egas naised mõista ju oma ärritust varjata, annab meid veel kogemata ära. Aga, kui te õnnelikult minema olete pääsenud, siis jutustan talle küll kõik ära; siis selgub talle ka, miks meie Päits tänan nii vähe piima andis ning kuidas see juhtus, et hommikul kõigil loomad sõi med heinu alles täis olid.“

Peremees pidas sõna. Mõne aja pärast lämas Ingel jällegi heintes, kuid seekord juba soo-

ja vaipa mässituna. Ja haav oli ilusasti puhtaks pestud ja korralikult seotud. Ta tundis endal väga mõnusa olevat, eriti pärast sooja supi maitsemist, mille lahke peremees neile vargsi oli toonud.

*
Ohtul kella kuue paiku ilmus peremees jälle põgenejate juure.

„Nüüd on paras aeg, mu lapsed, sakslased süütasid praegu just jõulukuuse põlema, nüüd võite tähelepanematult alla ronida ja teele asuda.“

Kiiresti oli kõik teeleminikuks valmis seatud ja kelk nõõripidi luugist alla lastud. Peremees ronis esimesena alla ja jäi hoovi vahti pidama, kuni ka teised alla jõudsid. Siis hiilisid kõik ettevaatlikult heledasti valgustatud toakpast mööda, millest läbi paistsid sakslaste hallid mundrid ja kõlas nende laul: „Püha öö, õnnistatud öö...“

Talust eemale puude alla jõudes seltsis nendega äkki ühe mehe kuju. Ehmunud pörkasid põgenejad tagasi, kuid peremehe sosistav hää rahustas neid peagi:

„Pole karta midagi, see on mu noorem poeg Juhan, kellele jutustasin teist kõik. Ta on umbes sama vana kui teie ning põleb tahtmisest teile abiks olla. Ta võttis tana Saksa Ietnandit loa oma Orinõmmel elavat tädi külastama minna ning tuleb teile teejuhiks. Ta tunneb iga kivi ja pöösast siin saarel ning ka Saaremaa rand pole talle võõras. Ka teab ta, kus asuvad Saaremaa kaldal Saksa vahipostid.“

Peremeest südamest ta lahke kaasabi eest tänades ning uuel kaaslasel tugevasti kätt surudes asusid meie kolm sõpra uuesti teele Saaremaa poole.

VI.

Saksa valvepost.

Ilm oli külm, kuid palju selgem kui eelmisel ööl, mil pilkane pimedus kattis maad. Taevast säras hõbedaste tähtede valgusel. Tuul oli täiesti vaikinud.

Sügavas vaikuses liikus väike rong mööda krigisevat lund. Ees sammus Juhan teejuhina, Kaarel tõmbas jälle kelgukõit ning Alek tõukas tagant. Kelgul istus Ingel sooja vaiba sisse mässituna ning imetles säravat tähtede valgust. Ta tundis end nende kahe venna kaitse all nii kindlana, nii õnnelikuna, nagu ta seda kunagi varem polnud tunnud. Asjatult küsis ta endalt, kumb neist talle rohkem meeldib? Ta ei jõudnud otsusele. Kaarel meeldis talle oma tõsise, tuseda, kuid tihti nii õrna olekuga, Alek oma avameelse südamlikkuse ja alati lõbusa ja elava meeleoluga.

Pool tundi liiguti saare pinnal lõuna sihis, siis asuti merejääle.

Milline vahe oli ometi eelmise päeva rändamise ning tänase vahel. Kõva külm oli pealmise lumekorra jääks muutnud, ainult vahete vahel vajus jalg läbi pealmise koore ning tungis sügavalt lumme.

Tunni aja pärast hakkas Saaremaa rand rändajaist paremat kätt mustama. Piki randa edasi liikudes viis tee Liigulaskma ja Orinõmme poole. Äkki tegi juht järsku pöörde paremat kätt ning hakkas otse maa poole sammuma. Jõudes umbes mõnesaja meetri kauguseni sellest peatas ta samme.

„Jääge nüüd siia ja katke end oma linadega. Mina lähen ees kaldale ning vaatan järele, kas midagi ohtu pole karta. Ühel teist olevat taskulatern olemas, nagu isa mulle ütles. Palun selle mulle kaasa anda, et saaksin teile märku anda, kui tee on vaba.“

Alek ulatas noormehele oma lambi. See pistis selle tasku ning hakkas jälle kalda poole sammuma. Peagi kadus ta ööpimedusse...

Kolm sõpra riietasid end linadesse ning istusid siis kelgule, et vähe jalgu puhata. Peagi sobis neil mõnus jutt, mille aineks olid möödunud ohud ning vendade isatare oma elanikkudega, kellega juba järgmisel päeval loodeti kokku saada. Kaarel ja Alek rääkisid soojel sõnul oma vanemaist ja väikesest õest, kes praegu küll aimata ei suutnud, kus viibisid nende pojad ja vennad. Ingel kuulatas avatud südamega nende sõnu, mis olid nii täis armastust ja lugupidamist oma väikese isakodu vastu, ning meele tuli ka temale ta lapsepõlv, õrna ema paitav käsi, varakult surnud isa aus ja avameelne nägu. Need puhkasid nüüd ju ammugi juba külma mulla all. Vaikne pisar veeres ta laugelt põsele ja külmas siin peagi jääks. Kaarel, kes seda tähele oli pannud, ning neiu mõtteid arvas mõistvat, võttis ta käed oma pihku ja surus neid südamliselt: „Ära kurvasta, Ingel, ka sinul saab nüüd jälle oma kodu olema, isa hool ja ema arm sulle osaks saama. Küll näed, kui pea sa muutud nende armastatud tütreks. Ning kuidas meie väike Juula veel rõõmustab selle suure ja targa õe üle, kelle talle jõulukungiks kaasa toome. Alati nurises ta selle üle, et tal on kaks venda ning ei ühtki õde. Nüüd pole tal enam põhjust kaebamiseks.“

Nõnda mõnusasti juttu vestes möödus nende aeg kiirel sammul. Nad ei pannud tähelegi, et Juhani lahkumisest saadik oli möödunud juba õige pikk aeg. Kuid viimaks äratas see siiski ka nende tähelepanu.

„Ei tea, kas midagi peaks olema juhtunud. Meie teejuht ei anna meile ikka veel mingit märku,“ lausus viimaks Kaarel vestlemist katkestades.

„Jah, tõesti, see paistab õige imelikuna,“ ar-

vas ka Alek, „egas ta ometi meid ära ei ole annud?“ lisas ta kahtlevalt juure.

„Ei, seda ma küll ei usu,“ kaitstes Ingel kohe puudujat. „Ta isa aitas meid nii ausasti, et ma seda kuidagi uskuda ei suuda. Tal peab mingi õnnetus olema juhtunud. Või ehk on ta takistatud meile märku andmast mõne sakslase tõttu, kes siin rannas valvet peab?“

Praegu alles nii rahulistesse südamesse asus jälle rahutus ja mure. Nii lähedal igatsetud Saaremaa rannale ning ikkagi veel pole lõppenud nende ohud ja õnnetused.

Üle poole tunni ootasid kaaslased veel süvenevas rahutuses märguandmist, siis ei kannatanud Alek seda otsatut ootamist enam välja:

„Lähem õige vaatama, mis on juhtunud. Teie jääge siia, kuni tagasi tulen või märguandmist näete.“

Ingel tahtis teda tagasi hoida, kuid asjatuft. Alek ei lasknud end pidada.

Valget lina oma ümber mässides hakkas ta ettevaatlikult ranna poole hiilima. Mida lähemale ta kaldale jõudis, seda ettevaatlikumaks muutus ta samm. Viimaks, mõnekümne meetri kaugusel rannast, heitis ta pikali ja hakkas kaldaveert oma teraste silmadega tähelepanelikult jälgides aegamööda edasi roomama.

Äkki näis talle, nagu liiguks midagi ta ees. Sügavasti end lumme vajutades peatus ta liikumatult paigal. Jah, tõepoolest, sealt, selle kivi tagant oli paistnud ühe inimese pea, või midagi sarnast. Nüüd, nüüd liikus see jälle. See oli ühe sakslase raudkiiver.

Ettevaatlikult nihkus Alek toll-haavalt kõrvale, kuni viimaks ühe kaldal kasvava puu tüvi kahtlase kivi ta eest ära varjas... Siis liikus ta juba pisut julgemalt otse puu suunas edasi.

Kaldale puutüve taha ronides, hakkas ta ettevaatlikult pead ette sirutama, kuni viimaks kahtlane kivi jälle ta silmapiirile kerkis. Jah, tõepoolest, umbes viie sammu kaugusel temast lamas Saksa sõdur kivi taga ja uuris pingul tähelepanuga ta ees valgendavat jäävälja. Sõduri kõrval maas lamas veel keegi. Ehmatusega tundis ta selles nende teejuhi ära, kellel käed püssirihmaga selja taha kinni olid köidetud. Nüüd oli talle selge, miks Juhan neile märku polnud annud. Ta oli vangi langenud.

Mis teha? Kas tagasi hiilida Ingli ja venna juure, kes teda kannatamatusega ootasid ning randa mööda edasi liikuda, kuni leidub soodus koht maandumiseks? Aga siis peab ta nende lahke teejuhi sakslaste küüsi jätma. — Ei, see ei lähe. Vaja Juhan vangistatust päästa maksu, mis maksab.

Ettevaatlikult libises Alek puu tagant välja ja roomas sakslase selja taha. Siis kargas ta äkki püsti ja oli ühe hüppega ehmunud Saksa sõ-

duri seljas. See käänas end kiiresti ta poole ja avas juba appihüüuks suu, kuid järgmisel hetkel tabas Aleki rusik ta meeleskohta ning mees vaarus lumme.

Kiiresti Juhani käsi rihmast vabastades, sidus ta sellega nüüd sõduri käed selja taha kinni ja tõukas talle lina küljest rebitud nartsu hammaste vahele, et ta minestusest ärgates ei saaks karjuda.

„Sa kuriivaim, jah,“ seletas Juhan tasasel häälel Alekile oma äpardust, „parajasti tahtsin teile märku hakata andma, olin selleks juba elektrilambi taskust välja võtnud ning mütsi sisse asetanud, et tulehelk ainult merele võiks paista, kui see sakslane siin, kes sama puu tagant, kus teiegi seisite, mu tegutsemist oli jälginud, nagu välg mu kallale sööstis ning mu pikali löi: Oleksin talle öelnud, et mul on liikumisluba Heinaste leitnandilt, aga ma ei mõista ühtki sõna Saksa keelt. Polnud siis muud parata, kui oodata hommikut, mil mind viiakse komandantuuri, kus pääsetäht läbiotsimisel nende kätte satub ja mu vabastab. Enda pärast ma seepärast põrmugi mures ei olnud. Küll aga kartsin teie pärast, sest sõdur näis olevat taibanud, et merelt veel kedagi ootasid, ning jäi siia valvel üksisilmi mere poole vahtides.“

„Siis tulid päris parajal ajal, et meid sellest utarusest luurajast vabastada, muudu oleks ta meid kõiki veel võinud vangistada,“ arvas Alek külmavereliselt.

„Seda küll. Aga nüüd peame kiiresti tegutsema. Iga silmapilk võib sellele valvepostile tulla vahetus ning siis on kõik äpardunud. Võta lamp ja anna teistele märku.“

Alek täitis käsku. Mõodusid mõned minutid ning juba nähtigi Kaarlit ühes Ingliga rannale lähenevat. Alek ruttas neile vastu ning aitas venda kelku kiiremini edasi tassida.

Kaldale jõudes nägid Kaarel ja Ingel imetusega vangistatud sakslast maas lamamas.

„Mis on juhtunud, Alek?“ küsis Kaarel venalt.

„Ei midagi iseäralikku,“ vastas küsitule. „Ta oli Juhani vangistanud ja varitses siin meid. Polnud muud teha, kui pidin ta enda vangistama. Kuid sellest pärast, katsume aga nüüd, et minema saame, iga silmapilk võidaks posti vahetama tulla.“

„Aga mis me selle sõduriga teeme?“ küsis Kaarel uuesti. „Egas me teda siia lamama ei või jätta, ta külmab ju siin ära.“

„Suur maantee asub siit ainult mõnesaja sammu kaugusel,“ tähendas nüüd Juhan. „Kui Ingel versta maad käia suudaks, võiksime sõduri kelgule asetada ja maanteele välja tassida, kuhu me ta ka jätaksime. Kelku te ju ikka enam tarvitada ei tohi, ta võiks teile äraandjaks muu-

KAKS MÖÖDUNUD NÄDALAT

Neist kahest möödunud nädalast võib kõnelda kui sügise õppehooaja algusest. Üle terve maa on alatud taktikaliste õppustega ja nendest osavõtmisel on malevlased surmapõlglikult käega löönud rohke taevase duschi peale ja pole pörkunud tagasi samarohke maise muda ja pori eest.

Teiseks tähtsamaks sündmuseks kodukaitse arendamise alal on koolides sõjalise kasvatus teostamise algus. Juba on jütsid jaotatud kompaniidesse ja teistesse niisuguste sõjakate nimetustega saikadesse ja jõudnud nende jaoks kohale isegi väikesese-

tuda. Liig silmatorkav on ta ju oma kõrge korja poolest. Maanteel leitakse sõdur lähema tunni aja jooksul kahtlematult mõne möödasõitja poolt, kes ta köidikuist vabastab. Et ta aga meile varem ohtlikuks ei muutuks, siis seome ta kõiega kelgu külge kinni ja köidame talle ka tüki riidet silmadele, et ta ei näeks, mis sihis me edasi liigume.“

„See on päris õige nõu,“ arvas Alek. „Aga nüüd pole enam aega viita, sest siin ümbruskonnas seisavad kahtlematult veel teised vahipostid, ning meid võidakse iga silmapilk tabada.“

See oli õige. Sõduril seoti silmad kinni. Siis asetati ta kelgule ning tassiti lähedalasuvale maanteele, siin köideti ta kõitega kelgu külge kinni ning püss asetati ta kõrvale. Nüüd keerutati kelk mitu korda ümberringi, nõnda et sõduril kõik ilmakaared segi pidid minema, ja siis lahkusid meie neli kaaslast Orinõmme poole, mõnda lumepalli üle kelgul lamava sõduri maanteele heites, nõnda, et ta enam aru ei saanud, mis suunas ta vangistajad edasi liikusid.

Mõnesaja sammu pärast käänis Juhan põldudele viivale jalgraale ning kellegagi kohtamata jõudsid kõik õnnelikult Juhani tädi tallu, kus neid pärast nende esitlemist talurahvale, mida

kaliibrilised vintpüssid. Nüüdsest peale peavad siis koolipoiste seljad ranitsa kandmise kõrval harjuma ka püssikandmisega ja õppevarustuse „komplekti“ on tahvli, sulepea, vesivärvide, kaustikute ja muude sarnaste tolmurikaste esemete kõrvale tulnud ka paukuv püss. Ning algebra ülesannete kõrval tuleb lahendada taktikalisi ja sõjatehnilisi. — Sõjalise kasvatus õppejõud on juba registreeritud. Esimeses klassis käsitatakse kodukaitse mõistet ja teadmisi rahvaste võitlusest minevikus ja Eesti vabadusvõitlusi. Siis õppetunnid koos-
töö tähtsusest, võitlusvahendid jne. Prakti-
lises osas võetakse läbi üksikõppus, rivi- ja

toimetas Juhan suure lugupidamisega küllaliste, eriti aga Aleki, vastu, lahkesti vastu võeti.

Pärast puhkepäeva Orinõmme külas lahkusid meie sõbrad talupoisteks ja -tüdrukuks ümberriietatuna Juhani tädi talust ning järgmisel päeval, kolmandal jõulupühäl 1917. aastal, võisid Kaarel ja Alek juba oma vanemaid ja õde Salu vabadikukambris kaisutada ning oma kaitsealuse, Ingel Vaheri, oma vanemate hoole alla anda.

Ingli haav paranes pea. Lühikese aja pärast oli ta Salude perekonnaga nii ühte sulanud, nagu oleks ta lapsest saadik kuulunud nende hulka. Vanemad armastasid teda, noormehed jumaldasid teda ning püüdsid üksteise võidu ta eest hoolitseda ja talle rõõmu valmistada. Kõige uhkem aga oma suure ja targa õe peale oli väike Juula, kes rippus ta küljes kui takjas ning vilkekski ei suutnud tast lahkuda.

Elu voolas vaikelt ja harmooniliselt Salu vabadikukambris, kuni ühel heal päeval silmapiirile ilmus meie sõprade põline vihamees ja vaenlane, Aleksei Vööلمان, ning algasid uued seiklused ja elamused meie kangelastele, — kuid sellest mõni teine kord. —

laskekool, seda vähesel määral ka harilik. sõjaväe püssidega. — Järgmises klassis õpetus sõjatehnilistest vahenditest. Kolmandas klassis tutvutakse gaasiasjandusega ja antakse teadmisi sõjaväe varustamisest. Vanemates klassides aga tehakse tegemist kindlustuste ja kaevikute ehitamisega jne. — Tallinna koolivalitsus kavatab sõjalist õppust korraldada nii, et määrab selleks igas koolis ühe päeva nädalas, mil siis poistel tuleb „sõda pidada“.

Soome vellel võõrsil käisid selle aja sees veel meie kaitseväge sportlased ja löid seal edukalt paar jalgpalli-sõprusvõistlust Soome kaitseväega. Ka 150 meie üliõpilast külastasid umbes samal ajal Soome lahe põhjakallast — 3. Soome-Eesti üliõpilaspäevadel, kus kõvendati vennasidemeid kahe vennasrahva tulevaste juhtide ja joontvedavate tegelaste vahel.

*

Lõuna-Eesti kaitseliidu spordivõistlusi korraldav komitee, Võrumaa mal. juhatus, kohtunikud ja jalgpallimehed.

Õpperuumideks loodetakse saada mõnd kasarmut. Ka loodetakse kaitseministeeriumilt vastutulekut õpilaste õpperiietuse ja jalanõude suhtes.

*

Tallinna malev elas need kaks nädalat „Helsingi-Tallinna sõja“ tähe all. Nimelt saadab ta 16. skp. 15 osavamat meest vallutama helsinglaste lasketiire ja võitma nende kalliskarikaid ja medaleid. Selleks harjutati kibedasti ja ei olnud muud kui üks alaline laskurite voorimine lasketiiru ja staabi vahel. Helsinglastest kõneldakse küll hirmuäratavaid lugusid, et nad tabavat karujahil oma saagi harilikult silma, kuid tallinnlased ei taha healmeelil uskuda, et Helsingi ümbruses oleks harjutamiseks liig palju jää- või harilikke karusid. Ja loodavad end võistlusel näidata mitte just liig tabamisvõõrastena.

Üldse tuleb meil seekord kõnelda palju Soomest. Ka tema kaitseliidust. Nimelt said meie sealsed kaasvõitlejad endale nüüd ka seadusliku aluse. Seni tegutses S. kaitseliit ainult Svinhufvudi valitsuse määruse põhjal erakorralise organisatsioonina. Nüüd aga võttis eduskunta vastu seaduse, millega kaitseliit (suojeluskunta) saab endale seadusliku aluse. Ta jääb nüüd eraisikute „vabatahtlikuks sõjariistusorganisatsiooniks“. Seadus sai poolt 111, vastu 77 häält. Meie õnnesoovid!

*

Nüüd teistest naabritest. Lätis astus kokku seim, kes peab ütlema otsustava sõna välism. Cielensi poolt sepsitsetud Vene-Läti kaubalepingu kohta, mille vastu seisavad ägedalt mõõdukad erakonnad. Nõuk. Venes teostati suure aplombi ja

vihmasadude all suuri punaväe ja komsoletsite manöövreid. Kommunistid ise aga kaklevad: Stalin on annud lõpulikult hundipassi Trotskile, kes aga ei taha sellega sugugi leppida ja koondavat oma ridu. Nende tülide pealt tähelepanu ära juhtimiseks korraldati Peterburis jälle paar miitingulist „salakuulajate“ protsessi ja

lasti kaebelused maha. Hoolega tehakse ka ettevalmistusi „punaseks juubeliks“ — enamlike revolutsiooni 10. aastapäeva pidustustele. Kuuldavasti tahetavat sel puhul korraldada kassikontserte ka Eesti piiril.

Eeralt Wirnel.

Lugu, mida tuleb lugeda ja mäletada igaühel.

Eriti tüliosalistel ja auhindade annetajail.

Oskate te kümne sammu kaugusel asuvast reheväravast mööda lasta?

Aga kõneldakse, olevat niisuguseid „kütte“, kes saavad hakkama ka niisuguse, „erilist oskust nõudva“ numbriga. Ja ma olen näinud oma silmadega, kuidas keegi mees hoolsalt sihtides põmutas kaks laengut haavleid umbes 25 meetri kaugusel asuva heinaküüni pihta — ja tabas selle asemel esimene kord lähemat küngast, teise laenguga aga tolmas rõõmsalt küüni katus. Aga nad nägid üksteist ka esimest korda: mees püssi ja püss niisugust meest.

Muidugi pole meie malevates niisuguseid „kütte“, seda tagavad rohked laskeharjutused ja üksikute malevlaste poolt saavutatud vordemisi kõrge laske-tasapind. See on isegi nii kõrge, et usaldame saata meie „paremad“ Helsingisse — minna osavuse võistlusele paremate kütidega Soomes.

Aga palju on veel teha ja veel rohkem on võimalik teha, kui me ainult tahame.

Paljud tahaksid seda, sest on ju laskesport intelligendimaid, huvitavamaid, mehe väärtuse kohasemaid ja suursugusemaid omasarnaste hulgas. Aga ehk vast sama paljudel puudub see võimalus, sest harjutamine harilikkude sõjaväepüssidega läheb kõigepealt liig kalliks, iga lask 12—15 marka. Peale selle on lahingpadrunitega harjutamise võimalus võrdlemisi kitsas — kohaste laskeplatside puudusel. Sest ei või ja ei tohi ju hakata sihtima ja paugutama igalpool.

Ja ometi peame endile külge harjutama osavuse — veel rohkemgi: peame muutuma väga osavaiks, sest keegi meist ei tohi unustada, et ta peab olema vääriline kõige vähem kahele vastasele, keda tal — võib olla — tuleb „kirbu peale“ võtta.

Nii — meie peame harjutama. Ja selle võimaluse annab väikesekaliibriliste õppepüsside muretsemine. Nad täidavad harjutuspüssina kui ka spordivahendina täielikult oma ülesande. Seejuures on nende hind võrdlematult odav: kõigest 1100—1800 marka! Uskumatult odavad on ka nende padrunid — 1—1½ marka tükk, seega ühes hinnas paberossidega. Ning kui meie neid padruneid „ära suitsetame“ kümme korda vähem kui paberosse — siis võime rahulise südamega kas või kolmele „päästelegionäärile“ öelda: „poshaluista!“

Ei või ega tahagi keegi nõuda, et iga malevlane muretseks endale selle, olugi soovitava ja sportliku riistapuu. Küll aga peaks neid olema

kompaniidel, malevkondadel või kas-rühmadelgi üldiseks tarvitamiseks.

Üks tee selleks on — nende määramine auhindadeks kaitseliidu võistlustel jne. Kui saagedasti ei määrata selleks esemeid, millega ei oskaks ei annetaja ega ta võitja midagi peale hakata. Näiteks igasugused kannud ja karikad, mis iseenesest ehk väga ilusad ja silmale armsad asjakesed, millest aga ta võitjal või saajal üksusel pole mingit kasu. Seda tuleks mees pidada nii staapidel kui ka kaitseliidule kaasa tundjail ja aitajail eraisikul ja asutusil. Sest karika või mõne Apollo kujuga on võimatu harjutada midagi kodukaitsele tähtsat, mille aga seab endale sihiks kaitseilist.

Ja veel üks võimalus: Vabariigi esimestel aastatel oli laialdaselt kombeks, et mitmesuguste tülide lepitamisel, nii harilikkudes kui aukohtutes, tegi nõudja pool tingimuseks, et ta lepi, kui eksinud pool annetab näit. „Punase Risti“ või mõne muu üldkasuliku asutuse heaks teatava summa. Viimasel ajal pole niisuguseid leppimistingimusi enam kuulda, see pole enam moodne, lastakse vastasel minna parem pokri või maksa trahviraha. Kuid ilus leppimiskomme tuleks jälle rohkem tarvitusele võtta. Kodanikud, eriti malevlased, pidage oma tülide puhul mees, et laske oma tülidest tulla veidigi kasu seega, et nõuate oma vastaselt lähemale kaitseliidu üksusele ühe (kui ta rikas, siis kahe) õppepüssi ostmist! — Muidugi pole seega sugugi öeldud, et te peaksite kaklema, kuid niisugused asjad on meie kurjal ajal ju imevõimalikud ka kõige õiglasema inimese juures — mida meie ju igaüks oleme. Sest maailm on ülekohtune jne...

On veel teisiigi sadandeid juhuseid, kus enesele märkamatult on võimalik muutuda „kaitseliidu varustajaks“ väikekaliibriliste õppepüsside muretsemise kaudu. Kui ainult tahetakse ja mõistetakse seisukorda.

Seisukord aga kohustab.

E. V.

Kirjutuslaud.

Malevlane S. jõuab lõpuks higisena vaksa-lisse — sõiduks taktikalistele õppustele. Vajub väsinuna pingile ja ohkab südamest: „Oo, oleks mu kirjutuslaud ometi siin!“

„Milleks seda?“ imestab ta seltsiline.

„Unustasin sinna peale oma paberossid, tikud ja rahakoti.“

Kes võidab „Salaman Malja“?

Helsingi ja Tallinna malevate esimesed laskevõistlused 16. oktoobril Helsingis.

Laskmine kui sport oli Eestis seni tundmatu. Kaitseväes, mille koosseis vahelduv, laskmises rahvusvaheliste tagajärgedeni seni ei ole jõutud, küll on sealt aga üksikuid häid laskureid välja tulnud. Viimasel ajal on kaitseliit suuremat tähelepanu pöörnud laskespordi harrastamisele. Kaitseliidu poolt korraldatud võistlustel ja harjutustel on üksikute tagajärjed küündinud ligikaudu rahvusvahelise tasapinnani. Eriti palju häid laskureid leidub Tallinna malevas, mis tingitud soodsatest harjutamisvõimalustest.

Soomlased on juba varematal aegadel esinenud vääriiselt olümpiaadidel ja omandanud seal häid kohti. Laskesport on seal muutunud juba rahvuslikuks.

Nii on asi ja ei paku meile kuigi palju häid väljavaateid võistlustel 16. skp. Helsingis. Kuid asi ei ole nii hull, kui võtame arvesse, et soomlased on laskmises arenenud kõrgele spetsiaalselt selleks valmistatud püssidest — kuid Helsingi-Tallinna malevate võistlus tuleb ju sõjaväe vintpüssidest. Soomlastel on Vene püssid ja meil Jaapani ja osalt Inglise püssid. Sv. vintpüssidest laskmises soomlased meist nii palju ees ei ole ja raske on ette näha, kumb jääb alla ja kumb tuleb peale, olgugi, et soomlastel väljavaated paremad.

Tuleval aastal korduvad samad võistlused Eestis, kuid siis on juba väljavaated teised ja võib võitu eeldada.

Võistluste määrustest

märgime siin vaid üldised ja tähtsamad jooned. Rändauhindadeks Helsingi ja Tallinna malevate laskevõistlustele on annetanud H. maleva vanemate kaitseliitlaste pataljon „Salaman Malja“ (Välgu Karika) ja T. maleva juhatus „Sõjasarve“. — Võistlused on iga-aastased, vaheldamisi Eestis ja Soomes. Kumbki malev saadab välja 15 võistlejat, 2 varumeest ja kohtunikud. Sama võistluse tagajärjed arvestatakse ka individuaal auh. peale. Lastakse 300 mtr. kauguselt, 20 võistluspauku. Püssid — väeosades ametlikult tarvitavat liiki, kuke vastupidavus vähemalt 2 kg. Meeskonna võistluses arvatakse kokku kummagi meeskonna 12 paremat tagajärge. — Rändauhind jääb võitjate kätte üheks aastaks, kõik 12 meest saavad medali. Auhinna omandab lõplikult malev, kes ta võitnud 3 korda järjesti või 5 korda üldse. Meeskond kannab reisikulud ise, saab aga kohapeal prii korteri ja toidu. Võistluste eelpäeval võimaldatakse talle laskeharjutus.

„Tulleminejateks“

on Tallinna malev valinud järgmised oma paremad laskurid:

1. Lillep, Alfred; 2. Kööbe, Oskar; 3. Raavik, Aleksander; 4. Pikson, Voldemar; 5. Silber, Heinrich; 6. Kõrts, Paul; 7. Idla, Ernst; 8. Johanson, Heinrich; 9. Raudsepp, Rudolf; 10. Hiop, Eduard; 11. Ingermann, Hans; 12. Sander, Jüri; 13. Jeets, Johannes; 14. Sepp, Elmar; 15. Soosaar, Hans; 16. Lehova, Robert; 17. Loun, Aleksander.

*

Kuidas nad lasevad.

Meie kaastöölisel oli juhus usutleda suuremat osa meie „tulleminejaist“ ja neilt saada teateid nende senise laskurikarjääri kohta.

Võistluste Benjamin on Alfred K. Lillep, Nõmme malevkonnast. Ta on alles 18-aastane. Vaatamata oma aastatekehvusele on ta saavutanud lasketabavuses suurepäraseid tagajärgi. Nii Nõmme malevk. noorte rühmas 1. koha, kevadel malevkonna võistlustel 2. koha, Tallinna maleva võistlustel 5. koha. Tartus kaitseliidu üldvõistlustel oli ta Tallinna grupis. — Mees kinnitab, et ta enne kaitseliitu astumist (2 aasta eest) pole püssi katsunud, veel vähem lasknud ühtki pauku. Laskestiil — kindlalt määrustepärane. „Võistluse palavikku ei tunne!“ kinnitab ta ise.

A. Raavik — tema on juba varem lõiganud mitmeidki laskeloorbereid. Vana kütt, kodus terve arsenaal. Tallinna maleva võistlustel esimene koht. Muigab ainult, kui kõneldakse võistlustest.

Vold. Pikson — Tall. tehnikumi üliõpilane, vabadussõja veteraan ja invaliid. Oma lasketabavuse kinnitab ta olevat omandanud vabadussõjas, kus oli kuulipildurite komando vanemaks ja oli rohkesti „märklaudu“. Tehnilise malevk. võistlustel 2. koht, Tall. maleva võistlustel 7., Tartus püstolitest 4. Jahimees ei ole, laskeviis enam-vähem määrustepärane. Võistluspalavikku ei tunnista, sest on „kauaaegne praktika“ ja võistlustel laseb alati paremini ja rahulikumalt kui harjutustel.

Leitnant H. Ingermanni eest kõneleb juba ta amet. Nimelt on ta Tallinna maleva laskeinspektor, seega õieti kogu meeskonna moraalne ja tegelik sammas. Ja seepärast lubabki ta lasta ja juhtida seda laskmist äärmise innuga, kuigi helsingilased tabavat karu ainult silma jne.

Ltn. H. Silber — vabadussõjalane, ohvitser, Tallinna maleva instruktor — kõik see kõneleb.

P. Kõrts on „Benjamin“ Lillepi kaasmalevkondlane ja pidanud alati sellega võistlema, kui-

gi ise suured sõbrad. Juba poisikesena maal võtnud osa jahtidest. Ka praegu kirglik küttija, kuigi viimasel aastal pole leidnud seks võimalusi. Nõmme malevkonna võistlustel võttis esimese koha „Benjamini“ ees. Sihib täiesti reeglipäraselt, külmaverelisust ei ütle puuduvat.

J. Jeetsil, idamalevkondlasel, on laskeauhindu juba Vene sõjaväest. Oma malevkonna esimene mees. Tartus kevadel 7. koht. Oma tabavust hindab 70 protsendiga. Sihib piinlikult reeglipäraselt. „Võistluspalavikku väga ei kardada“ — arvab ta ise.

Tehnikumlane **H. Soosaar** on nooruselt teine, kuid juba 14-aastasena küttinud Mulklandi metsades, kus ütleb oma tabavuse omandanudki, sest sõjaväkke pole veel jõudnud. Läänud kevadel Tall. malevas 10. koht. Kinnitab, et temal üks-puha, kus lasta, kas võistlustel või harjutusel. Mingit ärevust ei tunnista.

Meeskonna üheks tugevamaks sambaks on **Rob. Lehova** (Lõuna malevk.). Ta on tingimustetult Eesti osavamaid püssimehi. Ütleb end olevat paugutama hakanud juba 10-aastasena. Vabadussõjas vabatahtlikuna, lõpetas n.-leitnandina vabar. sõjakooli, oli hiljem sõjaväe lenduriks. Kui küsin, palju tal neid auhindu õige on, arvab külmavereliselt, et „üle 200 vist ikka tuleb.“ Ütleb oma laskmisel olevat „oma stiili“, mis küll kooskõlas määrustega, kuid mida ocltada ta oiid ki ei taha. Tabab iga tulirelvaga ja võtnud igal laskespordi alal auhindu.

H. Johanson pole üldse sõjaväes teeninud ja viimased 15 aastat enne kaitseliitu astumist pole lasknud ainsat paukugi. Selle aja sees —

sest enne seda oli suur jahimees ja paugutas juba 14-aastasena „Montekristot“ — on aga käsi põhjalikult puhanud, nii et on nüüd omandanud juba 2 esimest, 2 kolmandat ja ühe teise koha. Tema „stiil“ on täielikult määrustepärane.

A. Loun pole ka sõjaväes olnud ja seepärast ütleb ta oma laskeviisi olevat hoopis „oma moodi“, osavuse omandanud varem kütina ja hiljem kaitseliidu harjutustel. „Oma stiili“ kaitseks toob ette näite ühest Saaremaa hülgekütist, kes Vene sõjaväes laskeharjutustel lasknud ka täiesti „oma moodi“ ja tahtnud selle eest esimese joonega kartsa määrata. Saarlane aga vastanud oma Vene keele kehvast tagavarast kahe sõnaga: „Vsee tam.“ Ja olnudki kõik kuulid „12-nes“.

E. Sepp on Piksoni ja Soosaare kaasvõitleja. Juba kümneaastasena jahil käinud. Tallinna maleva kaitsevõistlustel 1. koht, püstolitest 2. Peale nende veel hulk teisi kohti teistel võistlustel. Ütleb end aga mitte liig palju pidavat lugu määrustest ja võistlustel tabavat paremini kui harjutustel.

R. Raudsepp, peastaabi sekretär, on teinud läbi maailmasõja ja vabadussõja algusest lõpuni; vabadusristi kavaler, n.-leitnant. Laskemärgid „sa otlitschnuju strelju“ juba Vene sõjaväest. Eesti kaitseväe laskevõistlustel 1. auhind, kaitseliidu võistlustel 2. Sihib ja laseb kindlalt määrustepäraselt.

*

Kuidas aga läheb neil Soomes? Kui ikka on tõsi, et helsinglased tunnistavad surnuks ainult niisuguse karu, kes tabatud silma...

KAITSELIIDU ELU.

Sakalamaa maleva sügisese taktikalised õppused.

Sakalamaa malev on teinud algust sügiseste taktikaliste õppustega, et nendega lõpetada 1926./27. õppeaasta tööd. Taktikaliste õppuste korraldamisel on seatud üles mitmed eesmärgid, millest tähtsamad oleksid:

- 1) malevlaste praktiline tutvustamine uue jalgväe eeskirjaga (7 m. II osa);
- 2) seniste sõjaliste teadmiste elustamine ja süvendamine;
- 3) malevlaste ühistunde ergutamine ja kõvendamine jne.

Need õppused on ette nähtud vähemate üksuste vahel, et malevlasi lühemaks ajaks igapäevasest tööst eemale tõmmata ning et koondumine õppustele ei sünniks suurtelt kaugustelt.

Õppuste rida algas peale 25. septembril, mil-lal korraldati

Viljandi linna ja Täna silma malevkondade vaheline taktikaline õppus.

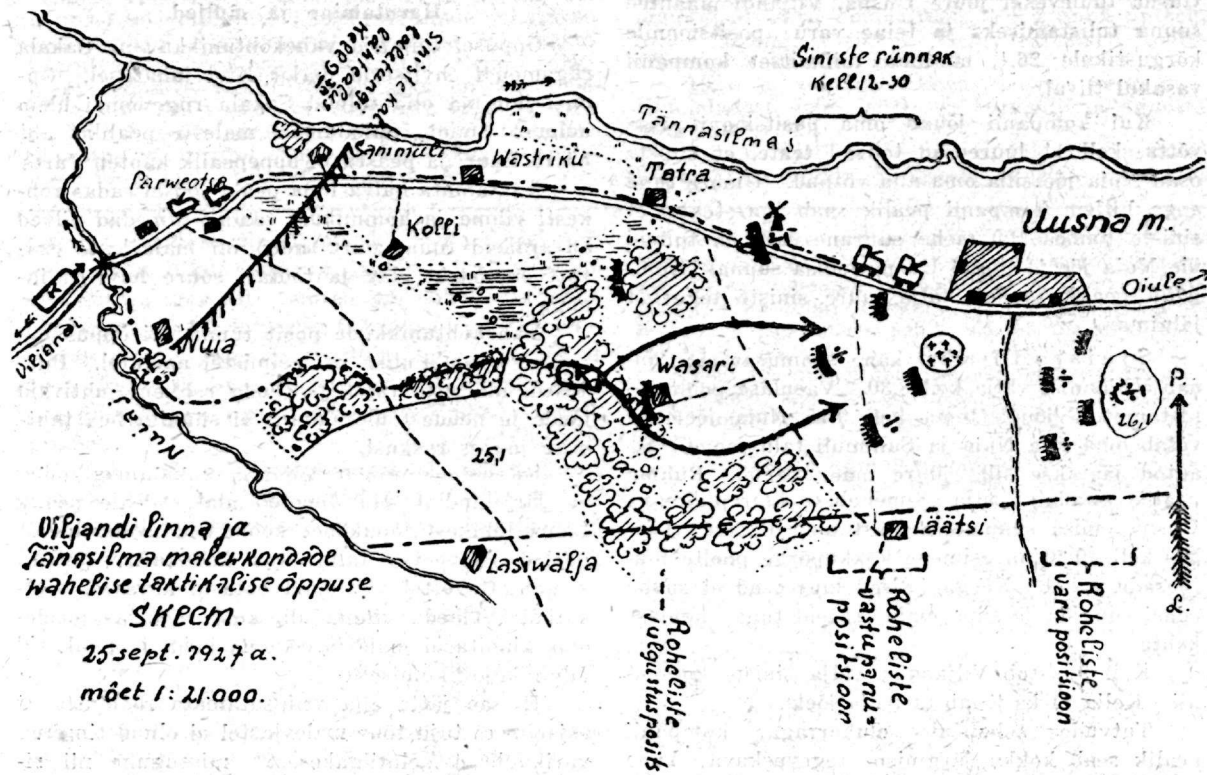
Üldolukorra järgi oli seisukord 25. septembri hommikul järgmine:

Sinistel on rohelistega sõda. Sinised väed 23. sept. asusid kaitsel Kaarepere, Virtsjärve põhjapoolse osa, Pikasilla ja Tõrva joonel. 23. septembril kell 8 hommikul alustasid rohelised pealetungi ja murdsid siniste rinde läbi Varbla küla juures Virtsjärve põhjapoolse kaldal, surudes nende väeosi tagasi Kolga-Jaani suunas, kusjuures Oiu-Viljandi tee täiesti vabaks jäi. 24. sept.

kell 18 roheliste 5. rügemendi I pataljon algas liikumist Viljandi suunas Tänasilma kaudu.

Sakala maleva pealik sai 24. septembril kell 24 II diviisi ülemalt käsu organiseerida Viljandi kaitset ja 25. sept. kella 12-ks roheliste liikumist Viljandi suunas seisma panna ja rohelistes osad Virtsjärve kaldale tagasi paisata. Sakalamaa maleva pealik pani diviisiülema poolt saadud ülesande täitmise Viljandi linna malevkonna pealiku peale.

Kummagi poole ülesanded ja erikavatsused olid järgmised:

I. Sinine pool.

Sinise poole moodustas Viljandi linna malevkond malevkonna pealiku ltn. Nemvaltzi juhatusel. Õppusest võtsid osa umbes 120 malevlast, kes koondati ühte kolmerühmalisse kompaniisse, keda juhatas maleva vanem instruktor ltn. Triik. Kompanii tegutsemine oli ette nähtud järgmise kava järgi: sinised algavad liikumist Viljandi linnast 25. sept. kell 8 ülesandega kella 12-ks valutada Uusna mõisa (kompanii oli kõvendatud ühe soomusautode rühmaga). Selle täitmiseks kompanii pealik saatis 1. rühma autodel kahe soomusauto toetusel kell 8 välja ülesandega oma alla võtta ülekaigud Nuia jõel Parveotsa talu juures ja seal luua kallaletungi lähtealus. Ettesaadetud rühma kätte all kompanii läheneb Nuia jõele, liigub üle jõe ja teostab kallaletungi skeemil näidatud suunas.

Malevkonna 2. ja 3. kompanii olid oletatud.

II. Roheline pool.

Rohelise poole moodustas Tänasilma malevkond pealik Esteri juhatusel. Õppusele ilmunud 50 malevlast koondati ühte kompaniisse maleva instruktoriga lipnik Kublini juhatusel. Et täiendada olukorra järele sinised 25. sept. hommikul algasid kogu rindel pealetungi, oli Viljandi suunas liikuv roheliste pataljon sunnitud edasitungi katkestama ja peatuma Uusna mõisa, Läätsi talu ja Saareküla joonel, kus temale ülesandeks tehti seisma panna Viljandist Uusna m. suunas pealetungivate kaitseliidu osade edasiliikumine. I kom-

panii saab ülesandeks kella 10-ks asuda kaitsekorda joonel Tänasilma jõgi, Uusna tuuleveski ja Läätsi talu (viimane välja arvatud). Teised kompaniid on oletatud. Tiivad kaitstud.

Kompaniile on toetuseks juure antud 1 r. kuulipilduja rühm ja 1 ratsarühm.

Õppuse käik.

Roheliste 1-ne kompanii jõuab 25. sept. kella 10-ks Uusna mõisa rajooni. Kompanii pealik saadab välja neljameheline ratsaluure Nuia jõe suunas ülesandega vaenlane üles otsida ja tema suurus ning liikumise suund kindlaks teha. Kui Nuia jõe sild vaba, siis see oma alla võtta ja sinised seal kinni pidada. Luure kätte all asetatakse kompanii kaitsekorda: julgestuse positsioon Tatra ja Vasari talude joonel (v. skeemi); vastupanu positsioon eelservaga Uusna tuuleveski ja Läätsi talu joonel; varu positsioon lõuna

pool Uusna mõisat. Julgestuse osad saavad ülesande vaenlase eelosad tagasi tõrjuda; suuremate jõudude pealetungi korral need kinni pidada; taanduda kompanii pealiku korralduse järgi.

Vastupanu positsioon võetakse sisse kahe rühmaga, kusjuures jaod moodustavad üksikuid vastupanu pesi (skeemil näidatud).

Varu positsiooni võtab sisse III rühm (fiktiivne), see on valitud vastupanupositsiooni vasaku tiiva taha, et vasakut tiiba tagada haarmise eest.

Rasketest kuulipildujatest paigutatakse 1 Uusna tuuleveski juure Uusna, Viljandi maantee suuna tulistamiseks ja teine varu positsioonile kõrgustikule 26,1, et luua tulikaitset kompanii vasakul tiival.

Kui kompanii jõuab oma positsiooni sisse võtta, kell 11 luureosad toovad teate, et siniste osad Nuia jõe silla oma alla võtnud. Umbes tund aega hiljem kompanii pealik saab luureteate, et siniste umbes 100 mehe suurune salk on tulnud üle Nuia jõe ja liigub Uusna mõisa suunas. Kompanii pealik saadab välja luure siniste tegevust jälgima.

Siniste III rühm kahe soomusautoga sõidab Viljandist välja kell 8.30. Vaenlase poolt takistamatult jõuab tema kell 9.15 Nuia jõe alla ja võtab oma alla Nuia ja Sammuli talu loone. S. autod jäetakse silla juure mäe varju. Rühma pealik saadab välja 8-mehelise luurepiilkonna Uusna mõisa suunas vaenlast üles otsima. Umbes kell 10.30 on esimene kokkupõrge poolte luureosade vahel. Nõrgajõulised luureosad ei suuda edasi tungida ja täpsemaid teateid tuua vaenlase kohta.

Kell 9 astub Viljandist välja siniste kompanii. Kella 11-ks jõuab ta Nuia jõe.

Tutvudes kohapealse olukorraga, kompanii pealik seab kokku järgmise tegevuskava: kahe rühmaga algab pealetungi suunas: Nuia talu, Va-

sari talu, Uusna surnuaed. III rühm soomusautode toetusel tungib peale maantee suunas. Kui I ja II rühm kallaletungi lähtealuse sisse võtnud Vasari talu juures oleva metsa ida veerikul, soomusautod III rühma toetusel ründavad roheliste osi maantee rajoonis ja murravad sealt läbi ning toetavad tiivalt I ja II rühma kallaletungi, kes algavad edasiliikumist, kui III rühm on vallutanud Uusna tuuleveski.

Selle kava järgi sinine pool teostas oma pealetungi. Roheliste osade ründamisega kell 12.30 lõppis õppus.

Harutamine ja muljed.

Õppusel toimusid vahekohtunikudena Sakala rügemendi ohvitserid major Kivi juhatusel. Õppusi jälgima olid tulnud Sakala rügemendi ülem kolonel Šmidt, Sakalamaa maleva pealiku abi härra Lauri ja peastaabi õppepealik kapten Parts.

Vaatamata halva ilma peale (öösel sadas rohkesti vihma ja hommikust saadik tumedad pilved ähvardasid tuua suurt sadu) oli malevlaste osavõtt õppustest elav ja töötati suure huvi ja innuga.

Vahekohtunikude poolt tunnistati õppus paremini kordalänuks kui eelmistel aastatel. Puudused, mis ette tulid, puutusid rohkem juhtivaid jõude ja nendest ülesaamine ei sünnita hea tahtmise juures raskusi.

Ka kolonel Šmidt toonitas Sakalamaa maleva järjekindlat edu õppetöö alal. Peale pealik Lauri lühikest lõpukõnet koondusid „vaenulikud“ pooled Parveotsa tallu, kus kodukaitse ühingu virgal ettevõttel võitlejaid ootasid auravad supikatlad. Tiheda vihma all, kuid rõõmsas meeleolus kinnitasid malevlased oma keha ja puhkasid jalgu kojuliikumiseks.

Ei saa jätta alla kriipsutamata rõõmustavat asjaolu, et tuju tõus malevlastel ei olnud tingitud kurikuulsast „elutilgakesest“, missugune nii sinistel kui ka rohelistel pea täiesti puudus.

Ägedad lahingud Rootsi 1702. a. kaitseliinil.

Vaivara malevkonna taktikaline õppus.

2. oktoobril korraldati Vaivara malevkonnas vähemaulatusline kahepoolne taktikaline õppus 1., 4. ja 5. kompaniile, kuna teiste kompaniidega samasugune õppus ära peeti juba 25. septembril. Õppusest osa võtjad olid jaotatud rohelisteks ja valgeks pooleks. Rohelised olid seni edukalt peale tunginud ida poolt ja jõudsid välja pühapäeva (2. oktoobri) hommikuks Auvere jaamani. Siin sai roheliste kompanii pealik käsu oma alla võtta Vaivara kiriku ja seda oma käes hoida kuni peajõudude järelejõudmiseni, sest valgete suuremad osad olid sama päeva hommikuks koondatud Vai-

vara jaama rajooni, kust nad kavatsesid üle minna pealetungile, et rohelistel paisata Narva jõe taha.

Sõjaaegse koosseisuga üksuste loomiseks tõmmati mõlema poole malevlased kokku rühmades. Roheliste rühma juhtis pealik Pedaksaar, valgete oma — pealik Roos. Valgete pealetungi toetas kaitseliidu Vaivara patarei kapten Kuuttanen juhatusel.

Lõuna ajaks võtsid rohelistel oma kaitseesikus kohad sisse ajaloolisel Rootsi kindlustuse joonel ja saatsid välja ratsa- ning jalaluure peale-

KEHALINE KASVATUS.

Dõru-Valga-Petseri malevate vabehised spordivõistlused

peeti 9.—11. sept. Võru linna spordiväljal. Alus nendele võistlustele pandi möödunud aastal, kui Lõuna-Eesti malevate ja spordiklubide juhatused omavahelisel kokkuleppel otsustasid iga aasta korraldada traditsioonilisi võistlusi. Nende võistluste tähtsuse allakriipsutamiseks on kaitseliidu ülema poolt annetatud rändauhind, mille omandab malev, kes saavutab mainitud võistlustel enam punkte. 1926. a. võistluste üldvõitjaks tuli Võrumaa malev.

Käesoleval aastal kujunesid need võistlused eriti suurejoonelisteks, mida tunnistab ka võistlejaspere suurus ja tosin uusi rekorde.

Kaitseliidu kehalise arenemise tähtsust hinnates olid käesoleva aasta võistlusteks auhindu annetanud Võru maavalitsus, Võru linna apteek, hrad Tibbing, Kriis ja Ziehr, rahaliselt toetas võistlusi kaitseliidu peastaap.

1927. a. võistluste kava koosnes kergejõustiku aladest, jalg-, võrk- ja korvpalli mängudest ning ujumisest.

Ujumisvõistlused, mille punkte ei arvatud üldpunktide hulka, kujunesid Võrumaa maleva

tungiva vaenlase ülesotsimiseks. Samal ajal valgete rühm liikus Vaivara jaamast kiriku poole, ette saates luureosi. Luureosade kokkupuutumine sündis umbes 1 kilomeeter lääne pool kirikut, kusjuures rohelised sunniti taandumisele. Vaatamata selle peale tegutsesid roheliste luureosad väga energiliselt ja võtsid isegi vangi ühe valgete piiluri.

Kahurväo tule toetusel valged iatkasid oma pealetungi ja kell 15 jõudsid välja Rootsi kantsi ette rünnaku lähtealusele, kust läbi viidi roheliste edurikas ründamine.

Arge jätke seda lehekest hüüdjaks hääleks kõrves, vaid andke edasi oma kaaslastele lugeda, kes on ka pimedusega löödud ja neid on teil 100 prots., olgu seegi lehekene teile valgustajaks täheks teie rumaluses, selles suures maadeahnitsemise tuhinas.

Veel on aeg ümber pöördä, enne kui mürin lahti läheb, siis on aga hilja.

Lootes, et teil viimasel silmapilgul aru pähe tuleb,

viisaka kummardusega

Auvere kroonu ülemjuhataja.

P. S. Patarei bekonmeisterle, Soldina ja Tahmanina kuberneridele tervisi.

Rohelised levitasid järgmist üleskutset:

Üleskutse.

Kõigile, kes teie olete pimedusega löödud ja olete meie vastaste ridades, võtke oma aru pähe ja lõpetage see mõttetu pealetungimine. Kas teil endal maad veel vähe on, terve rajoon Sõtke jõest kuni Reidepõllu teeni, Sillamägi kõigi oma lokaalidega, suur piimamaja-molkere!, Suure Juhani pansioon, kõik see on teil olemas, aga siiski on veel vähe ja nüüd oma maadeahnitsemise tuhinas tungite meie rahulise Auvere riigi peale. Teadke, et ka meie oleme väljas enese kaitseks, kõik, kes vähegi relvu suudavad kanda, kõik sotsid ja popsid on ka lagedale toodud just vangide vedamiseks ja neid ei saa vist mitte vähe olema, sest teiesuguseid saab juba isegi paljaste kätega kinni võtta. Nii vägevad oleme meie. Kui teie oma piirijoonest üle tulete, siis hoidke oma nahk.

Veel kord, jätke järele, tulge kõigi relvadega meie poole üle, sest iga ületuliija saab popsikoha ühes naise ja lastega ja 10 marka sularaha esialgselt. Kui üle tulete, siis ärge unustage ka leivakotti kaasa võtmast, sest praegu on seda kraami nii vähepoole. Ärge seepärast arvake, et meil puudus on — ei ole. Meil on veel Auvere jaamas vaguni ukсед ees, aga tell seal Vaivaras — noh, mis sellest rääkida, mis lännu see lännu. Nii et puudus sealpool ikka kõvem on. Näiteks ühes teie väeosa kompaniis olevat alaliseks toiduks ainult kuremarjad ja saepuru. Meie aga sööme pekonit tomatitega ja rüüpame kuldjooki peale.

Peale õppuste lõppu oli koha peal Roosi talu õuel tegevuse harutamine, kus poolte juhid andsid aru oma tegevusest ja vahekohtunikud seda hindasid. Erilisi puudusi sel alal esile ei tulnud ja tegevus tunnistati täiesti rahuldavaks. Vaivara malevlased sammuvad kindlasti ja suure püsivusega arenemise teed.

Õppustel viibiv peastaabi õppepealik kapten Parts lühidas kõnes selgitas malevlaste väljaõppe, eriti aga taktikaliste õppuste, tähtsust ja selle vajadust meie olukorras.

Narva maleva pealik kapten Lepp oma lõpusõnas juhtis tähelepanu õppuse headele ja vigadele, mis järele malevlased läksid oma asupaikadesse laiali.

Õppuse head üldmuljet rikkus ainult malevlaste väike osavõtt sellest (40—50 prots.). „Väike sõda“ peaks samuti kaasa tõmbama vaivaralasi kui suureldki, sest väljaõppe edukuse mõttes on hädavajalik vahete-vahel korraldada õppusi vähemate üksustega.

Vaatamata läinud aasta eduka tegutsemise peale Sinimägedes on alati tarvis säilitada ja värskendada oma teadmisi ning oskusi sõjakunsti alal ja seda saab teha kõige paremini igasugustel taktikalistel õppustel.

E. V.

omavahelisteks võistlusteks, sest Valga ja Petseri malevatel on seni puudunud sellel alal harjutamise võimalused.

Võistluste esimene päev algas lipu vardasse tõmbamisega kell 10 hommikul. Kaitseväge juhtimise ja sidemanöövritel viibiv kaitseleidu ülema k. t. major Maide oma avamiskõnes kriipsutas alla kehalise kasvatuses tähtsust ja soovis kõigile võistlejaile edu ausaks võistlemiseks. Võrkpallis võitis napi ülekaaluga Võrumaa maleva meeskond Valga maleva oma. Korpballis samade malevate vahel paistis silma võrulaste ülekaal, kelle võiduga mäng ka lõppes.

Kell 16.30 min. algasid ujumisvõistlused Tamula järvel. Parim mees oli malevl. Toonekurg, kes klass teistest ees. Suursündmuseks võrulastele kujunes ujumine üle Tamula järve, millest pidid osa võtma malevl. Piiskop ja Alek-

seri) 4.48,0; 3. Lumi (Valga) 4.49,0. Teatejooks 4×100 mtr. — 1. Võru malev 48,2 (rek.); 2. Valga malev 49,0; 3. Petseri malev 50,8. Teatejooks 800+400+200+200 mtr. — 1. Võru malev 4.12,9 (rek.); 2. Petseri malev. Kaugus — 1. Illison (Valga) 5.70 (rek.) (end. Taan, Petseri, 5.40); 2. Pajo (Võru) 5.69; 3. Kuika (Valga) 5.62. Kõrgus — 1. Kuika (Valga) 1.55 (rek.); 2. Piip; 3) Jaska. Kolmik — 1. Kuika (Valga) 12.67 (rek.); 2. Pajo (Võru) 12.62; 3. Rätsepp (P.) 12.47. Teivas — 1. Kuika (Valga) 2.80 (rek.); 2. Dobrus (Võru) 2.70; 3. Viikmann (P.) 2.70. Kuul — 1. Järlik (P.) 11.49 (rek.); 2. Kosarv (Valga) 11.46; 3. Illison (Valga) 10.22. Ketas — 1. Illison (Valga) 31.82; 2. Piirisild (P.) 31.32; 3. Kosarv (Valga) 30.82. Oda — 1. Lõhmus (Valga) 45.75 (rek.); 2. Järlik (P.) 45.55; 3. Luts (Valga) 44.46. Granaat — 1. Luts (Valga) 74.16

Võitjad.

Võru maleva jalgpallimeeskond.

sa. Võistlejad toimetati paatidel järve teisele kaldale, kus nad raudteevahi majas vaseliiniga tublisti sisse võõbati. Vette minemisel langes üks võistleja, malevl. Aleksa, „verest ära“ ja loobus võistlusest, kuna tahtejuline Piiskop 36 min. 52,2 sek. järele järve teisel kaldal maale tuli, vastu võetud rahva poolt tormiliste kiiduavaldestega.

Teisel päeval kohtasid jalgpallis Valga ja Petseri malevate meeskonnad. Kogukad valgalased, eesotsas maleva pealiku major Hiipiga, kelle jooksust maa müdises, pidid vastu võtma kaotuse väikesekasvulistelt, väledatelt petserlaselt. Peale lõunat algasid kergejõustiku võistlused. Suurem osa võistlejatest noored algajad. Võrulaste ülekaal jooksudes, valgalased peremehed hüpates ja visketes, petserlased nopivad mõne üksiku koha, kord siit, kord sealt.

Kolmandal päeval oli jalgpalli lõpuvõistlus Võrumaa ja Petseri maleva vahel, mille võitis ladusa mänguga esimene. Pärast seda oli sportlaste rongikäik maleva staabi juurest spordiväljale, kergejõust. võistlustele.

Võistluste tulemused (võistleja nime järele maleva nimetus): 100 mtr. — 1. Toonekurg (Võru) 11,5 (uus rek.); 2. Piir (Võru) 11,9; 3. Jaska (Valga) rinna osa taga. 200 mtr. — 1. Udras 25,7 (uus rek.); 2. Toonekurg 25,8; 3. Peterson, Rudolf 25,8 (kõik Võru mal.). 400 mtr. — 1. Peterson 57,7 (uus rek.); 2. Viind 57,8; 3. Püss 58,3 (kõik Võru mal.). 1500 mtr. — 1. Püss (Võru) 4.43,7 (uus rek.); 2. Toomeorg (Pet-

(rek.); 2. Lillipuu (Valga) 71.13; 3. Kuika (Valga) 66.78.

Jalgpallis tuli esimeseks Võru malev, lüües Petserit 6:0; viimane lõi Valka 1:0.

Kergejõustiku üldvõitjaks tunnistati Kuika, Oskar (Valga) 11 p. Jooksude üldvõitjaks Toonekurg, Valter (Võru) 5 p. Ujumise üldvõitjaks Toonekurg, Valter, (Võru) 9 p. Parim malev võistlustel oli Võru malev 58 pkt.; Valga malev 47 pkt.; Petseri malev 21 pkt. Seega omandas kaitseleidu ülema rändauhinna Võrumaa malev.

Õhtul kell 21, oli „Kandle“ seltsi saalis auhindade väljaandmine.

E. L.

Sakalamaa maleva spordivõisflusi

peeti laupäeval, 17. ja pühapäeval, 18. septembril Viljandis, maakonnaavalitsuse pargis. Osavõtjaid 20 ümber, nende seas mitmed Viljandimaa nimekamad spordituusad, nagu Lilienthal, Reisenberg, Baltzar j. t. Taevaisaga oli maleva pealik unustanud lepingu sõlmimata: vihma sadas kaks ööd ja päeva, läbi niisutades võistlejaid kuni viimase niidini. Halva ilma ja libeda spordivälja peale vaatamata viidi võistlused läbi Viljandimaaale omase visadusega ja parandati rida tagajärgi.

100 mtr. — 1. Tamm (linna mal.) 12,5; 2. Lilienthal E. (Tarvastu mal.), rinna osa taga. 200 mtr. — 1. Täht (Tännasilma mal.) 24,3 (uus maleva rekord); 2. Tamm. 400 mtr. — 1. Täht

56,4 (uus maleva rekord); 2. Tamm. 1500 mtr. — 1. Erg (linna mal.) 4.31,0 (uus maleva rekord); 2. Täht. Kaugus — 1. Lilienthal E. 6.24 (uus maleva rekord); 2. Toom (linna mal.); Kõrgus — 1. Eevert (Tännasilma mal.) 1.55 (uus maleva rekord); 2. Lilienthal, E. Kolmik — 1. Lilienthal (Tarvastu mal.) 12.17; 2. Toom. Teivas — 1. Lilienthal 2.50. Kuul — 1. Reisenberg (linna mal.) 11.63; 2. Lilienthal. Oda — 1. Baltzar (Tännasilma mal.) 43.72; 2. Siilak (Tännasilma mal.). Ketas — 1. Lilienthal E. 36.46 (uus maleva rekord); 2. Baltzar. Granaadiviske — 1. Siilak 62.61; 2. Baltzar. Teatejooksud 4×200 rakmetes — 1. Tännasilma malevkonk (Baltzar, Kerem, Täht, Siilak) 1 min. 58,8 sek.; 800+400+200+200 — 1. linna malevkonk (Ilves, Erg, Kirsch, Tamm) 4 min. 42,5 sek.

Kavas ette nähtud patrulljooks, jalgrattasõit jne. lükati edasi paremate ilmadeni, mil selgub siis ka malevkonkade paremus.

E. L.

Pärnumaa maleva laske- ja spordi võisflusi

peeti 6. ja 7. aug. Pärnus ja Sindis. Võistluste tulemused: Üksiklaskm. püssidest (nime järele mlvk. nim.) Näripea A. (Tori) 153 silma; Tumm E. (Tori) 125 s.; Luus A. (Halliste-Saarde) 121 s., Kolla V. (Halliste-Saarde) 118 s., Mett A. (Vändra) 111 s., Voll J. (H.-S.) 109 silma. Gruppidevahelises laskmises püssidega tuli esimesele kohale Halliste-Saarde malevkonna grupp (Voll, Kolla, Graef, Mitt, Luus) 421 silmaga; järgnesid Häädemeeste malevk. grupp 372 ja Tori malevk. grupp 317 silmaga. Püstolitest laskm. pealikutele: Mitt (Halliste-Saarde) 65 silma, Sipelkas (Häädemeeste) 52 s., Jürs (Vändra) 47 s., Tumm (Tori) 44 s., Kask (Häädemeeste) 40 s., Kallas (Häädemeeste) 37 silma.

Puhassportlikud alad:

100 mtr. — 1. Soots (Halliste-Saarde) 12,0; 2. Lintrop (H.-S.). 1500 mtr. — 1. Sinikas (H.-S.) 5,0,3; 2. Puusild (sama malevk.). Kaugus — 1. Kukk (Tori) 5,45; 2. Soots. Ketas — 1. Kukk 32,40; 2. Pirsu (Audru). Oda — 1. Puusild 41,72; 2. Luus. Teivas — Olo (Tori) 2,70; 2. Martson (Audru). Kuul — 1. Puusild 11,56; 2. Luus. Granaadiheide — 1. Puusild 68,35; 2. Luus. 14¼ klm. jalgrattal rakmetes — 1. Heidemann (Tori) 28,5 min.; 2. Pulk (Halliste-Saarde).

Paide malevkonna 2. aastapäev.

Järva maleva Paide malevkonk korraldas 4. septembril s. a. oma teise aastapäeva puhul laske-, sõjalise iseloomuga ja kergejõustikuvõistlused. Laskevõistlused algasid homm. kell 6 malevkonna lasketiirul Prääma rabal. Malevkonna 8 üksuse tagajärjed: I. Paide kompanii — 344 pnkt., II Anna kompanii 263 pnkt. ja III k. — ratsaeskadron — 254 pnkt. Laskmine oli 300 mtr. peale 10 lasuga käelt ilma toeta. Individuaal-laskmises tuli I kohale Pärnu 104 punktiga (Paide komp.), II. Rakfeldt 92 pnkt. (ratsaesk.) ja III. H. Tuur — 87 pnkt. (Anna komp.). Laskmine 300 mtr. peale 15 lasuga käelt ilma toeta. — Sõjaväe kolmikvõistlustes: 1. A. Sengbusch (ratsaesk.), aeg 4,28,4, 2. M. Tuur (Anna komp.) 4,44,9, 3. A. Siidam (Paide komp.) 4,54,8. Jalgrattavõistlustel: 1. A. Allikajaka ajaga 63,27 (Paide komp.), 2. H. Tuur — 66,52,5 (Anna komp.), 3. J. Suurkivi — 67,47,5 (Anna komp.). Sõidutee pikkus 25 klm.

Seega omandasid punkte: Paide komp. — 54, ratsaesk. — 24 ja Anna komp. — 8. — Malevkonna juhatuse poolt olid annetatud järgmised auhinnad: Parimale üksiklaskurile — üks jäädav ja teine rändav, parimale kolmikvõistlejale, parimale jalgratturile, parimale lühikese maa jooksjale, parimale pika maa jooksjale, parimale hüppajale, parimale heitjale — igähele jäädav. Maleva juhatuse poolt on soliid auhind parimale kompaniile, jäädavalt rändav. Auhindadeks on kujud, hõbeasjad ja diplomid.

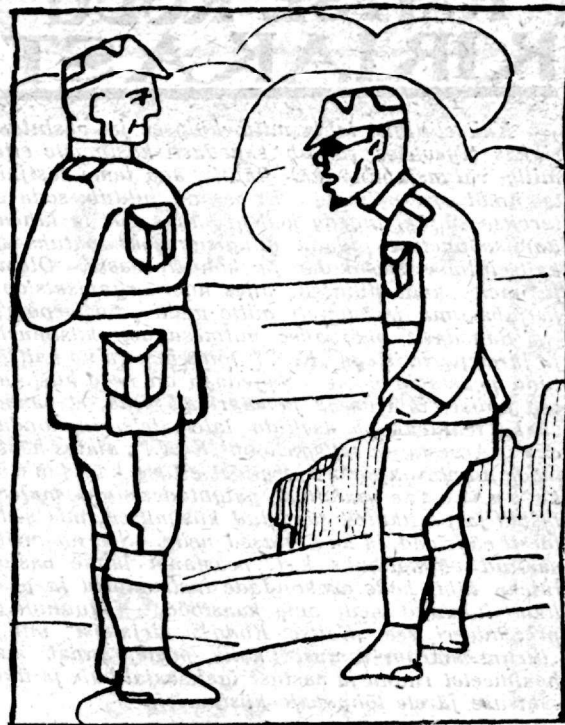
Et ilusa ilma tõttu maal kibe viljakoristamine käsil ja mõned kompaniid üle 40 klm. kaugel, siis lükati paraad ja aktus lähema aja peale, mil siis ka auhinnad võitjatele kätte antakse.

R. L.

Järva maleva ratsavõisflused.

Järva maleva eskadronide vahelised ratsavõistlused peeti Järva-Jaanis pühapäeval, 18. septembril. Kuigi baromeeter oli näidanud ette vihma ja ka tõesti kogu võistluste aja sadas, olid piduplatsile kogunud kõik eskadronid ja arvurikkalt publikut. — Külalistena olid kohal kaitseliidu ülem, kaitseliidu peastaabi ülem, ratsarügemendi ülem, Järva maleva juhatus ja teised. Vahekohtunikudeks olid ratsarügemendi ohvitserid. Võistlused avas sündmuskohase kõnega kaitseliidu ülem.

Võistlused olid huvitavad ja näitasid, milliseid häid tagajärgi võivad saavutada ratsakaitseliitlased, vaatamata lühikesele ettevalmistusele. Peab tõsiselt imestama malevlaste püsivust ja

Peale taktikalist õppust Mulgimaal.

Malevlane O. (eraelus pangaametnik): „Kuule S., mis sa siin ringi kolad? Sinust on ju 500% surnuks tunnistatud“.

Malevlane S. (eraelus sama panga direktor): „Aga ellujäänud 500%-st jätkub veel küllalt sinusuguste meeste surnuksõõmiseks“.

tahet, kes olid kohale ilmunud 30—40 klm. kauguselt, tegid kaasa võistlused ja pöörsid sama päeva õhtul koju tagasi oma raske igapäevase töö juure.

Võistluste tagajärjed:

Mõõgaga raiumises: 1. Barbo, 2. Kreutsmann, 3. Vilmansen.

Concours-hippiques: 1. Nukke, 2. Mall, 3. Kuhlberg.

Piigiga torkamises: 1. Meekler, 2. Nukke, 3. Barbo.

Herdel-võidusõit: 1. Müller, 2. Nukke, 3. Grünthal.

Galöpi võistluses: 1. Müller, 2. Hinrikson, 3. Meekler.

Teatesõit: 1. Järva-Jaani esk. 2. Koeru esk., 3. Paide esk.

Tundmatu maastiku läbisõit: 1. Luuka, 2. Müller, 3. Einson.

Paremad eskadronid järjekorras: 1. Paide esk., 2. Järva-Jaani, 3. Tapa-Ambla, 4. Koeru.

Tapa malevk. poolt 20. ja 21. augustil korrald. spordivõistl. tagajärjed.

100 mtr.: 1. Strömberg (Ambla k.) 11,9; 2. Loorberg (Tapa k.) 12,8. 200 mtr.: 1. Strömberg 25,8; 2. Loorberg 27,1. 1500 mtr.: 1. Kask (Ambla k.) 4,49; 2. Lessel (Tapa k.) 4,49.

3000 mtr.: 1. Kask 10,52,2; 2. Petjärv (Nõmmküla k.) 11,01. Kuul: 1. Reitsak (Tapa k.) 10,03; Juhkam (Tapa k.) 10,02. Ketas: 1. Loorberg 32,60; 2. Tamm (Nõmmküla k.) 30,60. Oda: 1. Reitsak 42,09; 2. Lessel 38,55. Granat: 1. Reitsak 63,07; 2. Brigo (Tapa k.) 60,20. Kõrgus: 1. Loorberg 1,50; 2. Strömberg 1,50. Kaugus: 1. Loorberg 5,62; 2. Strömberg 5,47. Kolmik: 1. Strömberg 12,28; 2. Loorberg 11,57. Teivas: 1. Reitsak 2,50; 2. Leinberg (Tapa k.) 2,40. Jalgratturid: 1. Rakfeldt (Ambla k.) 1 t. 1 m.; 2. Ohvart (Nõmmküla k.) 1 t. 4 m. Üksiklask: 1. Steinfeld (Nõmmk. k.) 81 p. 2. Juhkam, J., 75 p. 3. Rosin (Nõmmk. k.) 63 p. 4. Juhkam, A., 56 p. Teatejooks 4×100 m. 1. Tapa komp. 55,8; 2. Nõmmk. k. 57,7. Grupilaskm.: 1. Tapa k. 157 p. 2. Nõmmküla k. 130 p. 3. Ambla k. 70 p. Sõjaväe kolmevõistlus: 1. Värk (Albu k.) 3 m. 45 s. 2. Petjärv 3 m. 59 s. 3. Juhkam 4 m. 2 s. — Parim sportlane: Reitsak (Tapa) 40 p. Parim jooksja: Strömberg (Tapa); parim hüppaja: Loorberg (Tapa); parim viskaja: Reitsak (Tapa); parim laskur: Steinfeld (Nõmmk.); parim jalgrattur: Rackfeldt (Ambla); parim kolmevõistleja: Värk (Albu k.). Parim kompanii: Tapa — 180 p., kergejõustikus 61 p.

KAITSE KODU KIRIAKAST

Kaitseliitlane tema mitmekülgses ja vastutusrikas tegevuses juhtub sagedasti küsimuste ette, mille vaigustamine küll tähtis, aga tema tõstjale ta ümbruses võimatu. Et see nii juhtub, seda ei tarvitse sugugi lugeda kellegi süüks või ta lahenemisvõimetuse pidada mingisuguseks patuks ta kaitseliitlase seisukoha ja kohuste vastu. Oleme ju meie, kaitseliitlased, alles noor organisatsioon ja juba oma iseloomult mitte mõni „musterpolk“.

Sagedasti pööratakse mitmesuguste küsimuste ja järelepärimistega „K. K.“ toimetuse ja ka kaitseliidu peastaabi poole. Sagedasti on need küsimused üldise tähtsusega ja väärivad seda, et vastus saaks teatavaks kaitseliidu laiematele ringkondadele. Arvestades sellega loob „K. K.“, alates käesoleva numbriga, oma veergudel erilise küsimuste-vaastuste osakonna, paigutades sinna malevlastelt ja pealikutelt saadetud küsimused, mis seda tõesti väärivad, ja ka vastused neile. See on meile saanud võimalikuks k.-l. peastaabi lahke vastutuleku läbi, kelle osakondade instruktorid ja pealikud lubanud meile oma kaastööd. — Muidugi ei pretendeeri see „Kaitse Kodu“ kirjakast mingi „liirum-laarum-lumpsi“ koha peale, annab aga healmeelisel ruumil ja vastust igale asjalikule ja üldtähtsuse järele lõhnava küsimusele.

„Kaitse Kodu“ toimetuse.

Missugused andmed ja plaanid on tarvis esitada peastaabi, et võimalikult kiiremalt saada toetust spordivälja ehitamiseks ja kordaseadmiseks? Pealik N.

Spordivälja ehitamiseks tarvismineva toetussumma nõudmisele tuleb juure lisada järgmised andmed:

1. Täpne välja asukoht;
2. välja plaan;
3. kes on välja juriidiline peremees.
4. juriidilise peremehe ja kaitseliidu vahekorrad välja suhtes.
5. lepingu ära kiri (kui seesugune olemas);
6. kas võtavad teised kohalikud organisatsioonid, asutused ja sõjaväe osad spordivälja ehitamisest osa, kuidas ja missugustel tingimustel.
7. kavatatavate ehituste ja ümberkorradustööde kirjeldus.
8. tööplaani ja järjekord;
9. kui palju jõuab malev (malevkond, kompanii jne.), kohalikud asutused ja organisatsioonid oma jõul ära teha.
10. eelarve.

Kas ja millist kaastööd saata „Kaitse Kodu“le? — Olen alaline „Kaitse Kodu“ tellija ja lugeja ning sooviksin hakata tegema temale kaastööd koha pealt; ei tea aga, millist kaastööd „K. K.“ kõige meelsamini ja vastuvõetavamalt sooviks. Kas leiavad tarvitamist jutukesed, sõjamälestused ja teised sarnased pikemad tööd? Või on soovitatav saata lühemaid kirjeldusi ja teateid kohaliku kaitseliidu tegevusest ja sündmustest? Kas on soovitatav neile juure lisada ka pilte?

Kompaniipealik S. V. malevast.

„Kaitse Kodu“le kaastöö tegemine on mitte ainult võimalik, vaid isegi soovitatav ja peaks vahet mõnele suleosavemale kaitseliitlasele olema otse kohustav. Meie ajakirja sisurikkus ja täielikkus võib tõusta ainult siis, kui temale jõudu ja osavust mööda püüavad kaasa aidata kõik tegelikud ja ideelised kaitseliitlased nii sisu kui levimise suhtes. Ja oleneb ju esimene sama hästi teisest kui teine esimesest. — „Kaitse Kodu“ tarvitab ka väljaspoolt saadetud ilukirjanduslikke töid, kui need sisult huvitavad ja tema sihiga kooskõlas. Samuti on lugu ajalooliste, üldpopulaarsete jne. kirjatöödega. Ka on „K. K.“ toimetuse tänulik iga asjaliku ja huvitava, kaitseliidu elu, võistlusi ja sündmusi käsitava sõnumi eest. Eriti aga soovivatav on samateemalised ülevõtted ja joonistused. Isegi igasugused ma-

nõovrite, õppuste jne. naljad, millised vahest al-
gupärastena väga tabavad, leiavad kasutamist.
Muidugi jätab toimetus endale valiku ja redigeerimise
õiguse, mis aga ei tohiks olla kellelegi
hirmutuseks. Kaastöö tuleb saata aadressil:
„Kaitse Kodu!“ toimetus, Kaarli t. 8.

E. J.

Kus ja kas on võimalik võimlemise harjutusi
talve jooksul kaasa teha?

Tallinna malevlane.

Võimlemise grupid on moodustatud E. S. S.
„Kalevi“ ja Noortemeeste Kristliku Ühingu juu-
res. E. S. S. „Kalevis“ (Gonsiori t. 4) — teisi-
päevadel kella 20—21 ja neljapäevadel 21—22.
Noortemeeste Kristlikus Ühingu (Kaarli t. 3)
noorte grupp — esmasp. ja neljap. kella 20—21;
vanemad härrad — esmasp. ja neljap. kl. 18—19.

Paar tilka nalja.

Asjalikult.

„Peale selle tahan ma veel oma testamendis
kindlaks määrata, et mu matusel peab mängima
muusikakoor, härra notar.“

„Hüva, mida soovite te kuulda?“

Sündinud lugu.

Kaitseliidu peol kaotab piduline M. tantsu-
saalis rahakoti 10.000 margaga. Valjult hüüab ta
üle saali: „Annan sellele, kes toob tagasi mu
rahakoti, 250 marka!“

Hääl publiku hulgast: „Mina pakun 300!“

RÄTSEPAÄRI MAX JOHANSON

(Peterburist).

Tallinn, Lühike jalg 6, kõnetr. 30-89.

Võtan tellimisi vastu
kõiksugu meeste-
rahvariiete peale.

Alaliselt
suures valikus
moodsais mustreis kõige
paremaid inglise riideid,
voodreid ja siide.

Austusega
M. JOHANSON.

J. PUHK & POJAD

TALLINNAS

PEAKONTOR: RANNAVÄRAVA PUIESTEE 21

Telefonid: 15-84, 24-33, 26-15 ja 28-11 Telegr.: PUHK-TALLINNAS.

TARTU KONTOR - PÄRNU KONTOR - NARVA KONTOR
VALGA KONTOR - VILJANDI KONTOR - PETSERI KONTOR
RAKVERE KONTOR

ALATI LAOS SAADAVAL:

NISUPÜÜLID

Eesti Parem - Kaley - Kungla - Sampo - Sõre ja manna

RUKKIJAHU

Rukis

:-: Kaer ja odrad :-:

SUHKUR

iga seltsi.

Tee-Riis-Heeringad-Sool

Suurt poolehoidu väärivad

E. T. K. omatööstuse saadused E. T. K.

sprotid

Põltsamaa tehastes valmistatud

sardiinid

viljakohvid

kilud

oakohvid

silgud

veinid.

Kodumaa näitustel on need kaubad
saanud üle 30 kuld- ja hõbeauraha.

Nõudke kõigist tarvitajate- ja majandusühingute kauplustest.

P e a l a d u:

Eesti Tarvitajate Keskühisus

Tallinnas, Lai tän. 39/41.

H a r u l a o d:

Tartus, Viljandis, Rakveres, Narvas, Kuresaares, Valgas,
Petseris, Abjas ja Taalikul.

Ainult puhtast piimast saame head võid!

Ainult hea või maksab kõrgemat päevahinda!

Karjapidajad, eeskujulikud kurnad ja head veokannud võimaldavad korraliku ja puhta piima käsitlemise.

P. K., „ESTONIA“

Tallinn, Jaani t. 6 :: I T A. Telefon 20-90

soovitab karjapid. oma laost eeskujulikke Rootsi „Lac“ ja Taani „Perfect“ vatiga topelt piimakurne.

Roostekindlaid vastupidavaid stantsitud Taani-Frederiksbergi „F. M.“ kuulsaid piimaveokanne igas suuruses.